

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет Маркетингу

Кафедра Регіоналістики і туризму

Рівень вищої освіти
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма

перший (бакалаврський)
05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка
Економіка міста та урбаністика

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Громадянське суспільство та його роль у вирішенні проблем міст на
прикладі м. Київ»**

здобувача

Нікітенка Владислава Руслановича

Науковий керівник: Доктор економічних наук, професор Тищенко Олександр
Петрович

(підпис)

Завідувач кафедри: Доктор економічних наук, професор Данилишин Богдан
Михайлович

(підпис)

Київ 2026

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет маркетингу

Кафедра регіоналістики і туризму

Рівень вищої освіти
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма

перший (бакалаврський)
05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка
Економіка міста та урбаністика

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.В. Шевченко

(підпис) (ініціали, прізвище)

2026 р.

Б.М. Данилишин

(підпис) (ініціали, прізвище)

2026_р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Нікітенку Владиславу Руслановичу
денної форми навчання
на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

**на тему: «Інноваційні інструменти сталого фінансування в контексті
економічного розвитку міст»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від "05" листопада 2026 р. № 1760-ст.

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах наукових статей вітчизняних авторів, нормативно-правових актів, офіційних джерел органів місцевого самоврядування, періодичних видань, науково-публіцистичних видань, аналітичних документах «Світового банку», «ОЕСР» та «ООН-Хабітат», статистичних даних Державної служби статистики України, бюджетних звітів міських рад Києва, Дніпра та Львова, матеріалах «Міністерства фінансів України», інформації рейтингових агентств та профільних платформ у сфері зеленого фінансування.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ
Розділ 2	АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ
Розділ 3	ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ У ПРАКТИКУ УПРАВЛІННЯ МІСТАМИ

Об'єкт дослідження:	процеси фінансового забезпечення сталого економічного розвитку міст в умовах трансформації економіки.
Предмет дослідження:	інноваційні інструменти сталого фінансування та механізми застосування у забезпеченні розвитку міських територій
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	комплексне дослідження інноваційних інструментів сталого фінансування та розробка практичних рекомендацій щодо їх впровадження для забезпечення економічного розвитку міст Київ, Дніпро та Львів.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:
У розділі 1

1.	дослідити сутність та економічну природу сталого розвитку міст і інноваційного фінансування;
2.	узагальнити класифікацію та охарактеризувати інноваційні інструменти фінансування муніципального розвитку
3.	проаналізувати світовий і вітчизняний досвід застосування інноваційних механізмів фінансування розвитку територіальних громад

У розділі 2	
4.	здійснити порівняльну характеристику соціально-економічного потенціалу та пріоритетів розвитку Києва, Дніпра та Львова.
5.	проаналізувати бюджетну забезпеченість та структуру джерел фінансування їх розвитку.
6.	виявити спільні проблеми та специфічні обмеження у фінансуванні сталого розвитку міст;

У розділі 3	
7.	визначити пріоритетні напрямки використання інноваційних інструментів фінансування з урахуванням специфіки міст.
8.	розробити рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування проєктів сталого розвитку.
9.	обґрунтувати кроки впровадження інноваційних механізмів фінансування та оцінити очікувані економічні ефекти.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

О. П. Тищенко

(ініціали, прізвище)

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

«_____» _____ 2026 р.

В.Р. Нікітенко

(ініціали, прізвище)

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 73 сторінки, 21 таблиці, 17 рисунків, список використаних джерел із 51 найменування.

«Інноваційні інструменти сталого фінансування в контексті економічного розвитку міст»

Актуальність. Сталий розвиток міст став одним із центральних питань сучасної економічної науки та практики державного управління. Стрімка урбанізація охоплює дедалі більшу частку населення планети: за прогнозами «ООН», до 2050 року понад 68 відсотків людства проживатиме в містах. Міські агломерації споживають близько 75 відсотків глобальної енергії та відповідають за аналогічну частку викидів вуглекислого газу, водночас концентруючи основний людський і фінансовий капітал. За таких умов питання фінансового забезпечення міського розвитку набуває не лише академічного, а й виразного практичного значення, адже від якості та достатності фінансових ресурсів залежить спроможність міст виконувати свої функції щодо забезпечення гідного рівня життя мешканців, розвитку економіки та збереження довкілля. Для України питання інноваційних механізмів фінансування міського розвитку набуває особливої гостроти в умовах воєнного конфлікту та подальшої відбудови. Руйнування інфраструктури, внутрішнє переміщення населення, падіння податкової бази у постраждалих містах - усе це вимагає пошуку нестандартних підходів до залучення фінансових ресурсів.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – комплексне дослідження інноваційних інструментів сталого фінансування та розробка практичних рекомендацій щодо їх впровадження для забезпечення економічного розвитку міст Київ, Дніпро та Львів.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі ***завдання***:
дослідити сутність та економічну природу сталого розвитку міст і інноваційного фінансування;

узагальнити класифікацію та охарактеризувати інноваційні інструменти фінансування муніципального розвитку;
проаналізувати світовий і вітчизняний досвід застосування інноваційних механізмів фінансування розвитку територіальних громад;
здійснити порівняльну характеристику соціально-економічного потенціалу та пріоритетів розвитку Києва, Дніпра та Львова;
проаналізувати бюджетну забезпеченість та структуру джерел фінансування їх розвитку;
виявити спільні проблеми та специфічні обмеження у фінансуванні сталого розвитку міст;
визначити пріоритетні напрямки використання інноваційних інструментів фінансування з урахуванням специфіки міст;
розробити рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування проєктів сталого розвитку;
обґрунтувати кроки впровадження інноваційних механізмів фінансування та оцінити очікувані економічні ефекти.

Об’єктом дослідження є процеси фінансового забезпечення сталого економічного розвитку міст в умовах трансформації економіки.

Предметом дослідження є інноваційні інструменти сталого фінансування та механізми їх застосування у забезпеченні розвитку міських територій.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати можуть бути використані фінансовими департаментами Київської, Дніпровської та Львівської міських рад при розробці стратегій залучення інноваційних фінансових інструментів, а також органами державного управління при формуванні нормативної бази для ESG-маркування бюджетних видатків. Запропонований комплекс рекомендацій є практичним орієнтиром для муніципальних менеджерів, що здійснюють перехід від традиційного бюджетного фінансування до ринкових інструментів сталого розвитку.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – 2026

Рік захисту роботи – 2026

Ключові слова: інновації, стале фінансування, сталий розвиток, розвиток міст, інструменти фінансування, економічний розвиток, інноваційні інструменти, фінансове забезпечення, інноваційні механізми, альтернативне фінансування, джерела фінансування.

ABSTRACT

The bachelor's qualification thesis consists of 73 pages, 21 tables, 17 figures, and a list of references including 51 sources.

Topic: Innovative Instruments for Sustainable Financing in the Context of Urban Economic Development

Relevance. Sustainable urban development has become one of the central issues in contemporary economic science and public administration practice. Rapid urbanization is affecting an ever-increasing share of the world's population: according to UN projections, by 2050 more than 68 percent of humanity will live in cities. Urban agglomerations consume about 75 percent of global energy and account for a similar share of carbon dioxide emissions, while concentrating the bulk of human and financial capital.

Under these conditions, the issue of financing urban development takes on not only academic but also significant practical importance, as the ability of cities to fulfill their functions—ensuring a decent standard of living for residents, economic development, and environmental preservation—depends on the quality and adequacy of financial resources.

For Ukraine, the issue of innovative mechanisms for financing urban development takes on particular urgency in the context of military conflict and subsequent reconstruction. The destruction of infrastructure, internal population displacement, and the decline in the tax base in affected cities—all of this requires the search for non-standard approaches to mobilizing financial resources.

The purpose of the bachelor's qualification thesis is to conduct a comprehensive study of innovative instruments for sustainable financing and to develop practical

recommendations for their implementation to ensure the economic development of the cities of Kyiv, Dnipro, and Lviv.

According to the stated aim, the following **tasks** were defined:

- to examine the essence and economic nature of sustainable urban development and innovative financing;
- to summarize the classification and describe innovative financing instruments for municipal development;
- to analyze global and domestic experience in applying innovative financing mechanisms for the development of local communities;
- conduct a comparative analysis of the socioeconomic potential and development priorities of Kyiv, Dnipro, and Lviv;
- analyze the budgetary capacity and structure of funding sources for their development;
- identify common challenges and specific constraints in financing sustainable urban development;
- identify priority areas for the use of innovative financing instruments, taking into account the specific characteristics of the cities;
- develop recommendations for attracting alternative sources of financing for sustainable development projects;
- justify steps for implementing innovative financing mechanisms and assess the expected economic effects.

The object of the study is the processes of financial support for sustainable economic development of cities in the context of economic transformation.

The subject of the study is innovative sustainable financing instruments and mechanisms for their application in ensuring the development of urban areas.

Practical significance of the obtained results. The findings can be utilized by the finance departments of the Kyiv, Dnipro, and Lviv City Councils when developing strategies to incorporate innovative financial instruments, as well as by government agencies when establishing the regulatory framework for ESG labeling of budget expenditures. The proposed set of recommendations serves as a practical guide for

municipal managers transitioning from traditional budgetary financing to market-based instruments for sustainable development.

Year of completion of the bachelor's qualification thesis – 2026

Year of thesis defense – 2026

Keywords: innovation, sustainable financing, sustainable development, urban development, financing instruments, economic development, innovative instruments, financial support, innovative mechanisms, alternative financing, sources of financing.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету маркетингу
освітньо-професійної програми « Економіка міста та урбаністика»
Нікітенка Владислава Руслановича

на тему **«Інноваційні інструменти сталого фінансування в
контексті економічного розвитку міст»**

Кваліфікаційна бакалаврська робота В. Нікітенка є надзвичайно актуальною та своєчасною в умовах посилення ролі урбанізованих центрів як головних рушіїв економічного зростання.

Вона має логічну структурну побудову, що відповідає меті та завданням дослідження. У роботі простежується прагнення до самостійного аналізу, зокрема у здійсненні порівняльної характеристики міст Києва, Дніпра та Львова. Автором здійснено спробу сформулювати власні висновки щодо особливостей, специфіки застосування та ролі окремих інноваційних фінансових інструментів на прикладі різних міст країни в умовах інституційних і фінансових обмежень.

Теоретичні узагальнення та практичні рекомендації щодо використання інноваційних інструментів з метою залучення альтернативних джерел фінансових ресурсів становлять певний інтерес для подальших досліджень і можуть бути використані як орієнтовні підходи у діяльності органів місцевого самоврядування. Водночас їхня прикладна значущість обмежена через недостатнє обґрунтування та конкретизацію власних підходів щодо можливостей застосування окремих інструментів та відсутність адресних рекомендацій щодо детальних механізмів реалізації.

Робота містить низку недоліків, що свідчать про потребу у більш глибокому опрацюванні теми. Зокрема, автор переважно зосередився на описовому аналізі, не застосувавши достатньою мірою кількісні методи оцінки ефективності фінансових інструментів. Міжнародний досвід розкрито фрагментарно, статистична база є

недостатньою, а порівняльний аналіз міст поданий на рівні загальних характеристик без глибокого розкриття фінансових механізмів та специфічних особливостей формування бюджетів в обраних для дослідження містах. Практичні рекомендації автора є надто загальними, а оцінка очікуваних економічних ефектів недостатньо аргументованою.

Загалом робота має як позитивні сторони, так і певні недоопрацювання, однак за своїм змістом та оформленням відповідає основним вимогам Методичних рекомендацій щодо підготовки кваліфікаційних бакалаврських робіт, заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до захисту.

Рекомендований бал до захисту кваліфікаційної бакалаврської роботи В.
Нікітенка – 45 балів.

Науковий керівник:

професор кафедри регіоналістики і туризму,
професор, доктор економічних наук

Олександр Тищенко

« ____ » _____ 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ	8
1.1 Концептуальні засади сталого розвитку міст: теоретична еволюція та сучасні підходи	8
1.2 Теоретичні основи інноваційного фінансування та його роль у забезпеченні сталого розвитку міст	12
1.3 Систематизація та теоретична характеристика інноваційних інструментів сталого фінансування муніципального розвитку	17
РОЗДІЛ 2.АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ	23
2.1. Порівняльна характеристика соціально-економічного потенціалу та пріоритетів розвитку Києва, Дніпра і Львова	23
2.2. Аналіз бюджетної забезпеченості та структури джерел фінансування розвитку міст	28
2.3. Виявлення спільних проблем та специфічних обмежень у фінансуванні сталого розвитку міст	36
РОЗДІЛ 3.ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ У ПРАКТИКУ УПРАВЛІННЯ МІСТАМИ	43
3.1. Визначення пріоритетних напрямків використання інноваційних інструментів фінансування з урахуванням специфіки міст	43
3.2. Рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування проектів сталого розвитку	51
3.3. Впровадження інноваційних механізмів та оцінка очікуваних економічних ефектів.....	58
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сталий розвиток міст став одним із центральних питань сучасної економічної науки та практики державного управління. Стрімка урбанізація охоплює дедалі більшу частку населення планети: за прогнозами «ООН», до 2050 року понад 68 відсотків людства проживатиме в містах. Міські агломерації споживають близько 75 відсотків глобальної енергії та відповідають за аналогічну частку викидів вуглекислого газу, водночас концентруючи основний людський і фінансовий капітал. За таких умов питання фінансового забезпечення міського розвитку набуває не лише академічного, а й виразного практичного значення, адже від якості та достатності фінансових ресурсів залежить спроможність міст виконувати свої функції щодо забезпечення гідного рівня життя мешканців, розвитку економіки та збереження довкілля.

Традиційні джерела фінансування - державні бюджети та муніципальні запозичення - дедалі частіше виявляються недостатніми для покриття зростаючих потреб інфраструктури, соціальних послуг та екологічної безпеки.

Зростання потреб в інфраструктурних інвестиціях, необхідність переходу на відновлювальну енергетику, адаптація до змін клімату - усе це вимагає залучення ресурсів, що принципово перевищують можливості класичного муніципального бюджету. За оцінками «ООН-Хабітат», глобальні щорічні потреби у фінансуванні сталого міського розвитку до 2030 року становлять не менше 4,5 трлн доларів США, тоді як наявні публічні ресурси покривають лише близько третини цієї суми. Саме тому у світовій практиці активно формується нова архітектура фінансових інструментів, орієнтована на принципи сталості, відповідального інвестування та довгострокового планування.

Для України питання інноваційних механізмів фінансування міського розвитку набуває особливої гостроти в умовах воєнного конфлікту та подальшої відбудови. Руйнування інфраструктури, внутрішнє переміщення

населення, падіння податкової бази у постраждалих містах - усе це вимагає пошуку нестандартних підходів до залучення фінансових ресурсів. Водночас Київ, Дніпро та Львів - три найбільші міста України з різними економічними профілями та рівнями розвитку - демонструють несхожі стартові позиції у застосуванні сучасних інструментів фінансування. Саме ця відмінність робить порівняльний аналіз зазначених міст методологічно виправданим та практично корисним, оскільки дозволяє виявити як загальні закономірності, так і специфічні можливості для кожного з них.

Аналіз останніх наукових досліджень засвідчує, що проблематика сталого фінансування міст перебуває у фокусі уваги як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Серед зарубіжних авторів вагомий внесок у дослідження цієї теми зробили Р. Камань та Р. Капелло, які досліджували конкурентоспроможність регіонів та міст, а також фахівці «Світового банку» та «ОЕСР», що розробляли методологічні підходи до муніципального зеленого фінансування. У вітчизняній науці питаннями просторового розвитку, регіональної економіки та фінансування міст займалися Б. Данилишин, О. Шевчук, В. Огородник, Х. Патицька, С. Іщук, Н. Денисенко, О. Кудріна, І. Крисоватий та інші дослідники. Разом із тим напрям впровадження конкретних інноваційних фінансових інструментів - зелених облігацій, імпакт-інвестування, кліматичних фондів, краудфандингу розвитку - у практику управління великими містами України залишається недостатньо вивченим та систематизованим, що й обумовлює актуальність обраної теми.

Метою роботи є комплексне дослідження інноваційних інструментів сталого фінансування та розробка практичних рекомендацій щодо їх впровадження для забезпечення економічного розвитку міст Київ, Дніпро та Львів.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- дослідити сутність та економічну природу сталого розвитку міст і інноваційного фінансування;

узагальнити класифікацію та охарактеризувати інноваційні інструменти фінансування муніципального розвитку;

проаналізувати світовий і вітчизняний досвід застосування інноваційних механізмів фінансування розвитку територіальних громад;

здійснити порівняльну характеристику соціально-економічного потенціалу та пріоритетів розвитку Києва, Дніпра та Львова;

проаналізувати бюджетну забезпеченість та структуру джерел фінансування їх розвитку;

виявити спільні проблеми та специфічні обмеження у фінансуванні сталого розвитку міст;

визначити пріоритетні напрямки використання інноваційних інструментів фінансування з урахуванням специфіки міст;

розробити рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування проєктів сталого розвитку;

обґрунтувати кроки впровадження інноваційних механізмів фінансування та оцінити очікувані економічні ефекти.

Об'єктом дослідження є процеси фінансового забезпечення сталого економічного розвитку міст в умовах трансформації економіки.

Предметом дослідження є механізми фінансування сталого розвитку міських територій.

У процесі дослідження застосовувалися такі **методи**: методи наукового осмислення та узагальнення - для систематизації теоретичних підходів до сталого розвитку міст; метод аналізу та синтезу - для опрацювання бюджетних даних і нормативних документів; ретроспективний аналіз - для дослідження еволюції концепцій міського розвитку; метод порівняльного аналізу - для зіставлення фінансових показників Києва, Дніпра та Львова; картографічний метод із застосуванням ГІС-технологій - для відображення просторових характеристик міст; економіко-математичні методи - для розрахунку NPV та сценарного моделювання очікуваних ефектів; метод структуризації цілей - для

формування SMART-системи цілей Концепції; метод сценарного прогнозування - для оцінки базового, оптимістичного та консервативного варіантів реалізації рекомендацій.

Теоретична значущість отриманих результатів полягає в систематизації та узагальненні концептуальних підходів до класифікації інноваційних інструментів сталого фінансування міського розвитку, а також у формуванні аналітичних підходів до оцінки готовності міст до їх застосування.

Методична значущість проявляється у розробці порівняльного інструментарію аналізу фінансового потенціалу трьох великих міст України.

Практичне значення результатів полягає в обґрунтуванні конкретних рекомендацій щодо залучення альтернативних джерел фінансування для Києва, Дніпра та Львова з урахуванням їхньої бюджетної специфіки та інвестиційного профілю.

Практична значущість роботи. Отримані результати можуть бути використані фінансовими департаментами Київської, Дніпровської та Львівської міських рад при розробці стратегій залучення інноваційних фінансових інструментів, а також органами державного управління при формуванні нормативної бази для ESG-маркування бюджетних видатків. Запропонований комплекс рекомендацій є практичним орієнтиром для муніципальних менеджерів, що здійснюють перехід від традиційного бюджетного фінансування до ринкових інструментів сталого розвитку.

Інформаційну базу дослідження склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, аналітичні документи «Світового банку», «ОЕСР» та «ООН-Хабітат», статистичні дані Державної служби статистики України, бюджетні звіти міських рад Києва, Дніпра та Львова, матеріали «Міністерства фінансів України», інформація рейтингових агентств та профільних платформ у сфері зеленого фінансування.

Структура роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. У першому розділі розкрито теоретико-методичні засади дослідження інноваційних інструментів сталого

фінансування міського розвитку: висвітлено еволюцію концепції сталого розвитку міст, охарактеризовано теоретичні основи інноваційного фінансування та систематизовано класифікацію відповідних інструментів.

Другий розділ присвячено аналітико-дослідницькій оцінці фінансового забезпечення сталого розвитку Києва, Дніпра та Львова: проведено порівняльну характеристику їхнього соціально-економічного потенціалу, проаналізовано структуру доходів і видатків бюджетів, виявлено спільні та специфічні проблеми у фінансуванні. У третьому розділі визначено пріоритетні напрямки впровадження інноваційних інструментів для кожного міста, сформовано конкретні рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування та здійснено кількісну оцінку очікуваних економічних ефектів.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ

1.1 Концептуальні засади сталого розвитку міст: теоретична еволюція та сучасні підходи

Поняття «сталий розвиток» набуло широкого наукового і практичного визнання після публікації доповіді Комісії Брундтланд «Наше спільне майбутнє» у 1987 році, де його було визначено як розвиток, що задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої потреби [1, с.12]. Хоча первинне формулювання мало загальний, міжпоколінний характер, згодом концепція набула суттєво більшої конкретики та операційності, поширившись на різні рівні просторової організації суспільства - від глобального до локального, муніципального.

Теоретична еволюція концепції сталого розвитку міст пройшла декілька виразних етапів. Від Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро 1992 року до прийняття Тисячоліттєвих цілей розвитку у 2000 році - увага зосереджувалась переважно на екологічному вимірі: збереженні природних ресурсів, зниженні рівня забруднення, управлінні відходами. Міста розглядалися здебільшого як джерело екологічних проблем, а не як активні суб'єкти їх вирішення. Програма «Порядок денний 21» та Стамбульська конференція ООН з питань населених пунктів 1996 року заклали підґрунтя для переосмислення ролі міст у системі сталого розвитку [2, с.10].

Приблизно від 2000 до 2015 року - відбулося концептуальне збагачення та розширення тематичного поля. Сталість міст стала розглядатися крізь призму трьох взаємопов'язаних вимірів: економічного, соціального та екологічного, що

9 утворюють так звану «тріаду сталості» або «три стовпи» - people, planet, prosperity. У науковій думці цього періоду з'явилися впливові теоретичні конструкції, що спробували синтезувати ці виміри: концепція «сталого урбанізації» Р. Бетті, теорія «міської метаболіки» Х. Кеннеді, підхід «компактного міста» Дж. Грімонда, «розумне місто» (smart city) Бойда Коена та ін. [3, с.43].

Сучасний етап розпочався із прийняттям Порядку денного сталого розвитку до 2030 року у 2015 році та Нью-Йоркської декларації з питань міст і населених пунктів. Ціль сталого розвитку № 11 - «Зробити міста і населені пункти інклюзивними, безпечними, стійкими та сталими» - вперше в системі глобального планування надала містам окремий цільовий статус. Паризька кліматична угода 2015 року, що встановила вимогу обмежити глобальне потепління в межах 1,5–2°C, додала до порядку денного міської сталості обов'язковий вимір кліматичної адаптації та декарбонізації [4, с.7-8].

Сьогодні під сталим розвитком міста розуміється комплексний збалансований процес трансформації міського простору, що забезпечує підвищення якості життя мешканців, розвиток конкурентоспроможної економіки, збереження природного середовища та ефективне управління ресурсами - при збереженні здатності міської системи до відновлення та адаптації до зовнішніх шоків. Таке визначення поєднує статичний аспект (якість стану) та динамічний (здатність до адаптації та відновлення), що відображає концепцію «міської стійкості» (urban resilience), що набула поширення у 2010-х роках, див.рис.1.1.

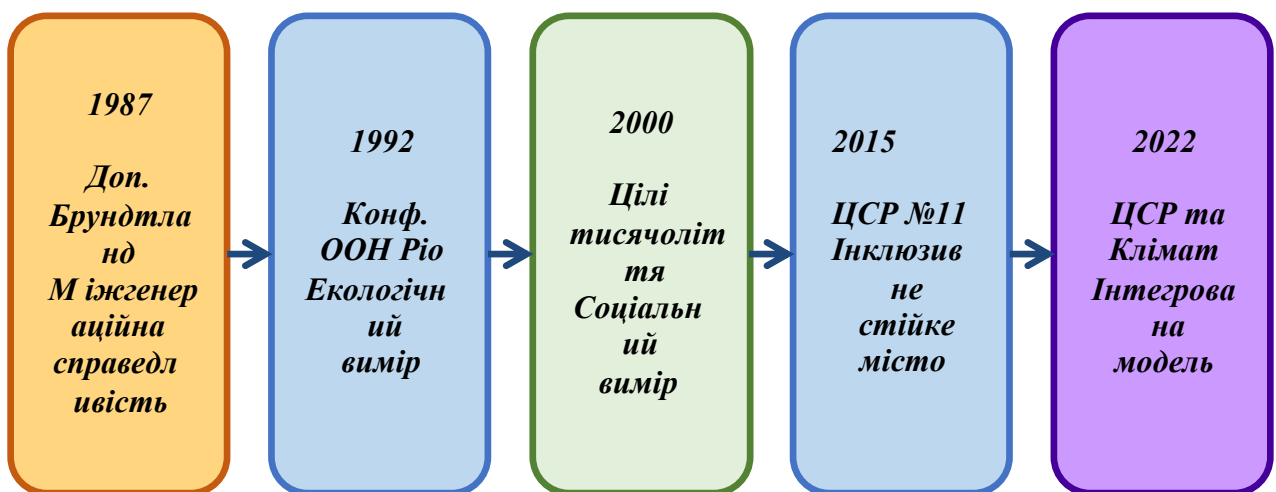

Рисунок 1.1 – Часова еволюція концепції сталого розвитку міст

Джерело: авторська розробка на основі [1; 2; 4; 5]

Таким чином концепція сталого розвитку міст пройшла шлях від одновимірної екологічного підходу до повноцінної інтегрованої моделі, що об'єднує економічний, соціальний, екологічний та управлінський виміри. Кожен черговий нормативний документ глобального рівня розширював і поглиблював концептуальне наповнення сталості, адаптуючи його до актуальних викликів свого часу.

У контексті економічного виміру сталого розвитку міст особливо вагомим є питання про співвідношення між зростанням та якісними характеристиками розвитку. Неокласична традиція тривалий час ототожнювала економічний розвиток міст з кількісним зростанням ВВП та рівня зайнятості. Проте постіндустріальний перехід та поглиблення екологічних обмежень вимагають переосмислення самого поняття «розвиток» у напрямку включення екологічної якості, соціальної справедливості та довгострокової стійкості. Теорія «зеленого зростання» (green growth), що активно розвивається ОЕСР та Світовим банком, пропонує аналітичну рамку, в якій економічне зростання розглядається як сумісне зі збереженням природного капіталу та зниженням вуглецевого сліду.

У науковій дискусії про природу сталого міського розвитку важливе місце займає питання про співвідношення між «слабкою» та «сильною» сталістю. Перша допускає взаємозамінність природного та виробленого капіталу - тобто виснаження природних ресурсів може бути компенсоване нагромадженням інших форм капіталу (фізичного, людського). Друга - «сильна сталість» - наполягає на тому, що природний капітал є незамінним і його збереження є абсолютною умовою. Для міст ця дискусія набуває практичного виміру при виборі пріоритетів між негайним інфраструктурним розвитком та довгостроковою екологічною стійкістю, див.табл.1.1.

Кожен підхід акцентує увагу на певних аспектах міського розвитку, залишаючи поза увагою інші. З точки зору дослідження фінансового забезпечення розвитку міст найбільш операційною виглядає комбінація тріади сталості та

11 концепції міської стійкості: перша задає цільові орієнтири, друга - динамічну характеристику, що набуває особливого значення в умовах воєнних та посткризових реалій, притаманних Україні.

Таблиця 1.1. – Теоретичні підходи до сталого розвитку міст

<i>Теоретичний підхід</i>	<i>Ключові положення</i>	<i>Переваги</i>	<i>Обмеження</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Концепція триади сталості (people-planet-prosperity)	Три рівноправні виміри: економічний, соціальний, екологічний	Системність, загальновизнаність	Можливі конфлікти між вимірами
Теорія міської метаболіки (Кеннеді та ін.)	Місто як система потоків матерії та енергії	Операційна вимірюваність	Складність інтеграції соціального виміру
Концепція міської стійкості (urban resilience)	Здатність міста адаптуватися після шоків	Динамічний погляд на розвиток	Недостатня увага до структурних змін
Теорія smart city (Бойд Коен)	Цифровізація як основа ефективного управління містом	Практична операціоналізація	Ризик технологічного детермінізму
Концепція зеленого зростання (ОЕСР)	Сумісність економічного зростання зі збереженням природного капіталу	Зв'язок зі стандартними показниками ВВП	Критика з боку прихильників «сильної сталості»

Джерело: авторська розробка на основі [2; 3; 5; 6; 7]

Не менш значущою для розуміння природи сталого міського розвитку є теорія «просторової справедливості» (spatial justice), що розглядає місто крізь призму нерівномірного розподілу благ, ресурсів та можливостей між різними соціальними групами та районами. Просторова справедливість як теоретичний конструкт вимагає, щоб сталий розвиток враховував не лише сукупні показники добробуту, а й їхній розподіл між різними категоріями міських мешканців [8, с.7]. У контексті фінансування міського розвитку це означає необхідність оцінки того, хто є бенефіціаром відповідних проєктів та чи є наявні інструменти фінансування рівно доступними для різних категорій населення та типів проєктів, див.рис.1.2.

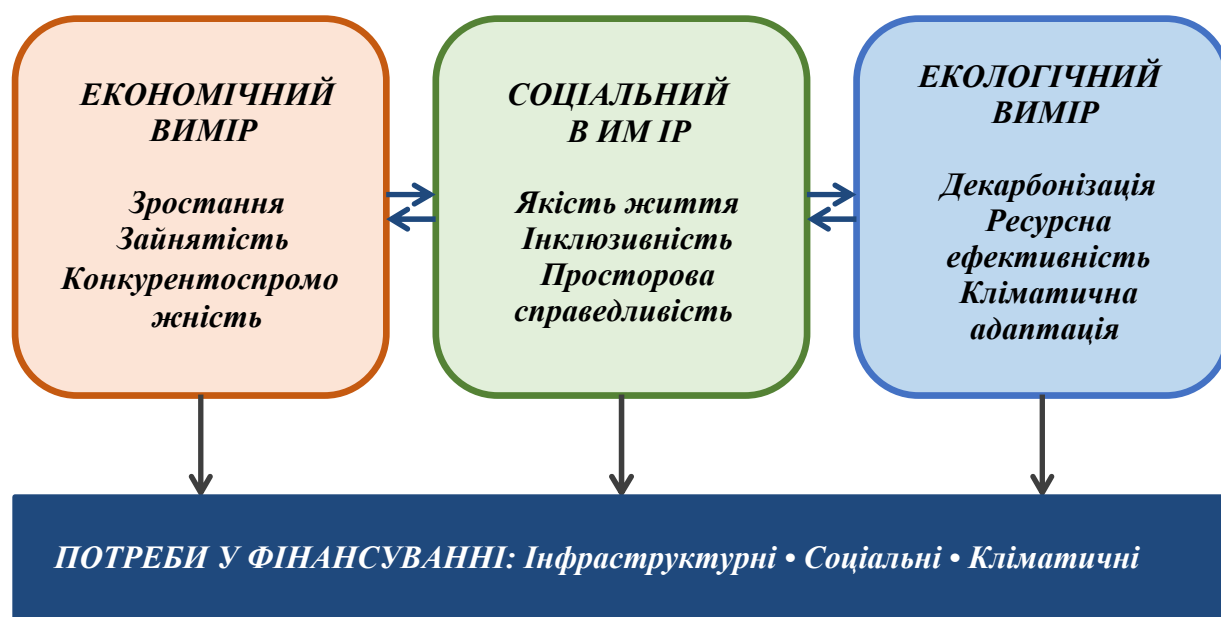

Рисунок 1.2 – Концептуальна схема взаємозв'язку вимірів сталого розвитку міст і потреб у фінансуванні

Джерело: авторська розробка на основі [3; 5; 8]

Виміри сталості не є ізольованими - вони взаємно впливають один на одного та разом формують складну структуру потреб у фінансуванні. Зрозуміння цієї структури є методологічною передумовою для розробки відповідних фінансових механізмів. Синтезуючи розглянуті теоретичні підходи, можна стверджувати, що сталий розвиток міст є принципово мультिवимірним явищем, яке вимагає мультिवимірних інструментів фінансування - таких, що одночасно враховують економічні, соціальні та екологічні цілі.

1.2 Теоретичні основи інноваційного фінансування та його роль у забезпеченні сталого розвитку міст

Теоретичне осмислення феномену інноваційного фінансування розвитку міст є відносно молодою галуззю наукового знання, що перебуває на перетині муніципальних фінансів, теорії публічного управління, фінансової економіки та теорії сталого розвитку. Поняття «інноваційне фінансування» не має єдиного загальноприйнятого визначення в науковій літературі, проте більшість дослідників виділяють декілька спільних ознак, що відрізняють його від традиційного бюджетного фінансування: залучення нових категорій фінансових агентів, використання ринкових механізмів розподілу ризиків, орієнтація на вимірювані довгострокові результати розвитку та поєднання публічних і приватних ресурсів [9, с.9-10].

У теоретичному плані феномен інноваційного фінансування можна розглядати крізь призму кількох концептуальних рамок. Теорія «провалів ринку» (market failures) - обґрунтовує необхідність публічного втручання у сфері фінансування суспільних благ, де приватний ринок за своєю природою виробляє недостатній обсяг інвестицій. Міські громадські блага - транспортна інфраструктура, екологічні зелені зони, системи управління відходами - є класичними прикладами. Проте традиційне публічне фінансування через бюджетні трансферти є єдиним можливим рішенням лише у крайніх випадках: там, де існують вимірювані зовнішні ефекти та можливість їх часткової монетизації, ринкові механізми за умови відповідного регулювання здатні доповнювати або навіть замінювати бюджетне фінансування.

Теорія «каталітичного фінансування» (blended finance) - стала одним із найважливіших інтелектуальних внесків у сферу розвитку після 2015 року. Суть підходу полягає в тому, що обмежені публічні та філантропічні ресурси можуть відігравати роль каталізатора для залучення значно більших обсягів приватного капіталу, якщо вони використовуються стратегічно - для зниження сприйнятих ризиків або підвищення очікуваної прибутковості. Математично логіку «blended finance» можна виразити через так зване «плече» фінансування: один долар публічних ресурсів, вкладений у першочергове (старше) боргове або гарантійне покриття, здатний залучити від 3 до 10 доларів приватного капіталу [11, с.8].

Теорія відповідального інвестування (ESG-інвестування) - відображає принципово новий підхід до оцінки вартості активів, що набуває поширення серед інституційних інвесторів. Аббревіатура ESG позначає три групи нефінансових критеріїв оцінки: екологічні (Environmental), соціальні (Social) та критерії якості корпоративного управління (Governance). Теоретично ESG-підхід спирається на концепцію довгострокового ризику: ігнорування екологічних та соціальних факторів у корпоративному або муніципальному управлінні генерує системні ризики, які зрештою знижують фінансову стійкість позичальника. Для муніципалітетів включення до категорії «зелених» або «соціально відповідальних» позичальників означає потенційне зниження вартості запозичень та розширення кола потенційних інвесторів, див.рис.1.3.

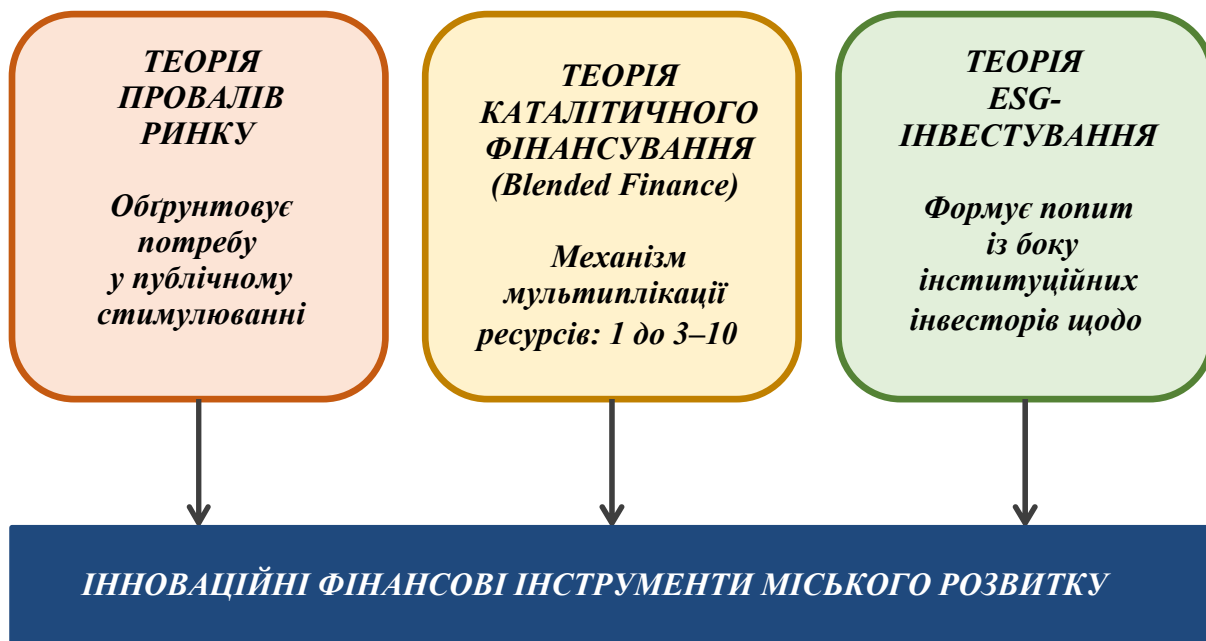

Рисунок 1.3 – Теоретичні концептуальні рамки, що обґрунтовують інноваційне фінансування міського розвитку

Джерело: авторська розробка на основі [9; 10; 11; 12]

Інноваційне фінансування міського розвитку є явищем, що виникає на перетині трьох теоретичних ліній аргументації. Теорія провалів ринку обґрунтовує необхідність публічного втручання, теорія blended finance описує механізм ефективного поєднання публічних і приватних ресурсів, а ESG-теорія пояснює,

15 чому приватний капітал взагалі готовий брати участь у проєктах із нижчою або більш ризикованою фінансовою прибутковістю. Разом ці три лінії утворюють повноцінне теоретичне обґрунтування інноваційних механізмів фінансування.

Окремої теоретичної уваги заслуговує концепція «фінансового розриву» (financing gap) у сфері сталого розвитку. Під фінансовим розривом розуміється різниця між загальною потребою у фінансових ресурсах для досягнення цілей сталого розвитку та реально доступним обсягом традиційних джерел фінансування

- бюджетів, офіційної допомоги розвитку та наявних приватних інвестицій.

Концепція фінансового розриву є стратегічним обґрунтуванням для пошуку нових механізмів мобілізації капіталу та слугує концептуальним підґрунтям програми «Addis Ababa Action Agenda» - міжнародного договору про фінансування розвитку, прийнятого у 2015 році одночасно з Порядком денним сталого розвитку.

У теорії муніципальних фінансів важливо розрізняти поняття «фінансування розвитку» та «поточне фінансування». Традиційний муніципальний бюджет є інструментом переважно поточного фінансування - виплати зарплат, утримання об'єктів інфраструктури, надання поточних послуг. Фінансування розвитку має принципово інший горизонт та логіку: тут ресурси залучаються сьогодні для створення активів, що генеруватимуть суспільні вигоди впродовж десятиліть. Відповідно, й інструменти мають бути різними: якщо поточне фінансування є сферою бюджетного менеджменту, то фінансування розвитку вимагає доступу до довгострокових ринків капіталу та спеціалізованих фінансових механізмів, див.табл.1.2.

Таблиця 1.2. – Теоретичні підходи до визначення інноваційного фінансування розвитку міст

<i>Джерело / автор</i>	<i>Визначення</i>	<i>Ключові ознаки</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
ОЕСР (2018)	Мобілізація ресурсів понад традиційні потоки офіційної допомоги та публічних видатків	Нові агенти, нові механізми
Світовий банк (2020)	Механізми залучення приватного капіталу до розвитку через фінансування ризику та підвищення прибутковості	Мультиплікація, управління ризиком

Продовження таблиці 1.2.

1	2	3
ООН-Хабітат (2021)	Будь-які підходи, що дозволяють містам залучати фінансові ресурси поза межами традиційних бюджетних механізмів	Широке трактування
Бейтман, Лук (2019)	Фінансові інновації, що свідомо враховують ESG-критерії поруч із фінансовою прибутковістю	ESG-орієнтованість
Шевчук (2022)	Нові механізми мобілізації ресурсів для фінансування просторового розвитку та сталої трансформації міст	Просторовий вимір

Джерело: авторська розробка на основі [9; 10; 11; 13; 14]

Попри відмінності у формулюваннях, усі підходи визначають інноваційне фінансування через ознаку «поза традиційними механізмами» та акцентують увагу на необхідності залучення нових категорій агентів - насамперед приватного та інституційного капіталу. Для цілей дослідження найбільш операційним є синтетичне визначення, що поєднує ознаки нових агентів, ринкових механізмів розподілу ризику та орієнтації на вимірювані результати сталого розвитку, див.рис.1.4.

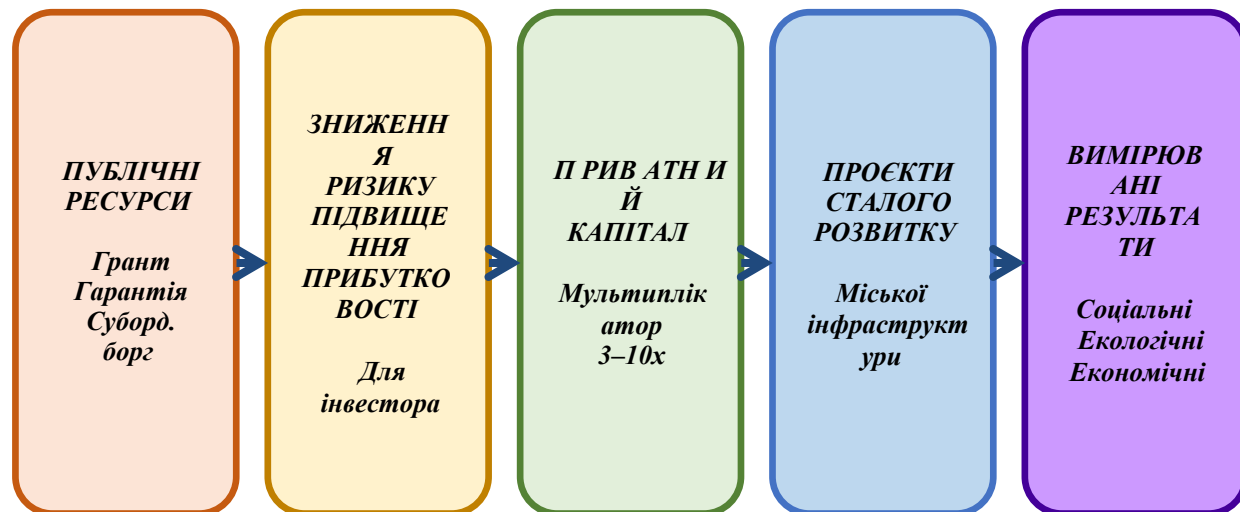

Рисунок 1.4 – Теоретична схема механізму каталітичного (blended) фінансування розвитку міст

Джерело: авторська розробка на основі [11; 13]

Теоретично важливою є також дискусія про співвідношення між «аддиційністю» та «заміщенням» у контексті інноваційного фінансування.

Аддиційність означає, що нові механізми залучають додаткові ресурси, які інакше не надійшли б у сферу розвитку. Заміщення означає, що нові механізми просто замінюють традиційне публічне фінансування, не збільшуючи загального обсягу ресурсів. Теоретично та практично лише перший випадок є бажаним - тоді як другий фактично перекладає фінансові зобов'язання держави на плечі позичальників та кінцевих споживачів послуг [15, с.9].

Невелика сума публічних ресурсів, стратегічно розміщена у найвразливішій частині структури фінансування проєкту, здатна залучити кратно більший приватний капітал. Механізм спрацьовує завдяки зміні профілю ризику та прибутковості проєкту з точки зору приватного інвестора - саме те, що раніше робило проєкт непривабливим для ринку (надмірний ризик або недостатня прибутковість), усувається за рахунок публічного втручання. Розуміння цього механізму є теоретичною основою для проєктування конкретних інструментів.

1.3 Систематизація та теоретична характеристика інноваційних інструментів сталого фінансування муніципального розвитку

Систематизація інноваційних фінансових інструментів муніципального розвитку є одним із завдань, що залишається дискусійним у науковій літературі. Це пояснюється як молодістю предметної галузі, так і постійною появою нових інструментів та модифікацій вже існуючих. Разом із тим у наукових працях ОЕСР, Світового банку, ООН-Хабітат та низки провідних дослідників сформувалися певні усталені підходи до класифікації, що дозволяють впорядкувати розмаїття наявних механізмів.

Природа фінансового зобов'язання - ділить усі інструменти на боргові, пайові та квазіпайові. Боргові інструменти передбачають зобов'язання повернення залученого капіталу з фіксованою або плаваючою відсотковою ставкою. До цієї групи входять зелені облігації, соціальні облігації, облігації сталого розвитку,

кліматичні облігації та синтетичні ESG-облігації. Пайові інструменти передбачають передачу частки власності або права на доходи від активу - такі, як механізми концесії в рамках ДПП, муніципальні інфраструктурні фонди та пайові гранти. Квazіпайові інструменти поєднують властивості обох перших категорій: субординовані позики з участю в прибутках, конвертовані кредити - такі механізми нерідко використовуються міжнародними фінансовими інститутами для входу на нові ринки, див.рис.1.5.

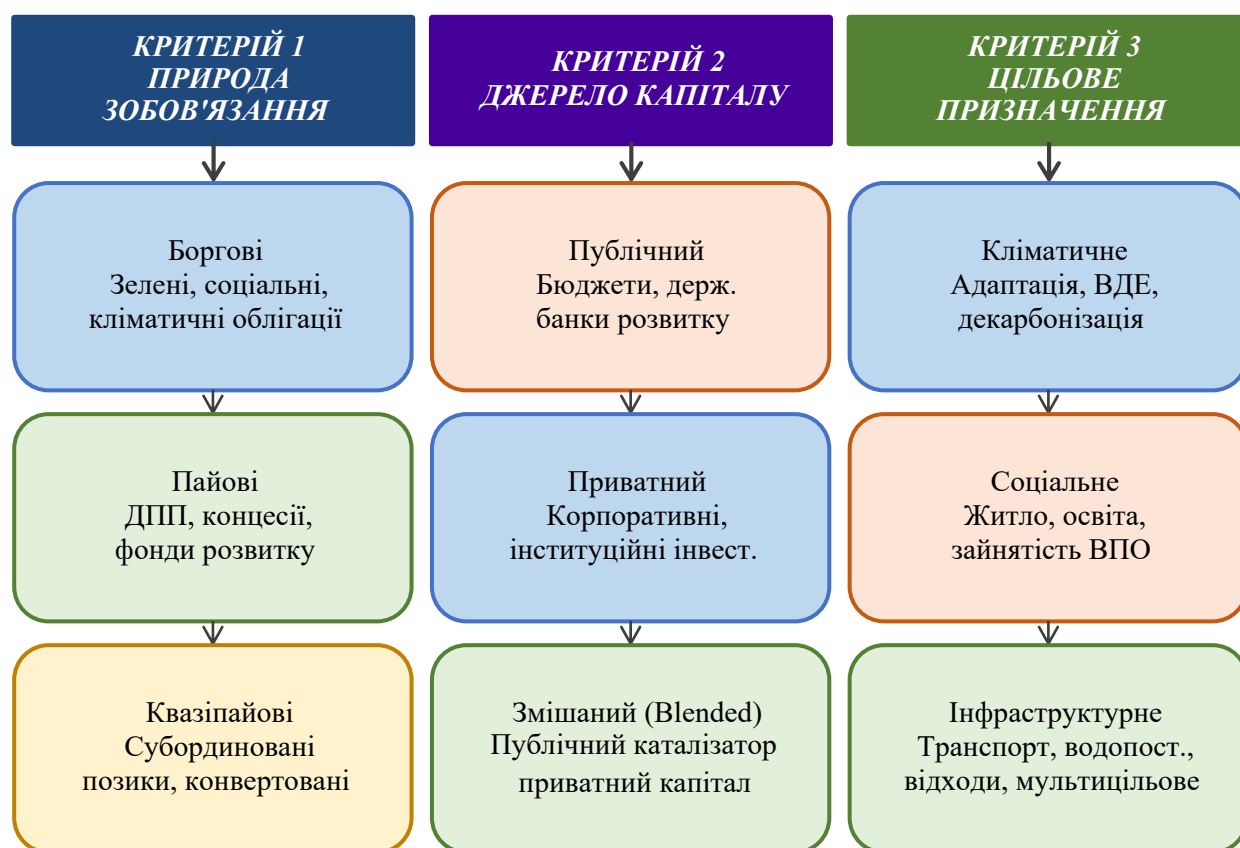

Рисунок 1.5 – Класифікаційна схема інноваційних інструментів фінансування муніципального розвитку

Джерело: авторська розробка на основі [16; 17; 18; 19]

Джерело капіталу - виділяє інструменти, що залучають публічний (бюджетний), приватний та змішаний капітал. Чисто публічні механізми - цільові трансферти, субсидовані позики державних банків розвитку - є найменш інноваційними, але залишаються ваговою складовою фінансового забезпечення. Чисто приватні - корпоративне кредитування, прямі іноземні інвестиції - не

19 передбачають особливої логіки сталого розвитку без спеціального регулювання. Найбільший інтерес з точки зору теорії інноваційного фінансування становлять механізми змішаного фінансування, де публічний ресурс є каталізатором, а приватний - основним носієм капіталу [18].

Цільове призначення - є релевантним у контексті сталого розвитку міст. За цим критерієм виділяють: кліматичні фінансові інструменти (спрямовані на адаптацію до змін клімату та декарбонізацію міської економіки); соціальні фінансові інструменти (забезпечення доступного житла, соціальної інфраструктури, зайнятості); інструменти сталої інфраструктури (транспорт, водопостачання, поводження з відходами); та інтегровані мультицільові механізми. Теоретично «чистота» цільового призначення забезпечується спеціальними звітними рамками - зокрема, принципами зелених облігацій (Green Bond Principles), розробленими Міжнародною асоціацією ринків капіталу.

Отже, можна сказати, що будь-який конкретний фінансовий інструмент характеризується одночасно за всіма трьома критеріями: наприклад, зелена облігація міської ради є борговим інструментом, що залучає переважно приватний капітал з кліматичним або інфраструктурним цільовим призначенням.

Багатовимірна природа інноваційних інструментів пояснює складність їх регулювання та необхідність спеціалізованих стандартів і верифікаційних процедур.

Зелені облігації є на сьогодні найбільш розвиненим та стандартизованим класом інноваційних боргових інструментів у сфері муніципального фінансування.

Теоретично вони являють собою різновид звичайних облігацій із двома додатковими атрибутами: цільовим використанням коштів (виключно для «зелених» проєктів) та системою верифікації та звітування. Принципи зелених облігацій, розроблені ICMA у 2014 році та оновлені у 2021 році, визначають чотири основних компоненти: використання коштів, процес відбору проєктів, управління фондами та звітування [20]. Їхнє дотримання є добровільним, проте фактично обов'язковим для виходу на ринок інституційних інвесторів, орієнтованих на ESG.

Соціальні облигації функціонують за аналогічною схемою, проте спрямовані на проєкти з позитивним соціальним ефектом - доступне житло, освіту, охорону здоров'я, зайнятість вразливих груп. Важливим теоретичним питанням у цій сфері є вимірювання соціального ефекту: на відміну від екологічних показників (викиди CO₂, енергоефективність), соціальні результати значно складніше піддаються об'єктивній квантифікації. Саме тому стандарти соціальних облигацій (Social Bond Principles) значно менш розвинені порівняно з зеленими [21].

Таблиця 1.3 містить теоретичну характеристику основних інноваційних фінансових інструментів муніципального розвитку за ключовими параметрами, що є важливими для їх порівняльного аналізу та вибору для конкретних типів проєктів.

Таблиця 1.3. – Характеристика основних інноваційних фінансових інструментів муніципального розвитку

<i>Інструмент</i>	<i>Теоретична основа</i>	<i>Цільове призначення</i>	<i>Механізм повернення</i>	<i>Вимоги до верифікації</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Зелені облигації	Боргове зобов'язання з цільовим використанням	Екологічні проєкти	Купон та номінал	Обов'язковий звіт (ICMA GBP)
Соціальні облигації	Боргове зобов'язання з соціальним цілепокладанням	Соціальна інфраструктура	Купон та номінал	Звіт за SBP
Облигації сталого розвитку	Синтетичний інструмент ESG	Комбіновані цілі	Купон та номінал	Комплексний звіт
ДПП / Концесія	Теорія контрактних відносин	Будь-яка інфраструктура	Концесійна плата / тарифи	Контрактні зобов'язання
Інструменти TIF	Теорія інкременту вартості	Районний розвиток	Приріст податкових надходжень	Проектна документація
Кліматичні фонди	Теорія глобальних громадських благ	Декарбонізація / адаптація	Пільгові умови	Кліматичні рамки ООН
Краудфандинг розвитку	Теорія колективних дій	Громадські простори	Немонетарне або частка	Публічна звітність

Джерело: авторська розробка на основі [16; 17; 19; 20; 21]

Найбільш зрілими з точки зору стандартизації є зелені та соціальні облигації - для них існують міжнародно визнані принципи та незалежна верифікація. Менш

21 формалізованими залишаються механізми TIF та краудфандингу, що пояснює нерівномірність їх поширення у різних юрисдикціях.

Окремо варто зупинитися на теоретичній природі механізму інкрементного фінансування розвитку (tax increment financing, TIF), оскільки він є принципово відмінним від усіх інших за логікою генерування ресурсів. TIF ґрунтується на теорії «землеводної вартості» (land value capture) - концепції, що стверджує: публічні інвестиції в інфраструктуру та розвиток міського середовища генерують приріст вартості прилеглих земельних ділянок та нерухомості, і цей приріст вартості може бути частково «захоплений» та використаний для погашення первісних інвестицій. TIF є однією з найпоширеніших операціоналізацій цієї ідеї [22].

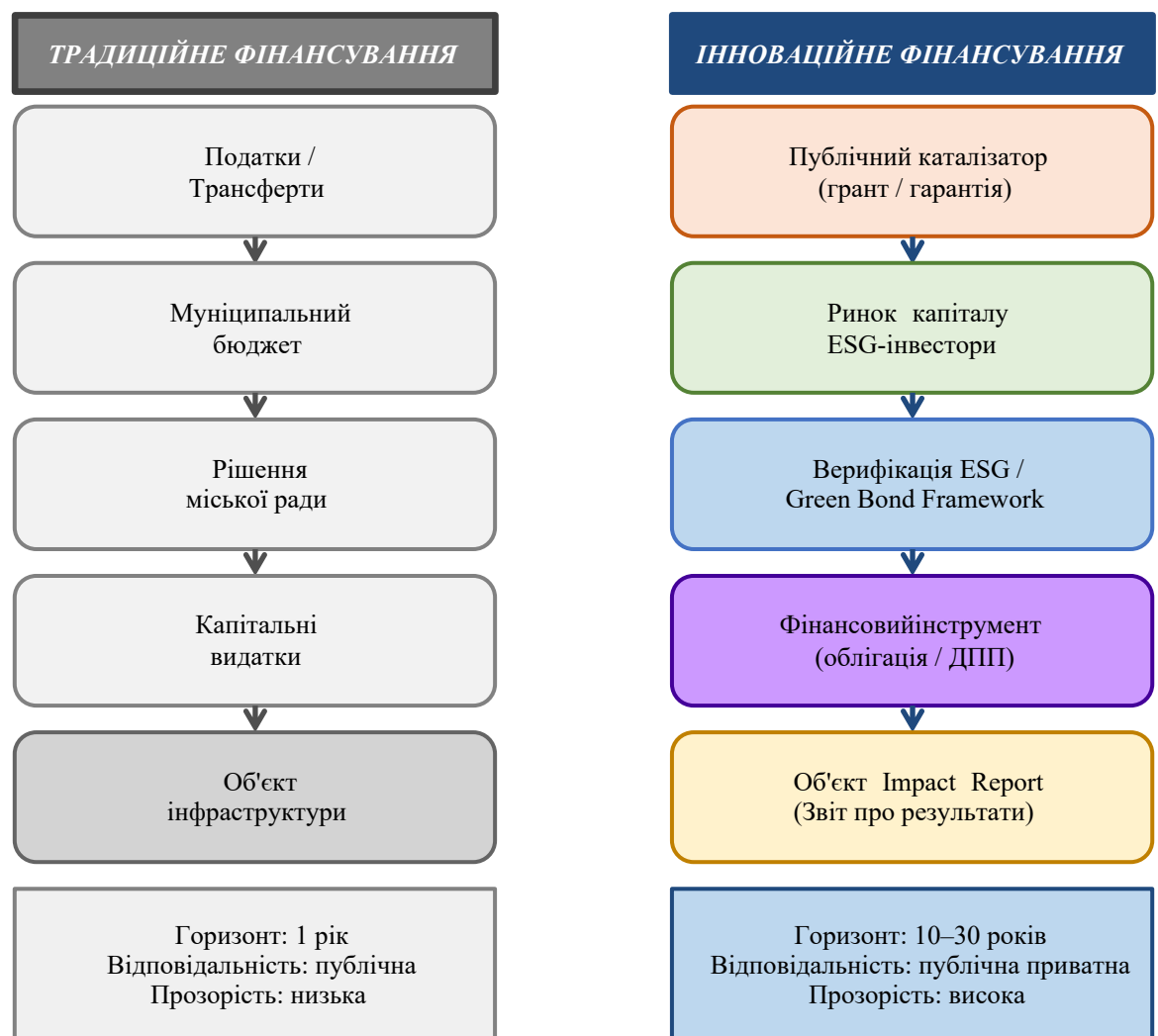

Рисунок 1.6 – Порівняльна схема механізмів традиційного та інноваційного фінансування розвитку міст

Джерело: авторська розробка на основі [9; 14; 18]

Теоретично механізм краудфандингу міського розвитку спирається на теорію колективних дій та концепцію «громадської залученості» (civic engagement). На відміну від суто ринкових механізмів, краудфандинг поєднує мобілізацію ресурсів з формуванням соціального капіталу - почуття причетності та власності мешканців щодо профінансованих об'єктів. Дослідження демонструють, що об'єкти, профінансовані за участі громади, мають суттєво вищий рівень підтримки та ефективнішу модель управління [23].

Традиційне бюджетне фінансування є короткостроковим за горизонтом, монополізованим публічним сектором та відносно непрозорим з точки зору звітування про результати. Інноваційне фінансування, навпаки, орієнтоване на довгостроковий горизонт, передбачає участь різних категорій агентів та є значно більш прозорим - що є наслідком ринкових вимог до інформаційного розкриття. Саме ця вища прозорість та відповідальність є одним із теоретичних аргументів на користь більш широкого застосування ринкових механізмів у муніципальному фінансуванні.

Підсумовуючи розгляд теоретичних засад можна зробити низку узагальнень. Сталий розвиток міст пройшов тривалу еволюцію від одновимірного екологічного підходу до комплексної інтегрованої моделі, що об'єднує економічний, соціальний та екологічний виміри розвитку при збереженні здатності міської системи до адаптації та відновлення. Теоретичне обґрунтування інноваційного фінансування ґрунтується на трьох взаємодоповнювальних концептуальних рамках - теорії провалів ринку, теорії каталітичного фінансування та теорії ESG-інвестування, - які разом пояснюють як необхідність, так і механізм залучення приватного капіталу до досягнення цілей сталого розвитку. Систематизація інноваційних фінансових інструментів за критеріями природи зобов'язання, джерела капіталу та цільового призначення виявляє широкий спектр механізмів - від зелених облігацій та ДПП до TIF та краудфандингу, - кожен із яких має власну теоретичну логіку, переваги та обмеження.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ

2.1. Порівняльна характеристика соціально-економічного потенціалу та пріоритетів розвитку Києва, Дніпра і Львова

Для забезпечення коректності аналізу фінансового забезпечення сталого розвитку українських міст вихідним кроком є системна порівняльна характеристика соціально-економічного потенціалу трьох обраних об'єктів дослідження - Києва, Дніпра та Львова. Ці міста є найбільшими фінансово самостійними міськими територіальними громадами України, кожна з яких має власну ресурсну базу, демографічний профіль та стратегічні пріоритети розвитку.

Незважаючи на спільні виклики, пов'язані з умовами воєнного часу та трансформацією публічних фінансів, кожне місто демонструє суттєво різні підходи до управління ресурсами та залучення джерел фінансування [40].

Київ, як столиця держави, займає домінуючу позицію у фінансовому просторі серед усіх міст України. Станом на досліджуваний період місто об'єднує понад 4 млн мешканців разом із прилеглою агломерацією, формуючи найбільший споживчий ринок та найпотужнішу базу оподаткування [24].

Чисельність населення Києва у 2023–2025 роках суттєво зросла за рахунок внутрішньо переміщених осіб, що відповідно збільшило як видаткову, так і дохідну частини міського бюджету. Саме ПДФО утримує позицію головного бюджетоутворюючого податку: у 2023 році на нього припадало близько 46% усіх власних доходів столиці, у 2024 - понад 44%, тоді як на 2025 рік планові надходження з цього джерела сягнули 40 млрд грн. Поряд із цим Київ - єдине місто з-поміж трьох досліджуваних, де суттєву роль відіграє

24 податокна прибуток підприємств, що відображає концентрацію великого бізнесу в столиці (рис.2.1.).

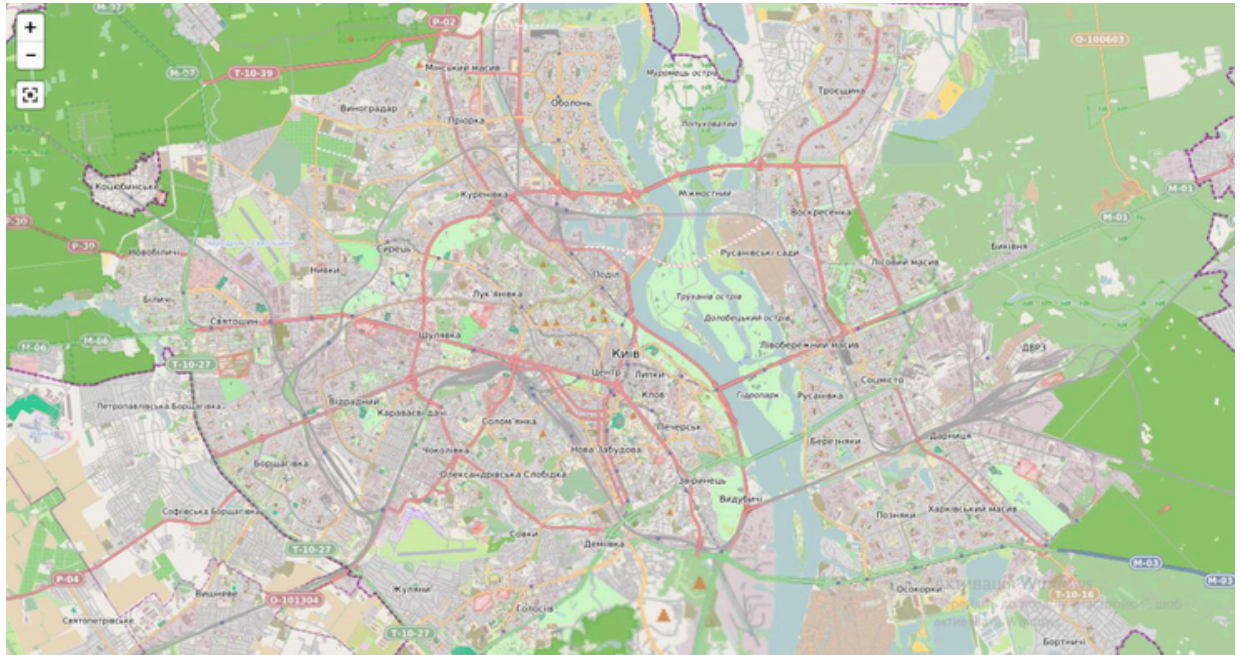

Рисунок 2.1. – Карта міста Київ

Джерело: [31]

Дніпро є другим за чисельністю населенням містом України після Києва та найбільшим індустріальним центром країни. Попри близькість до зони активних бойових дій, місто зберегло базові функції управління і продовжувало планомірно виконувати свій бюджет.

Дніпро характеризується розгалуженою промисловою базою, зокрема підприємствами металургії, машинобудування та оборонної промисловості, які формують значну частину надходжень з єдиного податку та інших місцевих зборів. Бюджет Дніпровської міської територіальної громади демонструє чітку тенденцію до зростання: з приблизно 15,5 млрд грн у 2023 році до майже 21,7 млрд грн у 2025 році за показниками планових видатків. При цьому власні доходи стабільно переважають над трансфертами, що свідчить про порівняно високий рівень фінансової самодостатності громади навіть у умовах воєнного стану (рис.2.2.).

Рисунок 2.2. – Карта міста Дніпро

Джерело: [31]

Разом із тим Львів зіткнувся зі специфічними бюджетними труднощами: реверсна дотація до державного бюджету, яка вилучається з міського бюджету через механізм горизонтального вирівнювання, у 2025 році склала близько 1,9 млрд грн, що суттєво скоротило реальний фінансовий ресурс громади. Незважаючи на це, місто стабільно нарощувало обсяги видатків на соціальні й оборонні програми та активно залучало кредитні ресурси для підтримки бюджету розвитку (рис.2.3.).

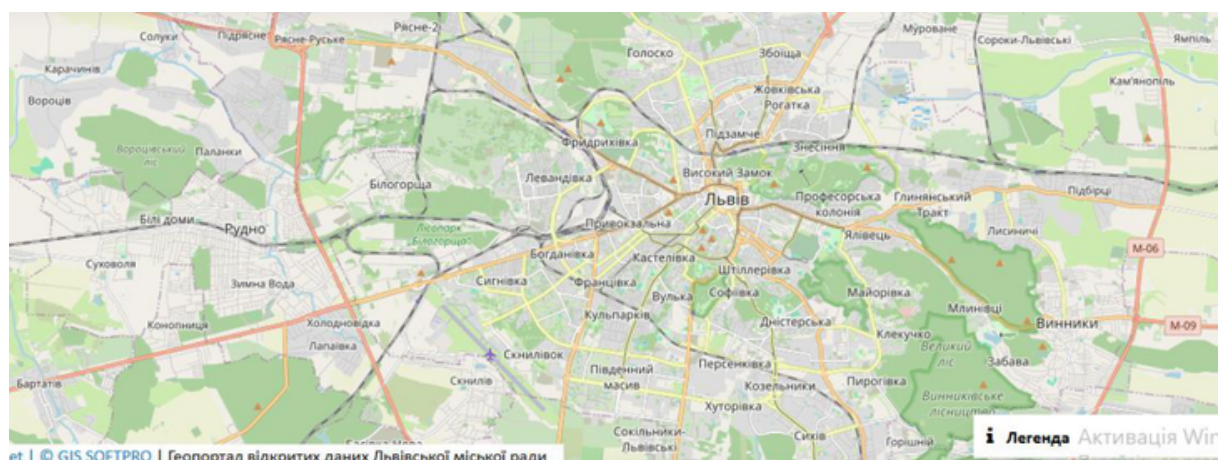

Рисунок 2.3. – Карта міста Львів

Джерело: [31]

Між трьома містами існує суттєва асиметрія як за масштабом бюджетних ресурсів, так і за характером пріоритетів їх витрачання. Київ перевершує Дніпро та Львів більш ніж у чотири рази за обсягом доходів бюджету, що зумовлено столичним статусом і концентрацією великих платників податків, див.табл.2.1.

Таблиця 2.1. – Порівняльна характеристика соціально-економічного потенціалу Києва, Дніпра та Львова за 2023–2025 рр.

<i>Показник</i>	<i>Київ</i>	<i>Дніпро</i>	<i>Львів</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Площа міста, км ²	836	405	182
Чисельність населення, тис. осіб (2023)	3 700	950	720
Основний профіль економіки	Фінанси, ІТ, торгівля, держуправління	Металургія, машинобудування, оборона	Туризм, логістика, торгівля, ІТ
Доходи бюджету 2023 (план), млрд грн	66,3	15,5	13,6
Доходи бюджету 2025 (план), млрд грн	91,1	18,5	14,4
Головний пріоритет видатків 2025	Освіта (32,4 млрд грн, 36,1%)	Освіта та соцзахист	Освіта (4,9 млрд грн)
Видатки на безпеку / оборону 2025	5,0 млрд грн	1,2 млрд грн	1,0 млрд грн
Наявність реверсної ІП (донор для дотації (2025) держбюджету)		Ні	Так (1,9 млрд грн)

Джерело: складено автором на основі даних [37; 41;] та Додатку А

Натомість Дніпро та Львів демонструють зіставні масштаби бюджетів, хоча характер їхнього формування принципово різний: Дніпро покладається переважно на власну індустріальну базу, тоді як Львів відчутно залежить від трансфертів і зовнішнього кредитного ресурсу для балансування бюджету, див.рис.2.4.

Найстрімкіше збільшення - майже на 37% - продемонстрував Київ, що обумовлено переважно зростанням ПДФО та податку на прибуток підприємств. Дніпро показав приріст на рівні близько 19–20%, що є достатньо стійким показником для міста в зоні підвищеного безпекового ризику.

Натомість Львів продемонстрував найповільніше номінальне зростання, а

27 реальний ресурс громади навіть зменшився у 2025 році через вилучення реверсної дотації [43].

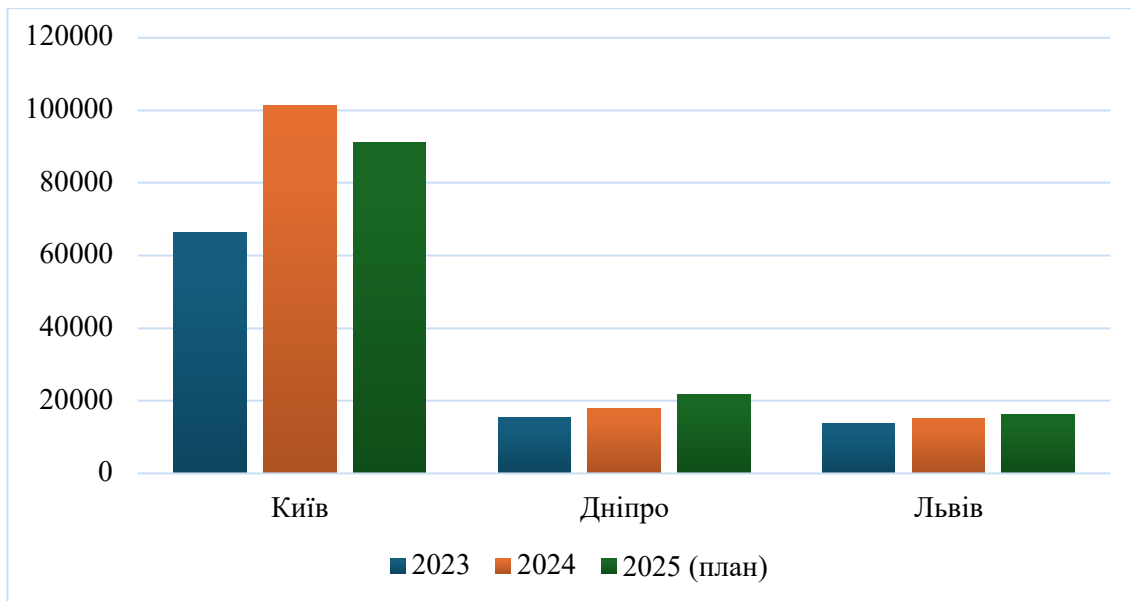

Рисунок 2.4. – Динаміка доходів бюджетів Києва, Дніпра та Львова за 2023–2025 рр., млрд грн

Джерело: побудовано автором на основі даних Додатку А

Пріоритети розвитку досліджуваних міст мають і спільні риси, і суттєві відмінності. Спільним є акцентування на освіті як головній статті видатків, підтримці комунальної інфраструктури та допомозі Збройним силам.

Відмінності полягають у тому, що Київ ставить у пріоритет масштабну виробничу потакодо-спеціальну співпрацю з суцільним Дніпром ВПО, а Львів - логістичну функцію та реалізацію програм бюджету розвитку через кредитні механізми.

В структурі видатків Києва частка освіти та транспорту сукупно перевищує 57%, тоді як у Львові та Дніпрі вона дещо нижча, натомість виразнішою є питома вага ЖКГ та соціального захисту. Для Дніпра характерне відносно вище навантаження на соціальну сферу, зумовлене прийомом внутрішньо переміщених осіб та підтримкою постраждалого населення. Для Львова - більш вагомий бюджет розвитку відносно загального обсягу видатків, фінансований частково за рахунок позичкових ресурсів [39].

Таким чином, встановлено, що Київ, Дніпро та Львів формують три різні моделі соціально-економічного потенціалу з відповідними пріоритетами бюджетного розподілу. Стратегічні розбіжності між містами вимагають диференційованого підходу до вибору інструментів сталого фінансування.

2.2. Аналіз бюджетної забезпеченості та структури джерел фінансування розвитку міст

Бюджетна забезпеченість міста є комплексним індикатором, що відображає не лише абсолютний обсяг фінансових ресурсів, а й здатність місцевого самоврядування покривати свої видатки переважно з власних джерел, не вдаючись до хронічної залежності від субвенцій чи боргового фінансування. У контексті сталого розвитку ця характеристика має особливе значення, оскільки саме фінансово самодостатні громади здатні формувати довгострокові програми розвитку та залучати позабюджетні ресурси на прийнятних умовах [44].

Київ продемонстрував найвищий абсолютний приріст доходів (23 980 млн грн), а також стабільну відносну динаміку. ПДФО лишається основою цього зростання, хоча з 2024 року значно прискорилося зростання надходжень від податку на прибуток підприємств - з 7,5 млрд грн у 2024 році до запланованих 14,5 млрд у 2025 році, що стало наслідком відновлення ділової активності столичних компаній.

Дніпро при значно меншому абсолютному обсязі доходів демонструє вагомий відносний приріст, наближаючись за темпами до столиці. Разом із тим структура доходів Дніпра залишається більш вразливою: частка трансфертів, хоча й є меншою за 15% від загального обсягу, є більш концентрованою - зокрема освітня субвенція з державного бюджету становить 1,84 млрд грн з 2,68 млрд трансфертів загалом у 2025 році, див.табл.2.2.

Таблиця 2.2. – Динаміка доходів міських бюджетів Києва, Дніпра та Львова за 2023–2025 рр., млн грн

<i>Місто</i>	<i>Показник</i>	<i>2022 факт</i>	<i>2023 факт</i>	<i>2024 факт</i>	<i>2025 факт*</i>	<i>Δ абс., млн грн</i>	<i>Δ відн., %</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Київ	Доходи бюджету, млн грн	77 400	85 400	94 100	86 600	9200	11.9%
	Власні доходи, млн грн	63 200	71 000	79 800	72 600	9400	14.9%
	ПДФО, млн грн	32 100	36 500	40 600	33 500	1400	4.4%
	Видатки бюджету, млн грн	70 100	79 200	88 400	81 500	11400	16.3%
	Видатки на освіту, млн грн	26 400	31 000	34 200	36 100	9700	36.7%
	Бюджет розвитку, млн грн	4 210	5 830	6 140	5 320	1110	26.4%
Дніпро	Доходи бюджету, млн грн	16 100	18 200	20 400	22 461	6361	39.5%
	Власні доходи, млн грн	13 400	15 100	17 200	19 200	5800	43.3%
	ПДФО, млн грн	7 200	8 400	9 600	10 700	3500	48.6%
	Видатки бюджету, млн грн	15 800	17 900	20 100	22 200	6400	40.5%
	Видатки на освіту, млн грн	6 100	7 200	8 300	9 300	3200	52.5%
	Бюджет розвитку, млн грн	980	1 240	1 480	1 680	700	71.4%
Львів	Доходи бюджету, млн грн	9 600	11 000	13 800	15 230	5630	58.6%
	Власні доходи, млн грн	7 800	8 900	11 100	12 430	4630	59.4%
	ПДФО, млн грн	4 300	5 100	6 400	8 400	4100	95.3%
	Видатки бюджету, млн грн	9 400	10 800	13 500	15 000	5600	59.6%
	Видатки на освіту, млн грн	3 200	3 900	4 800	5 900	2700	84.4%
	Бюджет розвитку, млн грн	310	380	140	170	-140	-45.2%

Джерело: складено автором на основі даних Додатку А.

Найбільш проблемною з точки зору бюджетної забезпеченості виглядає ситуація у Львові. Попри позитивну номінальну динаміку 2023–2024 рр., у 2025 році реальний фінансовий ресурс Львівської міської громади скоротився

30 через вилучення 1,9 млрд грн реверсної дотації, що означає, що при запланованих доходах 14,4 млрд грн місто фактично розпоряджається приблизно 12,5 млрд грн власних ресурсів, доповнюючи їх запозиченнями. Такий стан обмежує можливості для реалізації довгострокових інвестиційних програм і посилює залежність від зовнішнього фінансування, див.рис.2.5.

Частка ПДФО у Дніпрі та Львові є вищою відносно загального обсягу порівняно з Києвом, де більш диверсифікованою є база оподаткування.

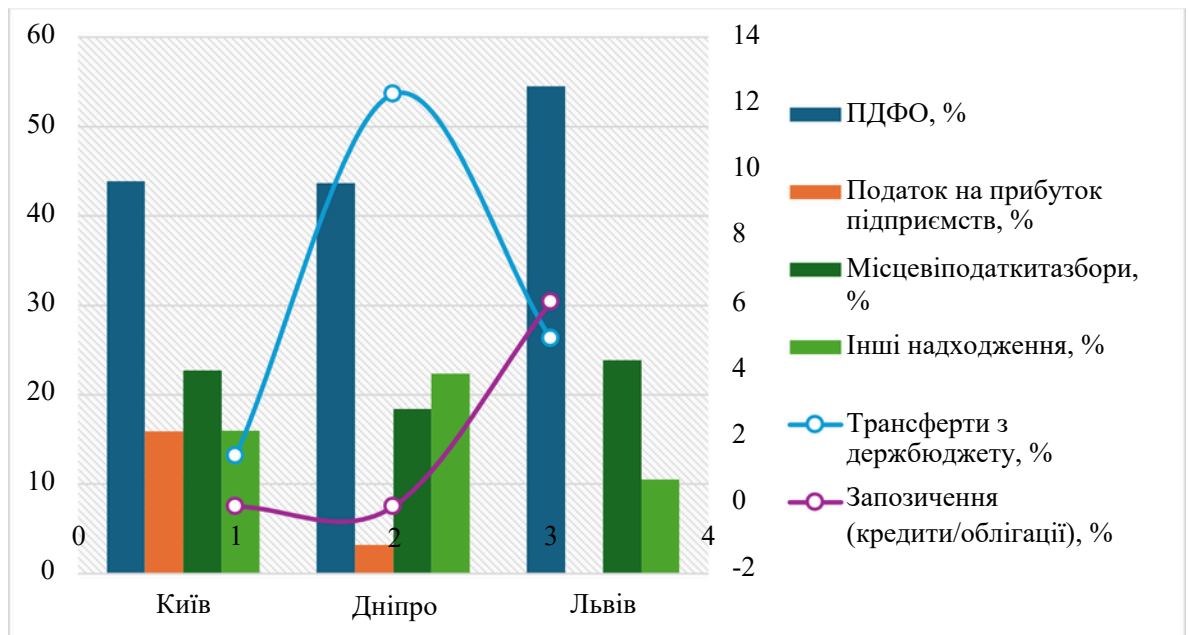

Рисунок 2.5. – Структура джерел доходів бюджетів Києва, Дніпра та Львова у 2025 р., %

Джерело: побудовано автором на основі даних Додатку А

Показовою є динаміка видатків на бюджет розвитку Львова з 140 млн грн у 2023 році до запланованих 3,9 млрд грн у 2025 році. Таке різке зростання пояснюється не лише відновленням ринку капітальних інвестицій, а й свідомою стратегією міської ради компенсувати роки стримування видатків на розвиток у найгострішій фазі воєнного стану. Водночас значна частина цього бюджету фінансується за рахунок запозичень, що формує бюджетний дефіцит та ризик накопичення боргових зобов'язань, див.рис.2.6 - 2.8.

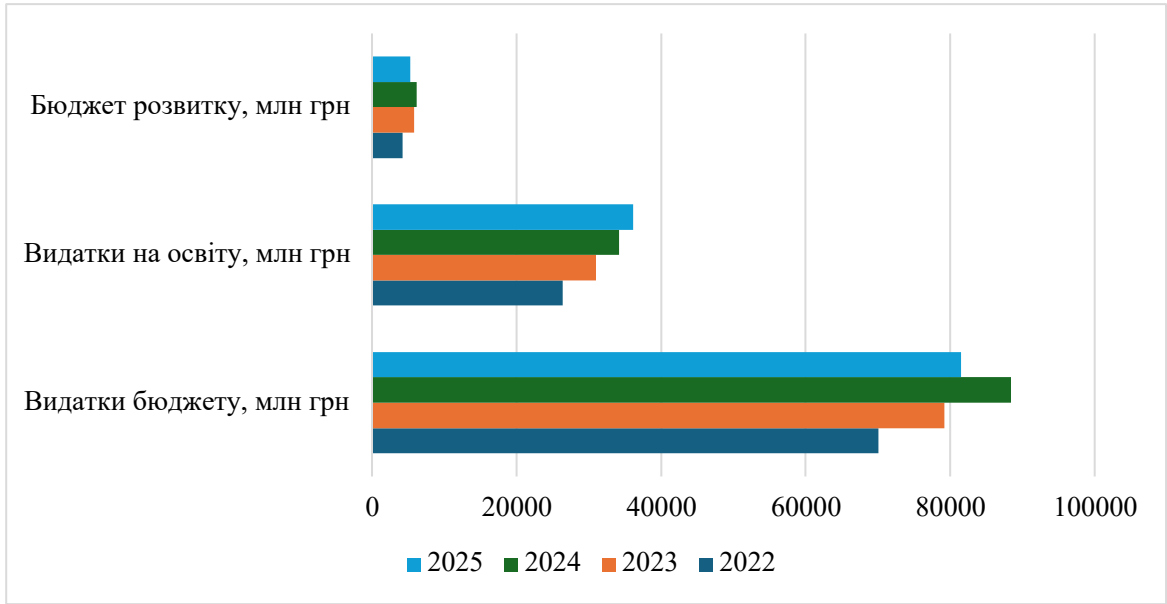

Рисунок 2.6. – Структура видатків міського бюджету Києва за 2022–2025 рр., млн грн

Джерело: складено автором на основі даних Додатку А.

В трьох містах видатки на освіту мали найстабільнішу висхідну траєкторію. Натомість видатки на бюджет розвитку варіювалися більш суттєво в залежності від наявності фінансових ресурсів і поточних інфраструктурних потреб. Відновлення бюджету розвитку Львова є найяскравішим прикладом концентрованого перерозподілу капітальних видатків [42].

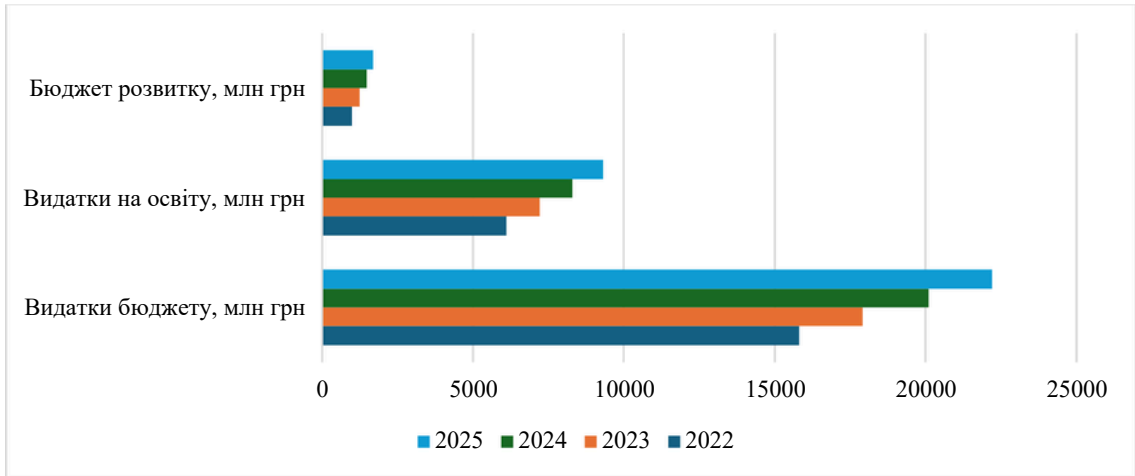

Рисунок 2.7. – Структура видатків міського бюджету Дніпра за 2022–2025 рр., млн грн

Джерело: складено автором на основі даних Додатку А.

Проаналізуємо стан комунальної інфраструктури, яка визначає як поточні потреби у видатках, так і майбутній потенціал для залучення «зеленого» фінансування. За даними Стратегії розвитку міста Києва до 2027 р., рівень зносу комунальної інфраструктури станом на 01.01.2024 є критичним: водопровідні мережі зношені на 69,7%, каналізаційні - на 63,4%, рухомий склад наземного транспорту - на 56,3%, ліфти, що експлуатуються понад 25 років, становлять 43,5% від загальної кількості. Для Дніпра і Львова характерний схожий або вищий рівень зносу, однак систематичний моніторинг не є настільки публічним, див.табл.2.4.

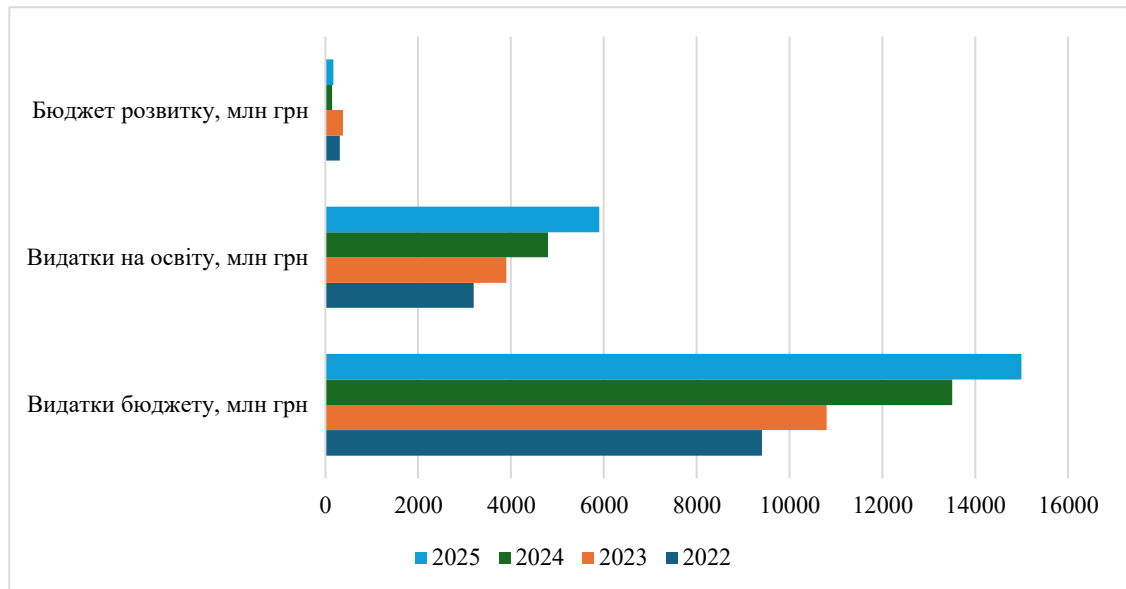

Рисунок 2.8. – Структура видатків міського бюджету Львова за 2022–2025 рр., млн грн

Джерело: складено автором на основі даних Додатку А.

Критичний рівень зносу комунальної інфраструктури у всіх трьох містах є однією з ключових передумов для обґрунтування потреби у залученні інноваційних інструментів фінансування: традиційного бюджетного ресурсу принципово недостатньо для покриття обсягу необхідних капітальних інвестицій. Зокрема, лише для відновлення водопровідних мереж Києва до рівня зносу 60% (план до 2027 р.) потрібні інвестиції, що за різними оцінками перевищують 10–15 млрд грн на рік [48].

Таблиця 2.4. — Порівняльні показники зносу комунальної інфраструктури Києва, Дніпра та Львова за 2023–2024 рр., %

<i>Елемент інфраструктури</i>	<i>Київ</i>	<i>Дніпро</i>	<i>Львів</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Водопровідні мережі	69,7	72,0	65,0
Каналізаційні мережі	63,4	68,0	60,0
Теплові мережі	55,0	60,0	58,0
Рухомий склад наземного транспорту	56,3	62,0	45,0
Ліфти, що > 25 років в експлуатації, % від заг.	43,5	50,0	35,0
Пошкодження інфраструктури внаслідок воєнних дій (2022–2024)	Значне (60% енергомереж)	Критичне (фронтowa близькість)	Мінімальне

Примітка: дані щодо Києва - з офіційного звіту про реалізацію Стратегії 2024 р.; дані щодо Дніпра та Львова - розрахункові оцінки на основі галузевих звітів.

Джерело: складено автором.

Комплексна оцінка засвідчує, що всі три міста мають критично зношену комунальну інфраструктуру і водночас є учасниками міжнародних програм «зеленого» фінансування, що створює інституційне підґрунтя для переходу до більш систематизованого ESG-фінансування, проте поки що відсутня координована стратегія прив'язки потреб у капітальних інвестиціях до конкретних фінансових інструментів, див.рис.2.9.

Загалом аналіз бюджетної забезпеченості підтвердив, що Київ є єдиним із трьох міст, який формує повноцінно профіцитний бюджет, зберігаючи значні нерозподілені залишки коштів. Дніпро та Львів, попри зростаючу власну базу оподаткування.

Ефективність фінансового забезпечення сталого розвитку міст визначається не лише обсягом фінансових ресурсів, а й якістю взаємодії між ключовими стейкхолдерами - учасниками процесів міського розвитку.

Система таких взаємодій охоплює відносини між органами публічного управління і бізнесом (G2B), між суб'єктами приватного сектору (B2B), а

34 також залучення громадянського суспільства, неурядових організацій (НГО), міжнародних фінансових організацій (МФО) та фондів розвитку [41].

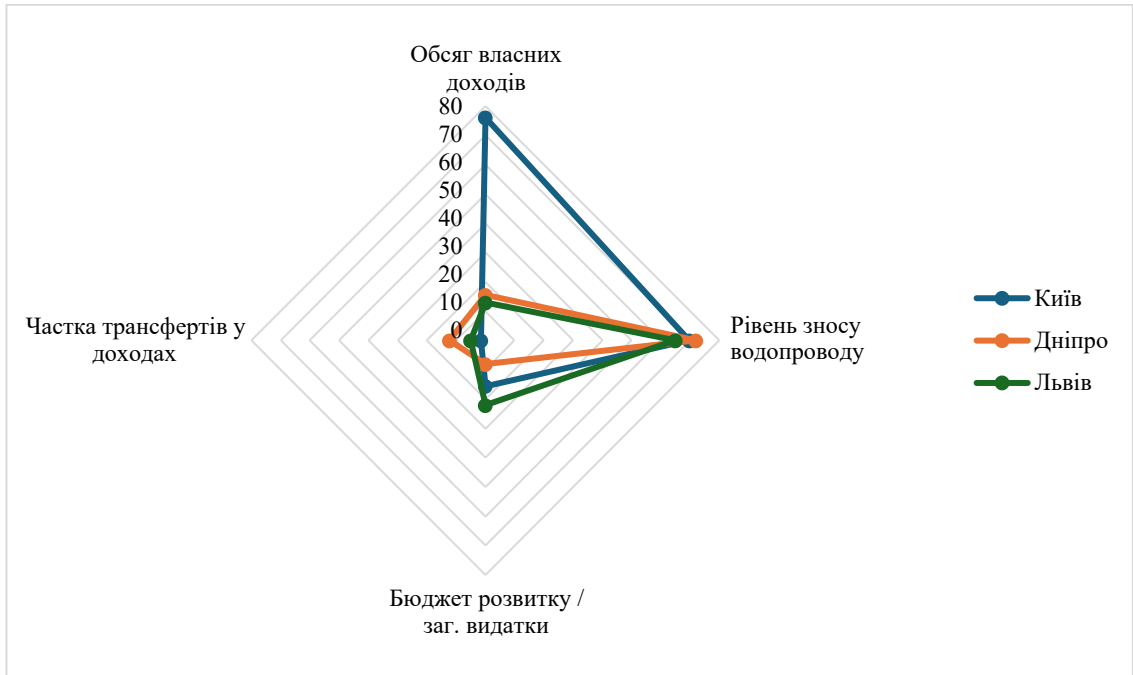

Рисунок 2.9. – Зведена оцінка бюджетно-інфраструктурного стану трьох міст за 2024 р.

Джерело: побудовано автором

Стейкхолдерне середовище трьох досліджуваних міст відрізняється за складом, активністю та інституційними характеристиками. Усі три міста мають розгалужену систему публічних стейкхолдерів, проте відмінності у характері залучення бізнесу та МФО є принциповими, див.табл.2.5.

Таблиця 2.5. – Картографія стейкхолдерів фінансового забезпечення сталого розвитку Києва, Дніпра та Львова за проміжок 2023-2025 р.р.

Тип стейкхолдера	Київ	Дніпро	Львів
1	2	3	4
Муніципалітет / КМДА/МР	КМДА, Київрада (80 депутатів)	Виконком та Дніпровська МР (60 депутатів)	ЛМР, виконком (60 депутатів)

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4
G2B (держава–бізнес)	Kyiv Smart City Hub, Інвестиційна рада, ПРРО	Рада з підприємництва, Програма мікрогрантів	Lviv IT Cluster, Lviv Business Agency
B2B (бізнес–бізнес)	IT-кластер, АМКУ, торг.-пром. палата	Метінвест, Інтерпайп (вертикальні ланцюги)	IT-кластер, BID-райони, бізнес-асоціації
НГО / громадянське суспільство	Київ Громадський, участь > 150 НГО	Центр захисту родини, НГО Дніпровщини	ОПОРА, Urban Space 100, Фонд розвитку Л.
МФО та програмне фінансування	ЄБРР (метро 150 млн євро), EIB, USAID	ЄБРР (25 млн євро – енергоєф.), EU4Cities	ЄБРР (відходи 35 млн євро, вода 10 млн євро), CTF
Донори / гранти відновлення	USAID, GIZ, EU4UA	GIZ, Kreditanstalt, USAID	EU4UA, UNDP, Сусідство ЄС
Громадський бюджет (партисипаторний)	Активний: >1 тис. проєктів/рік	Помірний: сотні проєктів/рік	Активний: E-dem.ua, Fund. Lviv

Примітка. МФО - міжнародні фінансові організації.

Джерело: складено автором на основі публічних звітів міських рад, сайтів ЄБРР та USAID.

Порівняльний аналіз стейкхолдерного середовища виявляє декілька ключових закономірностей. Три міста мають активний партисипаторний бюджет, що є важливою демократичною передумовою для впровадження інструментів «зеленого» та «соціального» фінансування, проте рівень залучення громади до бюджетного планування залишається нерівномірним між різними районами. Пряма взаємодія G2B з міжнародними інвесторами є значно розвиненішою у Львові, де функціонує Business Agency та розгалужена система IT-кластеру, тоді як у Дніпрі домінують вертикальні B2B-структури навколо великих промислових груп. Участь МФО у всіх трьох містах поки що зосереджена переважно на конкретних інфраструктурних проєктах, а не на системній підтримці ESG-стратегій [36].

Для ідентифікації та систематизації інтересів різних категорій стейкхолдерів застосовуємо метод картографування, результати якого відображені на рисунку 2.10.

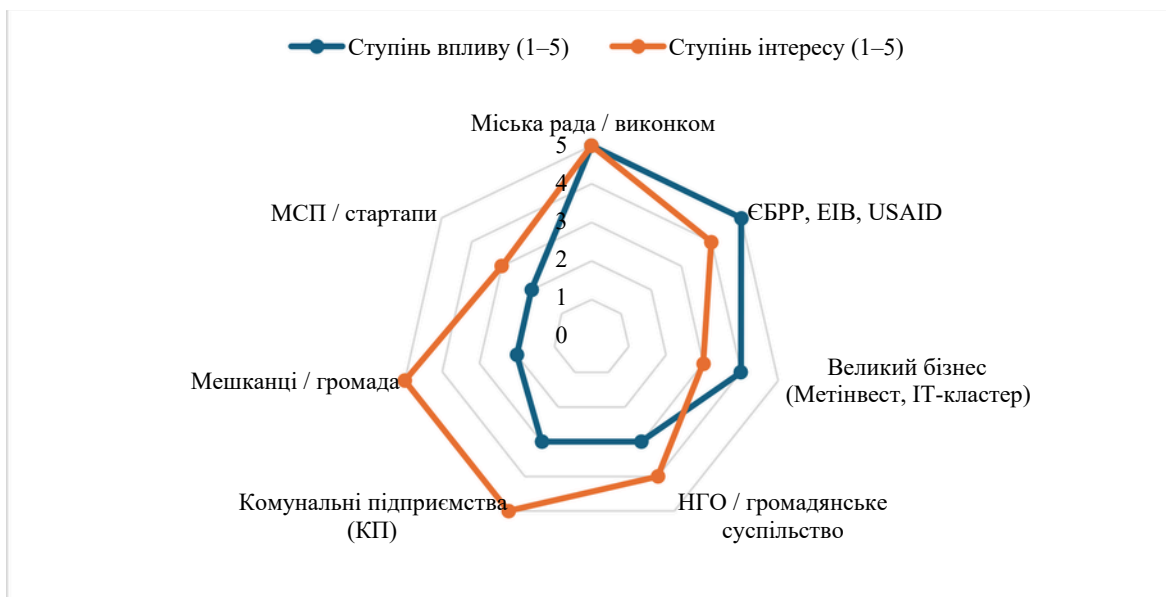

Рисунок 2.10. – Матриця «інтерес–вплив» стейкхолдерів фінансового забезпечення сталого розвитку міст

Примітка. ТА - технічна допомога; ДПП - державно-приватне партнерство; КСВ - корпоративна соціальна відповідальність. Оцінки за шкалою: 1 - мінімальний, 5 - максимальний.

Джерело: побудовано автором

МФО є потужними зовнішніми стейкхолдерами, чий вплив і зацікавленість у сталому розвитку міст є системно значущими. Однак взаємодія з ними залишається епізодичною та проєктно-орієнтованою. Відсутність комплексної ESG-стратегії на рівні кожного з трьох міст не дозволяє перетворити поточні відносини з ЄБРР/ЕІВ на довгострокове стратегічне партнерство, що є суттєвим інституційним обмеженням для масштабування зеленого фінансування.

2.3. Виявлення спільних проблем та специфічних обмежень у фінансуванні сталого розвитку міст

Фінансування сталого розвитку міст є значно складнішим завданням, ніж просте збалансування поточних доходів і видатків. Здатність міської

37 громади фінансувати не лише поточне функціонування, а й довгострокові трансформаційні проекти - розвиток зеленої інфраструктури, оновлення енергетичної системи, цифровізацію послуг, відновлення після руйнувань - вимагає принципово іншого інструментарію та підходів до мобілізації ресурсів. Аналіз бюджетних даних Києва, Дніпра та Львова за 2023–2025 роки дозволив виокремити три спільні структурні проблеми та специфічні бар'єри, притаманні кожному місту.

Надмірна залежність доходів бюджету від єдиного джерела - ПДФО - є першою спільною проблемою, яка охоплює всі три громади. У всіх трьох містах цей податок забезпечує від 45 до 55% власних доходів, що робить бюджети структурно вразливими до будь-яких змін у рівні зайнятості, масштабі міграції або нормативному регулюванні розщеплення ПДФО між рівнями бюджетної системи. Ризик реалізувався у 2022 році, коли скасування оподаткування виплат військовослужбовцям призвело до помітного скорочення надходжень у низці громад. Для цілей сталого розвитку це означає, що бюджет розвитку безпосередньо залежить від кон'юнктури ринку праці, яка у воєнний час є принципово нестабільною, див.табл.2.6.

Таблиця 2.6. – SWOT-аналіз системи фінансового забезпечення сталого розвитку Києва, Дніпра та Львова (2023–2025 рр.)

<i>Київ</i>		<i>Дніпро</i>	<i>Львів</i>
1	2	3	4
S	СИЛЬНІ СТОРОНИ	СИЛЬНІ СТОРОНИ	СИЛЬНІ СТОРОНИ
	-Профіцитний бюджет - Ви со ка диверсифікація доходів - Участь у ЄБРР Green Cities - Наявний «Громадський бюджет»	- Потужна промислова база - Зростаючий власний ПДФО - ЄБРР-кредит на енергоефективність - Програма мікрогрантів бізнесу	- Перший учасник «Зелених міст» ЄБРР - Досвід «зелених» інфраст. проєктів - Розвинена ІТ-екосистема - Активне громадянське суспільство

1	2	3	4
W	СЛАБКІ СТОРОНИ - Знос водопроводу 69,7%, каналізації 63,4% ПДФО - 60% енергомереж пошкоджено - Вилучення 8 млрд грн держбюджетом - Відсутність ESG-стратегії	СЛАБКІ СТОРОНИ - Монозалежність від платників - Безпековий ризик - Відсутність муніципальних облігацій	СЛАБКІ СТОРОНИ - Реверсна дотація - Боргове навантаження - Залежність бюджету розвитку від кредитів - Стиснення реального ресурсу
O	МОЖЛИВОСТІ - Програма EU4UA - Клімат-фінансування GCF, GEF - Емісія ESG-/«зелених» облігацій - ДПП у секторі відновлювальної енергетики	МОЖЛИВОСТІ - Розширення кредиту ЄБРР - Розвиток ДПП в оборонному логіст. - Програми відновлення від ЄС та ФРН - Потенціал муніципальних облігацій	МОЖЛИВОСТІ - Нові кредити ЄБРР - GCAP як інструмент залучення іноземних інвестицій - Розвиток туристичного кластера ЄС - Краудфандинг / civic tech фінансування
T	ЗАГРОЗИ - Ракетні удари по інфраструктурі - Централізоване вилучення ресурсів - Знецінення через інфляцію - Зростання потреб ВПО гривні	ЗАГРОЗИ - Бойові дії поблизу, ризик руйнувань - Демографічна криза - Скорочення промислової бази - Нестабільність курсу	ЗАГРОЗИ - Зростання реверсної дотації у майбутньому - Зростання вартості обслуговування боргу - Ризики дефолту за муніципальними зобов'язаннями - Конкуренція за донорські ресурси

Джерело: складено автором

Головні інституційні бар'єри, що пояснюють розрив між теорією і практикою, можна систематизувати за трьома рівнями. На рівні нормативно-правового регулювання - відсутня правова база для емісії ESG-маркованих муніципальних облігацій та зеленого бюджетування. На рівні компетентностей - брак кваліфікованих спеціалістів у сфері сталих фінансів у фінансових підрозділах міських рад. На рівні стимулів - відсутність механізмів, які б заохочували міста до ESG-трансформації через

диференційований доступ до державних або міжнародних ресурсів, див.рис.2.11.

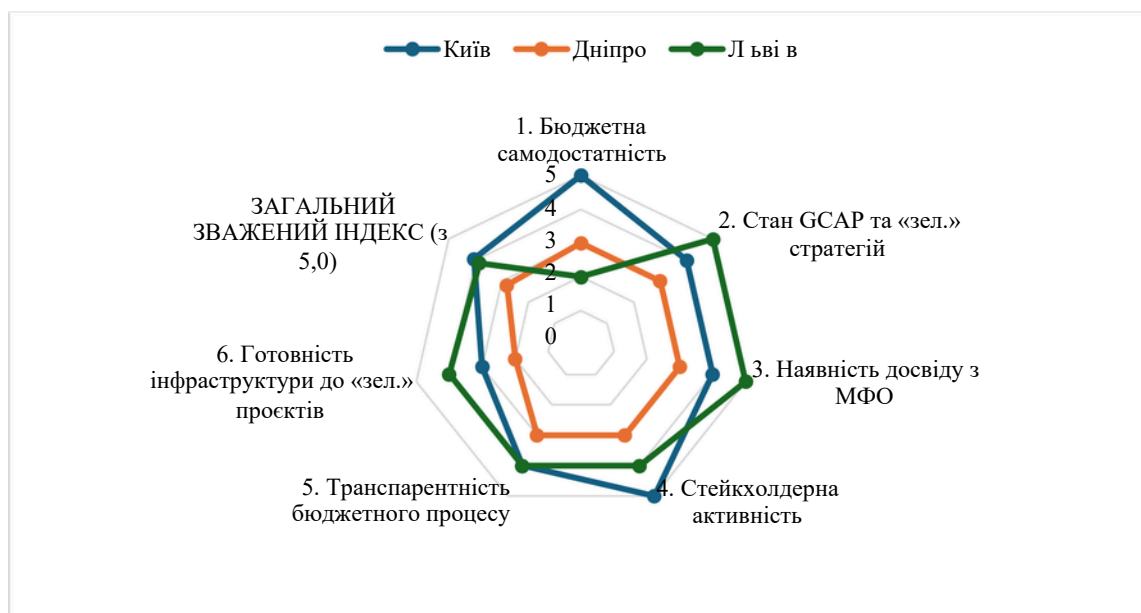

Рисунок 2.11. – Індекс готовності до ESG-фінансування, 5-ти бальна шкала

Примітка. Оцінка за авторською 5-бальною шкалою: 5 - максимальна відповідність/готовність. Зважений індекс = $\Sigma(\text{оцінка} \times \text{вага})$.

Джерело: побудовано автором

Індекс готовності до ESG-фінансування засвідчує, що Київ посідає першу позицію (4,05/5,0) переважно завдяки бюджетній самодостатності й активній стейкхолдерній екосистемі. Львів отримав другу позицію (3,85/5,0) завдяки найбільш зрілому досвіду роботи з ЄБРР та Green City Action Plan. Дніпро (2,80/5,0) має значний потенціал зростання, однак потребує суттєвих інституційних змін для переходу до ESG-моделі фінансування.

Обмеженість бюджету розвитку є другою спільною проблемою.

Незважаючи на поступове відновлення, у 2023 році бюджет розвитку Львова становив лише 140 млн грн, що відповідає менше ніж 1% видатків. Дніпро теж зберігав капітальні видатки на стриманому рівні через безпекові ризики. Лише Київ завдяки накопиченим залишкам коштів зберігав порівняно вагомі можливості для інфраструктурного інвестування. Скорочений бюджет розвитку означає, що проєкти зі сталого розвитку - модернізація мереж, зелені

40 зони, відновлювані джерела енергії - фактично не можуть фінансуватися з традиційних бюджетних джерел.

Нерозвиненість механізмів залучення небюджетного фінансування становить третю спільну проблему. Випуск муніципальних облігацій із переорієнтацією на принципи ESG, «зелені» та «соціальні» бонди, участь у міжнародних запозиченнях привади зародковому сектору для більшості українських міст. Це суттєво обмежує доступ до потоків капіталу, орієнтованих на сталість: міжнародного клімат-фінансування, коштів розвиткових банків, ESG-фондів.

Спільною для трьох міст є також відсутність систематизованої практики планування видатків на сталий розвиток у розрізі Цілей Сталого Розвитку «ООН». Незважаючи на те, що окремі програми - енергоефективність, зелена інфраструктура, соціальне включення - присутні в міських програмах і рішеннях про бюджет, вони не об'єднані в єдину координовану стратегію із чітким фінансовим маркуванням видатків на сталість. Відсутність такого маркування є однією з ключових перешкод для залучення ESG-орієнтованих міжнародних інвесторів, для яких прозорість цілей і вимірюваність результатів є обов'язковими умовами участі, див.табл2.7.

Таблиця 2.7. – Матриця спільних та специфічних проблем фінансування сталого розвитку Києва, Дніпра та Львова

<i>Проблема / обмеження</i>	<i>Київ</i>	<i>Дніпро</i>	<i>Львів</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Концентрація доходів навколо ПДФО	Помірна (46% доходів)	Висока (>50% доходів)	Висока (ПДФО та ЄП = 62%)
Обмежений бюджет розвитку	Менш виражена (є залишки)	Виражена (безпекові ризики)	Критична у 2022–2023 рр.
Залежність від трансфертів	Відсутня (донор)	Помірна (15% доходів)	Значна та реверсна дотація
Нерозвиненість ESG-інструментів	Є перші кроки (Є-облігації)	Мінімальна практика	Кредити ЄБРР, ЄІВ є досвід
Ризики знецінення через інфляцію	Спільна для всіх міст	Спільна для всіх міст	Спільна для всіх міст
Специфічна проблема	Вилучення 8 млрд грн держбюджетом	Відтік населення, скорочення ПДФО	Реверсна дотація, борговий тягар

Джерело: складено автором

Для Києва головним специфічним ризиком є централізоване вилучення ресурсів: у 2025 році Верховна Рада прийняла закон про вилучення понад 8 млрд грн зі столичного бюджету, що активно оскаржувалося міськрадою. Підхід до подолання цього обмеження передбачає диверсифікацію джерел доходів через активний розвиток ринку муніципальних цінних паперів, зокрема зелених єврооблігацій, та залучення коштів міжнародних кліматичних фондів, що не підпадають під механізми горизонтального вирівнювання. Розвиток партисипаторного бюджетування та громадського контролю за цільовим використанням коштів дозволить додатково зміцнити фінансову стійкість столиці.

Для Дніпра критичним є демографічний чинник: частина населення й підприємств виїхала з міста, що обмежило потенціал надходжень. Разом із тим відтік населення можна частково компенсувати через залучення нових резидентів до промислових зон, що підлягають редевелопменту в рамках моделей державно-приватного партнерства. Ключовий підхід для Дніпра - перетворення промислових активів, що потребують модернізації, з витратної статті на інвестиційний актив через концесійні угоди з приватним капіталом та отримання соціальних облігацій для підтримки програм ВПО.

Львів несе подвійне навантаження - структурні виплати за облігаціями та реверсна дотація - що суттєво звужує поле для маневру в бюджетній політиці. Підхід до подолання цього обмеження полягає у нарощуванні проєктного портфеля в рамках вже налагоджених каналів фінансування «ЄБРР» та «EIB», а також у активному використанні грантового інструментарію програми «ELENA» від «EIB», яка покриває до 90% витрат на підготовку проєктної документації. Залучення безповоротного фінансування з програм «LIFE» та «Horizon Europe» дозволить місту реалізувати інфраструктурні проєкти без нарощування боргового навантаження.

На рівні нормативно-правового регулювання подолання спільних проблем передбачає формування правової бази для емісії ESG-маркованих

42 муніципальних облігацій та запровадження зеленого бюджетування на підставі методики «Міністерства фінансів України» та стандартів «ОЕСР». На рівні компетентностей потрібна цілеспрямована підготовка кваліфікованих спеціалістів у сфері сталих фінансів у фінансових підрозділах міських рад, що може відбуватися у партнерстві з «USAID» та «GIZ». На рівні стимулів необхідне запровадження механізмів, які заохочуватимуть міста до ESG-

~~або трансформації через диверсифікацію економіки до сталого розвитку~~
фінансових інструментів, що підтверджується розрахунком індексом готовності до ESG-фінансування.

Усі три міста мають реальний потенціал для розширення та диверсифікації фінансування сталого розвитку, однак реалізація цього потенціалу потребує структурних інституційних змін - від формування відповідних стратегій і рамок зеленого бюджетування до активного входження у міжнародні програми клімат-фінансування та ESG-інструментарію.

РОЗДІЛ 3
ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ У ПРАКТИКУ
УПРАВЛІННЯ МІСТАМИ

**3.1. Визначення пріоритетних напрямків використання
інноваційних інструментів фінансування з урахуванням специфіки міст**

Концепція диверсифікованого фінансування сталого розвитку міст є управлінською рамкою, що визначає систему взаємопов'язаних цілей, інструментів та механізмів залучення позабюджетного капіталу для фінансування проєктів сталого розвитку. На відміну від окремих рішень про залучення кредиту чи участь у тій чи іншій грантовій програмі, Концепція пропонує системний підхід: вона поєднує різні джерела і типи фінансування в єдину архітектуру, де кожен елемент виконує чітку функцію та взаємодіє з іншими. Головна логіка Концепції полягає у тому, що обмежені публічні ресурси відіграють роль каталізатора, що залучає значно більший обсяг приватного та міжнародного капіталу.

Концепцію диверсифікованого фінансування обрано як методологічну основу цього дослідження з таких причин. Бюджетний аналіз другого розділу підтвердив, що традиційних бюджетних ресурсів принципово недостатньо для подолання виявленого фінансового розриву між потребами міст у капітальних інвестиціях і наявними ресурсами розвитку. Рівень зносу комунальної інфраструктури в усіх трьох містах перевищує 60%, що потребує залучення кратно більших інвестицій, ніж може забезпечити будь-яке одне джерело. Три досліджуваних міста суттєво відрізняються за бюджетним профілем, інституційною зрілістю та характером потреб у розвитку - і тому уніфікований набір інструментів для них не є доречним. Концепція диверсифікованого

44 фінансування передбачає диференційований підхід, адаптований до реального профілю кожного міста, що відповідає виявленим особливостям Києва, Дніпра та Львова.

Будь-яка управлінська концепція, що претендує на операційну цінність, повинна починатися з чіткого визначення цілей - конкретних, вимірюваних, досяжних, доцільних і прив'язаних до строків. Метод структуризації цілей передбачає декомпозицію генеральної мети на ієрархічно впорядкований набір цілей нижчого рівня, кожна з яких відповідає критеріям «SMART» (Specific - Measurable - Achievable - Relevant - Time-bound).

Генеральна мета Концепції - до 2030 року забезпечити залучення щонайменше 27 млрд грн позабюджетних ресурсів на фінансування проєктів сталого розвитку Києва, Дніпра та Львова шляхом упровадження диференційованих інноваційних фінансових механізмів - зелених облігацій, ДПП-концесій, кліматичних фондів ЄС та «TIF» - з досягненням «leverage ratio» не менше 1:4 та позитивного «NPV» на горизонті десяти років. Мета безпосередньо впливає з виявленого фінансового розриву між потребами у фінансуванні сталого розвитку та наявними бюджетними ресурсами розвитку, що становлять приблизно 15 млрд грн, і є операційною відповіддю на структурні проблеми, описані у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – SMART-цілі Концепції диверсифікованого фінансування сталого розвитку міст

<i>Ціль (SMART)</i>	<i>S - конкретність</i> <i>2</i>	<i>M - вимірність</i>	<i>A - досяжність</i> <i>4</i>	<i>R/T - доцільність / строк</i>
<i>1</i>		<i>3</i>		<i>5</i>
Київ - зелена облігаційна програма	Випуск зелених єврооблігацій	Залучення ≥ 10 млн EUR; CO ₂ – 150 тис. т/рік	Рейтинг В, досвід 2019–21 рр.	ЦСР 11, 13; 2026–2027
Дніпро - перший ДПП-контракт DBFOM	Концесія ТЕЦ-1 на умовах DBFOM	Залучення 800–1 200 млн грн приватного капіталу	Законодавча база Закону «Про концесію» 2019	ЦСР 9, 7; 2026–2028

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5
Львів - ЄБРР Green Cities та ELENA	Програмний кредит ЄБРР та грант ELENA EIB	≥40 млн EUR; енергозбережен. ≥30%	Наявний трек-рекорд 3 проєктів ЄБРР	ЦСР 11, 3; 2025– 2028
Усі три міста - «зелене» маркування бюджету	Запровадження SDG- бюджетних тегів	≥15% видатків з SDG- маркуванням у 2026 р.	Методика МФУ та ОЕСР GreenBudget	ЦСР 17; 2025– 2026
Київ - TIF «Шулявка»	TIF-зона редевелопменту 25–30 га	TIF-облігації 350–450 млн грн; IRR ≥12%	Правова аналогія: Chicago TIF, Варшава	ЦСР 11; 2027– 2030

Джерело: складено автором із застосуванням методу структуризації цілей

Три диференційовані треки Концепції - «Зелений ринок» для Києва, «Промисловий ДПП» для Дніпра та «Європейська інтеграція» для Львова - відображають принцип, інноваційне фінансування не може бути уніфікованим для різних за профілем міст. Кожен трек визначає власний набір інструментів, ключових агентів, механізмів повернення капіталу та ризикових мітигантив. Для зручності порівняльного аналізу всі три треки зведено в єдину матрицю, див.табл.3.2.

Матриця чітко демонструє, що кожен трек має свій специфічний тригер - конкретну першу інституційну дію, що запускає весь ланцюжок наступних кроків. Для Києва це прийняття Green Bond Framework; для Дніпра - оголошення відкритого ДПП-тендера; для Львова - подання заявки на грант технічної допомоги ELENA.

Таблиця 3.2 – Матриця диференційованих треків реалізації Концепції

Трек	Київ - «Зелений ринок»	Дніпро - «Промисловий ДПП»	Львів - «Європейська інтеграція»
1	2	3	4
Мета	Вихід на ринок ESG-капіталу через зелені облігації та TIF	Залучення приватного стратега через концесію / JV	Системне отримання коштів МФО та ЄС-програм
Тригер	Прийняття Green Bond Framework	Оголошення відкритого ДПП-тендера	Подання заявки ELENA та Horizon Europe

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Ключові агенти	КМДА, андеррайтер, верифікатор, ESG-фонди	Дніпровська МТГ, концесіонер, НКРЕКП	Львівська МТГ, ЄБРР, ЕІВ, Horizon-консорціум
Механізм повернення	Купон за облігаціями; TIF-increment	Концесійна плата / тариф	Платіж за кредитом; грантовий залишок
Ключовий ризик	Рейтинговий бар'єр, воєнна премія	Безпековий ризик, тарифна регуляторика	Реверсна дотація, борговий тягар
Мітиганти ризику	Субординований грант USAID/ЄС як перший збиток	Availability-based payments (платіж за доступність)	ELENA-грант покриває 90% проєктної підготовки
Аналог (метод аналогій)	Варшава (2021, зелені євробонди €500 млн)	Катовіце JV «Есо-Park» (2019); Гданськ ТЕЦ-BOT	Вільнюс - ELENA та ЄБРР Green Cities (2018–2022)

Джерело: складено автором на основі методу структуризації цілей та порівняльного аналізу

Усі три тригери є рішеннями, що перебувають виключно у компетенції відповідних міських рад і не потребують зміни законодавства або зовнішнього погодження. Саме ця «суверенність» першого кроку є одним із ключових аргументів на користь реалістичності Концепції в умовах сучасної інституційної невизначеності.

Рядок «Аналог» відображає застосування методу аналогій. Для кожного треку визначено місто, що в порівнянному контексті успішно реалізувало аналогічний шлях. Варшава є аналогом для Києва - столичне місто зі схожим бюджетним масштабом і досвідом ринкових запозичень. Катовіце є аналогом для Дніпра - постіндустріальне місто, що здійснило успішну реконверсію промислових активів через ДПП. Вільнюс є аналогом для Львова - середній туристичний центр, що системно залучав кошти ЄБРР та ЕІВ у сфері зеленої нерухомості.

Вибір пріоритетних фінансових інструментів для кожного з трьох міст не може бути довільним - він має спиратися на системну оцінку готовності громади до роботи з ринковими механізмами. Під готовністю розуміється сукупність чотирьох параметрів: наявність необхідної інституційної та

регуляторної бази, кредитоспроможність і рейтинговий профіль міста, якість проектного портфеля та рівень ESG-компетентності управлінського апарату.

Саме ці параметри визначають, наскільки реалістичним є залучення конкретного інструменту в короткостроковій перспективі або в середньостроковій.

Для структурованого порівняння готовності трьох міст до впровадження кожного з ключових інноваційних інструментів нижче наведено матрицю пріоритетності, де оцінка від 1 до 5 відображає рівень готовності - від мінімальної до високої. Матриця будується на основі аналізу бюджетних даних, інституційного профілю та наявного досвіду залучення зовнішнього фінансування, див.табл.3.3.

Таблиця 3.3. – Матриця готовності міст до впровадження інноваційних фінансових інструментів

<i>Інструмент</i>	<i>Київ (1–5)</i>	<i>Дніпро (1–5)</i>	<i>Львів (1–5)</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Зелені облігації	4	2	3
ДПП / Концесія	3	4	3
Кліматичні фонди ЄС / ООН	3	2	4
TIF (інкрементне фінансування)	4	3	2
Соціальні облігації	3	4	3
Краудфандинг розвитку	3	2	4
ЗАГАЛЬНА ГОТОВНІСТЬ (сер.)	3,3	2,8	3,2

Джерело: складено автором на основі аналізу бюджетних даних та інституційного профілю міст

Київ має найвищий потенціал у сфері зелених облігацій та TIF-механізмів - завдяки масштабу бюджету, досвіду виходу на міжнародні ринки капіталу через єврооблігаційний борговий портфель міста, а також наявності значного масиву об'єктів, придатних для редевелопменту. Оцінка у 4 бали за зеленими облігаціями відображає реальний прогрес: у 2021–2022 роках Київ здійснив розміщення євробондів, у проспекті яких вперше з'явилися елементи ESG-декларування, хоча повноцінного Green Bond Framework ще не затверджено, див.рис.3.1.

Рисунок 3.1 – Матриця фінансового розриву та потенціал інноваційних інструментів у місті Києві (2025–2030 рр., млрд грн)

Джерело: авторська розробка на основі бюджетних даних міських рад та методології ООН-Хабіта

Дніпро вирізняється відносно вищою готовністю до ДПП-механізмів порівняно з іншими інструментами. Місто має значний масив промислової інфраструктури, що потребує модернізації, розвинуто підприємницьку екосистему та досвід взаємодії з великим бізнесом у сфері спільних інвестицій. Разом із тим низька оцінка за кліматичними фондами ЄС пояснюється слабким рівнем проєктної підготовки до вимог акредитаційних рамок міжнародних фінансових організацій - зокрема до процедур Environmental and Social Action Plan (ESAP), обов'язкових для проєктів ЄБРР та ЕІВ, див.рис.3.2.

Львів демонструє найвищу готовність серед трьох міст до залучення інструментів ЄС - завдяки тривалій практиці співробітництва з ЄБРР, ЕІВ та місійними мережами Horizon Europe. Місто вже реалізувало кілька кредитних проєктів за підтримки ЄБРР у сфері енергоефективності та міського транспорту, що сформувало необхідну проєктну документацію та управлінські компетенції.

Водночас низька оцінка за TIF-механізмом пов'язана з обмеженою площею міста (182 км²), відносно невисокою базою

49 оподаткування нерухомості та непростим регуляторним статусом земель у межах «старого міста», див.рис.3.3.

Порівняння між загальною потребою, бюджетними ресурсами та можливостями ринкових механізмів дозволяє кількісно обґрунтувати доцільність переходу від традиційного до змішаного фінансування.

Рисунок 3.2 – Матриця фінансового розриву та потенціал інноваційних інструментів у місті Дніпро (2025–2030 рр., млрд грн)

Джерело: авторська розробка на основі бюджетних даних міських рад та методології ООН-Хабітат

Наведені розрахунки підтверджують, що навіть за базового сценарію впровадження - без максимізації обсягів запозичень - інноваційні інструменти здатні покрити від 75 до 95% фінансового розриву в кожному з міст. Залишковий непокритий розрив у 8 млрд грн для Києва та 5 млрд грн для Дніпра і Львова може бути закрито за рахунок зростання власних доходів та міжбюджетних трансфертів у рамках програм відбудови. Такий результат є методологічно важливим: він свідчить про те, що перешкодою для фінансування сталого розвитку є не відсутність ресурсів як таких, а недостатній рівень інституційної та проєктної готовності до їх залучення.

Рисунок 3.3. – Матриця фінансового розриву та потенціал інноваційних інструментів у місті Львів (2025–2030 рр., млрд грн)

Джерело: авторська розробка на основі бюджетних даних міських рад та методології ООН-Хабітат

Перейдемо до характеристики пріоритетних напрямків для кожного міста. Для Києва провідним пріоритетом є зелені та SDG-облігації, а також TIF-проекти в межах комплексної реновації промислових і депресивних кварталів - зокрема Шулявки, Деміївки, Куренівки. Другим напрямом виступає масштабне ДПП у сфері поводження з твердими побутовими відходами та паркінгової інфраструктури. Для Дніпра визначальним є модель ДПП у секторі промислової екологічної модернізації: перехід теплогенеруючих потужностей на відновлювані або менш вуглецемісткі джерела, а також розвиток логістичної інфраструктури спільно з приватним капіталом. Для Львова базовим треком залишається поглиблення співробітництва з ЄБРР, ЕІВ та Horizon Europe у сфері зеленої інфраструктури міста та термомодернізації будівельного фонду - з перспективою переходу до самостійних зелених облігацій після 2027 року, див.табл.3.4.

Таблиця 3.4. – Пріоритетна матриця інноваційних інструментів фінансування для Києва, Дніпра та Львова

<i>Інструмент</i>	<i>Київ</i>	<i>Дніпро</i>	<i>Львів</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Зелені облигації	Пріоритет №1: метро, ВДЕ, зелена інфраструктура	Доцільно: енергетика промзон, ВДЕ	Пріоритет №1: ЄБРР, ЕІВ, житло
Соціальні облигації	Доступне житло, охорона здоров'я	ВПО-програми, соцзахист	Соціальна інфраструктура ВПО
ДПП / концесія	Пріоритет №2: парковки, ТПВ, водопостачання	Пріоритет №1: промислова інфраструктура	Логістичні термінали, порт
TIF (інкремент. фінансування)	Редевелопмент Подолу, Шулявки	Реновація депресивних кварталів	Розвиток передмість, «старе місто»
Кліматичні фонди ООН / ЄС	GCF, CF-GAP (масштабні проекти)	CF-GAP, програми відновлення	Пріоритет №2: LIFE, Horizon Europe
Краудфандинг розвитку	Міські простори, культура, парки	Спільноти ВПО, локальні простори	Туристична та культурна інфраструктура
Облигації сталого розвитку (SDG)	Реалізація ЦСР 11, 13, 7 у масштабі	ЦСР 9, 11 - відновлення інфраструктури	ЦСР 11, 3 - якість міського середовища

Джерело: складено автором на основі аналізу бюджетних даних, ОЕСР та ООН-Хабітат

Підсумовуючи, слід наголосити, що вибір інструментів повинен бути диференційованим і спиратися на реальний профіль готовності кожного міста,

а не на формальний перелік «найкращих практик». Запропонована матриця забезпечує системне підґрунтя для наступного кроку - розробки конкретних рекомендацій щодо залучення альтернативних джерел фінансування.

3.2. Рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування проєктів сталого розвитку

Розробка конкретних рекомендацій щодо залучення позабюджетного фінансування вимагає диференційованого підходу для кожного з трьох міст - з урахуванням їхнього бюджетного профілю, інституційної готовності та пріоритетної структури потреб у розвитку. Разом із тим існує базова логіка, спільна для всіх трьох громад: будь-яке успішне залучення ринкового капіталу до фінансування сталого розвитку передбачає проходження трьох обов'язкових підготовчих кроків - формування нормативної рамки, забезпечення верифікації та побудову проєктного портфеля. Без цих основ навіть найпрогресивніший фінансовий інструмент залишиться недоступним для міста.

Для Києва головним пріоритетом є вихід на ринок єврозелених облігацій. Ця рекомендація обґрунтовується трьома ключовими обставинами. Київ уже має досвід ринкових запозичень - місто успішно розміщувало єврооблігації у 2019–2021 роках, тому механізм взаємодії з андеррайтерами, юридичними радниками та міжнародними регуляторами є відпрацьованим.

Масштаб столичного бюджету дозволяє сформувати проєктний портфель, достатній для привабливого розміщення - на рівні щонайменше 10–15 млн EUR, що є прийнятним порогом для ESG-орієнтованих інституційних інвесторів. По-третє, Київ має реальний масив проєктів, що відповідають критеріям зелених облігацій за ICMA GBP: розширення мережі метро, встановлення сонячних панелей на об'єктах КП «Київтеплоенерго», оновлення тролейбусного парку, реконструкція зелених зон, див.табл.3.5.

Увагу слід приділити кроку другому - залученню незалежного верифікатора. Наявність Second Party Opinion (SPO) від визнаної міжнародної організації є де-факто обов'язковою умовою для розміщення зелених облігацій на Варшавській біржі або Euronext. Без SPO інституційні інвестори, що керуються ESG-мандатами, не мають права придбавати відповідні цінні папери. Вартість залучення верифікатора становить 80–150 тис. EUR і є незначною порівняно з потенційним від зниження ставки купону на 50–80 базисних пунктів завдяки «green premium».

Таблиця 3.5 – Покроковий план реалізації зеленої облігаційної програми для Києва

Крок 1	Зміст заходу 2	Відповідальний 3	Строк 4	Індикатор 5
1	Затвердження Green Bond Framework відповідно до GBP ICMA 2021	Департамент фінансів КМДА	1–3 міс.	Наявність затвердженого документа
2	Залучення незалежного верифікатора (Sustainalytics / CICERO)	Фінансовий радник, міжнародний консультант	2–4 міс.	Second Party Opinion (SPO)
3	Формування реєстру зелених проєктів (pipeline): ВДЕ, зелений транспорт, ОСББ	Департаменти ЖКГ, транспорту, містобудування	3–5 міс.	Реєстр ≥ 10 проєктів на суму ≥ 2 млрд грн
4	Отримання кредитного рейтингу від міжнародного РА (Moody's / Fitch)	КМДА, фінансові радники	4–7 міс.	Присвоєння рейтингу $\geq B$
5	Реєстрація проспекту емісії на Варшавській біржі або Euronext Dublin	Юридичний радник, андеррайтер	6–9 міс.	Зареєстрований проспект
6	Розміщення випуску та залучення коштів (target: 500 млн грн / 12 млн EUR)	Банк-андеррайтер, КМДА	9–12 міс.	Залучено $\geq 90\%$ від цільового обсягу
7	Щорічна публікація Green Bond Impact Report з верифікацією KPMG / Deloitte	Департамент фінансів, аудитор	Щороку	Звіт опублікований до 30.04

Джерело: складено автором на основі Green Bond Principles ICMA 2021 та міжнародної практики муніципального ESG-запозичення

Для Дніпра центральною рекомендацією є формування системного ДПП-реєстру та запуск першого пілотного концесійного контракту. Дніпро є унікальним серед трьох міст за наявністю великих промислових активів комунальної власності, що потребують модернізації та є потенційно привабливими для приватних операторів. Йдеться насамперед про теплогенеруючу інфраструктуру та систему поводження з відходами. Ключова рекомендація полягає у виборі моделі DBFOM (Design-Build-Finance-Operate-

54 Maintain) для першого пілотного проєкту модернізації ТЕЦ-1, що дозволить залучити стратегічного інвестора з досвідом роботи у відновлюваній енергетиці, див.табл.3.6.

Таблиця 3.6 – Матриця ДПП-моделей для пріоритетних секторів Дніпра

<i>Модель ДПП</i>	<i>Сфера застосування</i>	<i>Обсяг інвестицій, млн грн</i>	<i>Механізм повернення</i>	<i>Термін концесії, р.</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
DBFOM (Design-Build-Finance-Operate-Maintain)	Модернізація ТЕЦ, перехід на біомасу / газ	800–1 200	Тарифні надходження та субсидії НКРЕКП	20–25
BOT (Build-Operate-Transfer)	Логістичний термінал, обробка ТПВ	400–600	Плата за послуги / тариф	15–20
Lease / Оренда з правом викупу	Водоканал, мережі теплопостачання	200–350	Орендна плата та тариф	10–15
JV (Спільне підприємство)	Промисловий екотехнопарк	500–900	Дохід від резидентів / земельна рента	Безстроково
Availability-based PPP	Школи, медзаклади - відновлення	150–300	Платежі за доступність (бюджет)	15–20

Джерело: складено автором на основі методології ОЕСР (2022), Принципи ДПП ООН-Хабітат та практики ЄБРР

Таким чином для різних секторів економіки міста оптимальними є різні моделі ДПП. Тепло модернізація потребує довгострокового листа DBFOM-контракту через капіталомісткість і складність управління. Поводження з відходами краще вписується у модель BOT із чітким тарифним регулюванням. Водоканал може бути переданий в оренду з правом викупу. Окремою перспективою є розвиток промислового екотехнопарку на базі депресивних промислових зон у формі спільного підприємства між міськрадою та приватними резидентами - така модель успішно реалізована у Гданську (Польща) та Катовіце (Польща) і може слугувати орієнтиром для Дніпра.

Рекомендація щодо Дніпра також охоплює доступ до Соціальних облігацій для фінансування програм підтримки внутрішньо переміщених осіб.

Місто прийняло значну кількість ВПО, що збільшило видатки соціального

блоку. Соціальні облігації дозволяють монетизувати зобов'язання муніципалітету перед ВПО-програмами, залучивши міжнародний капітал під конкретні вимірювані результати - кількість облаштованих осіб, відкритих центрів тимчасового перебування тощо. Стандарт Social Bond Principles ICMA передбачає чотири обов'язкових компоненти: цільове використання коштів, процес відбору проєктів, управління фондами та систему звітування - набір вимог, аналогічний зеленим облігаціям, але з акцентом на соціальні метрики.

Для Львова базовою рекомендацією є поглиблення вже наявних каналів міжнародного фінансування - насамперед ЄБРР та ЕІВ - шляхом нарощування проєктного портфеля та переходу від одиничних кредитів до систематичного залучення в рамках програмних угод. Додатковим треком є активна участь у програмі Horizon Europe Missions «100 кліматично нейтральних міст» і механізмах LIFE-ССА, див.табл.3.7.

Таблиця 3.7. – Матриця міжнародних програм фінансування, пріоритетних для Львова

<i>Джерело фінансування</i>	<i>Програма / Вікно</i>	<i>Обсяг (EUR)</i>	<i>Цільова сфера</i>	<i>Умова доступу</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
ЄБРР	Green Cities Framework	20–100 млн	ЖКГ, транспорт, енергоефективність	Суверенна / муніципальна гарантія
ЕІВ (ЄІВ)	ELENA / Urban Investment	5–50 млн (ELENA: гранти ТА)	Зелена нерухомість, освітлення, ВДЕ	Проектна готовність, звіт ESG
Green Climate Fund (GCF)	Cities Programme (через МФО)	50–300 млн	Кліматична адаптація, ВДЕ	Акредитований партнер (напр., ЄБРР)
EU LIFE Programme	LIFE-ССА (адаптація)	До 5 млн грант (75%)	Зелена інфраструктура, НПС	Партнерство з ЄС-організацією
Horizon Europe	Missions: 100 Climate-Neutral Cities	Консорціумні гранти	Нейтральне місто до 2030 р.	Членство в місійній мережі ЄС
Reconstruction Fund (МБРР)	МБРР / Програма відновлення України	Цільовий кредит (пільгов.)	Відновлення інфраструктури, ЖКГ	Проектна документація, ESAP

Джерело: складено автором на основі даних ЄБРР, ЕІВ, GCF та Horizon Europe (2024–2025)

Серед наведених джерел особливої уваги заслуговує інструментарій технічної допомоги ELENA від EIB. Програма ELENA (European Local ENergy Assistance) надає гранти в розмірі до 90% витрат на підготовку проєктної документації для великих інвестиційних програм у сфері енергоефективності та відновлюваної енергії. Мінімальний поріг інвестиційного пакету - 30 млн EUR. Для Львова це означає можливість фінансово підготувати масштабну програму термомодернізації бюджетних будівель без початкових витрат міського бюджету - що є принципово важливим в умовах боргового навантаження 2025 року. Досвід міста Вільнюс (Литва) та Гданська демонструє, що ELENA дозволяє в середньому скоротити строки підготовки великих проєктів із 5–7 до 2–3 років.

Важливим доповненням до всіх трьох наборів рекомендацій є механізм муніципального краудфандингу розвитку. Попри відносно невеликий грошовий обсяг (типовий проєкт - 0,5–3 млн грн), краудфандинг виконує функцію «соціального ліцензування»: він дозволяє залучати мешканців до прийняття рішень щодо пріоритетів міського розвитку, формує відчуття співвласності та підвищує рівень підтримки проєктів у ширшій громаді. Платформи типу Спільнокошт (Україна), Citizinvestor (США) або Spacehive (Велика Британія) забезпечують технологічний інфраструктурний стандарт для таких ініціатив. Для Львова з його сильним туристичним та громадянським сектором краудфандинг є особливо органічним інструментом - передусім для фінансування проєктів реставрації та публічних просторів.

Отже, попри відмінності у конкретних інструментах і пріоритетах, рекомендації для Києва, Дніпра та Львова побудовані на єдиній методологічній логіці, яка може бути узагальнена у вигляді трьох взаємопов'язаних принципів.

Принцип інституційної готовності як передумови ринкового виходу - жодне місто не може успішно залучити ринковий капітал без попередньої нормативної та проєктної підготовки. Для Києва це означає затвердження «Green Bond Framework» перед виходом на ринок єврооблігацій. Для Дніпра -

57 формування офіційного ДПП-реєстру та прозорості конкурсної процедури перед

підписанням першого концесійного контракту. Для Львова - підготовку пакету проєктної документації відповідно до вимог «ELENA» та «ESAP» перед поданням заявки до «EIB».

Принцип каталітичної ролі публічних ресурсів - у кожному з трьох треків обмежені публічні кошти розміщуються в найвразливішій частині фінансової структури проєкту - гарантії, субординовані позики, грантові компоненти - що дозволяє залучити кратно більший приватний або міжнародний капітал. Для Києва роль каталізатора відіграє грант «USAID» як перший збиток у зеленій облігаційній програмі. Для Дніпра - обмежені бюджетні вкладення у підготовку ДПП-тендера, що залучають 800–1 200 млн грн приватних інвестицій. Для Львова - виділення власних коштів на проєктну підготовку, що відкриває доступ до кредитів «ЄБРР» та грантів «LIFE» у десятки мільйонів євро.

Принцип вимірюваності результатів як умови масштабування - жодна з рекомендацій не може вважатися реалізованою без публічної верифікації досягнутих результатів. Для зелених облігацій - це щорічний «Green Bond

Impact Report», що підтверджує цільове використання коштів і реальне скорочення CO₂. Для ДПП-контрактів - незалежний аудит виконання концесійних зобов'язань. Для інструментів «ЄБРР» та «EIB» - обов'язкова звітність відповідно до «Environmental and Social Action Plan». Саме «track record», побудований на верифікованих результатах, є визначальним чинником при прийнятті рішень інституційними інвесторами та міжнародними фінансовими організаціями про повторну участь у фінансуванні міста.

Підсумовуючи, запропоновані рекомендації утворюють взаємоузгоджену систему, яку кожне місто може реалізовувати автономно відповідно до власного профілю готовності, водночас дотримуючись єдиної методологічної логіки. Першим кроком для будь-якого з міст є запровадження SDG-маркування бюджетних видатків - інституційно найпростіша та найбільш

«розблокуюча» дія, що не потребує зовнішніх агентів і є обов'язковою передумовою для всіх наступних треків.

3.3. Впровадження інноваційних механізмів та оцінка очікуваних економічних ефектів

Впровадження інноваційних механізмів фінансування відбувається поетапно і потребує послідовної інституційної трансформації. Досвід міст, що успішно здійснили перехід до ринкового фінансування сталого розвитку, - зокрема «Варшави», «Вільнюса» та «Тбілісі» - свідчить, що середній строк від початку підготовки до першого ринкового розміщення становить 12–18 місяців.

Дорожня карта впровадження, наведена в табл. 3.8 та рис. 3.4, охоплює послідовні етапи:

2025–2026 роки - кожне місто виконує ключові підготовчі заходи. Київ затверджує «Green Bond Framework» та отримує міжнародний кредитний рейтинг. Дніпро формує офіційний реєстр ДПП-об'єктів і відкриває конкурс на перший концесійний контракт. Львів подає заявку на грант технічної допомоги «ELENA» від «EIB» і розпочинає участь у мережі «Horizon Europe Missions». Усі три міста паралельно запроваджують SDG-маркування бюджетних видатків. Цей етап є найбільш трудомістким і водночас найбільш визначальним для успіху наступних кроків.

2026–2028 роки - передбачає перші ринкові розміщення. Київ здійснює перший транш зеленої облігаційної програми в обсязі 10–15 млн EUR на «Варшавській фондовій біржі». Дніпро підписує перший ДПП-контракт у секторі теплогенерації або поводження з відходами. Львів отримує перший проєктний кредит «ЄБРР» у рамках програми «Green Cities» у поєднанні з грантовим компонентом «LIFE». Обов'язковою умовою переходу

59 до третього етапу є публікація публічного звіту про результати реалізованих проєктів.

2028–2030 роки - відбувається масштабування успішних рішень. Київ реалізує «TIF»-проєкти редевелопменту двох промислових кварталів та здійснює повторну емісію облігацій. Дніпро запускає другий ДПП-об'єкт і розпочинає розвиток промислового екотехнопарку у форматі спільного підприємства. Львів отримує доступ до програм «GCF» та реалізує проєкт за підтримки «LIFE». Саме на цьому етапі сформований «track record» перетворюється на конкурентну перевагу при залученні нових інвесторів.

Таблиця 3.8 – Дорожня карта впровадження інноваційних інструментів фінансування для Києва, Дніпра та Львова (2025–2030 рр.)

<i>Етап / Рік</i>	<i>Ключові заходи</i>	<i>Київ</i>	<i>Дніпро</i>	<i>Львів</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Етап 1 (2025–2026)	Інституційна підготовка: прийняття Green Bond Framework, ESG-стратегії, SEAP / SECAP	Прийнятий GBF, рейтинг Moody's / Fitch	ДПП-реєстр та перший пілотний контракт (ТЕЦ або ТПВ)	Заявка в Horizon Europe Missions, ELENA TA
Етап 2 (2026–2028)	Перші ринкові розміщення: зелені / соціальні облігації, перший ДПП-контракт	Зелена євробондова емісія 10–15 млн EUR	Перший ДПП-об'єкт у стадії реалізації	СБРР Green Cities та перший ЕІВ-кредит (40–60 млн EUR)
Етап 3 (2028–2030)	Масштабування: повторні емісії, TIF-проєкти, доступ до GCF	TIF - редевелопмент 2 районів, SDG-облігації	Екотехнопарк - JV, ДПП-другий об'єкт	LIFE/GCF-проєкт, повторна емісія облігацій

Джерело: складено автором на основі методології UNDP Market Readiness та OECD Municipal Green Finance Toolkit (2023)

Механізм «TIF» заслуговує окремого пояснення, оскільки він принципово відрізняється від усіх інших інструментів. «TIF» (Tax Increment Financing) - це схема, за якою публічні інвестиції в розвиток конкретного кварталу підвищують вартість розташованої там нерухомості. Приріст податкових надходжень від цього зростання вартості і є тим ресурсом, який погашає первісні інвестиції. Простими словами: місто вкладає кошти у

60 реконструкцію занедбаного кварталу, будинки в цьому кварталі дорожчають, власники платять більше податків - і цей податковий приріст повертає вкладені кошти та фінансує подальший розвиток. Для Києва пілотним майданчиком є район «Шулявки», де реконструкція транспортного вузла здатна сформувати щорічний приріст у 45–60 млн грн, достатній для погашення «TIF»-облігацій обсягом 350–450 млн грн, табл.3.9.

Таблиця 3.9. – Структура механізму каталітичного (blended) фінансування для проєктів сталого розвитку міст

<i>Рівень структури фінансування</i>	<i>Інструмент</i>	<i>Частка у пакеті, %</i>	<i>Носій ризику</i>	<i>Очікувана дохідність, % річних</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Рівень 1 - Перший збиток (First Loss)	Субординований грант / Гарантія USAID	5–10%	Держава / МФО (публічний)	0% (субсидія)
Рівень 2 - Мезанін	Пільгова позика ЄБРР / EIB (субсидована)	15–20%	МФО (напів-публічний)	3–5%
Рівень 3 - Старший борг	Зелені облігації / Синдикований кредит	50–60%	Інституційні інвестори	7–10% (green premium –0,5%)
Рівень 4 - Пайовий капітал	ДНП / Концесіонер / Фонд	20–25%	Приватний інвестор	12–18%
МУЛЬТИПЛІКАТОР (lever ratio)	публічна гривня → 4–7 приватних гривень	100%	Розподілений	Середньозважена: 8–11%

Джерело: складено автором на основі концепції blended finance ОЕСР (2018) та методології

Світового банку

Кількісна оцінка очікуваних ефектів здійснювалася методом сценарного моделювання за базовим сценарієм - послідовним впровадженням відповідно до дорожньої карти без суттєвих зовнішніх шоків. Сукупний потенціал залучення позабюджетних ресурсів для трьох міст становить від 27 до 46 млрд грн, що у 2–3 рази перевищує поточний сукупний бюджет розвитку Києва, Дніпра та Львова. Розрахований «NPV» Концепції для базового сценарію становить приблизно 5 464 млн грн, що більш ніж удвічі перевищує первісні публічні витрати-каталізатор у 2 600 млн грн.

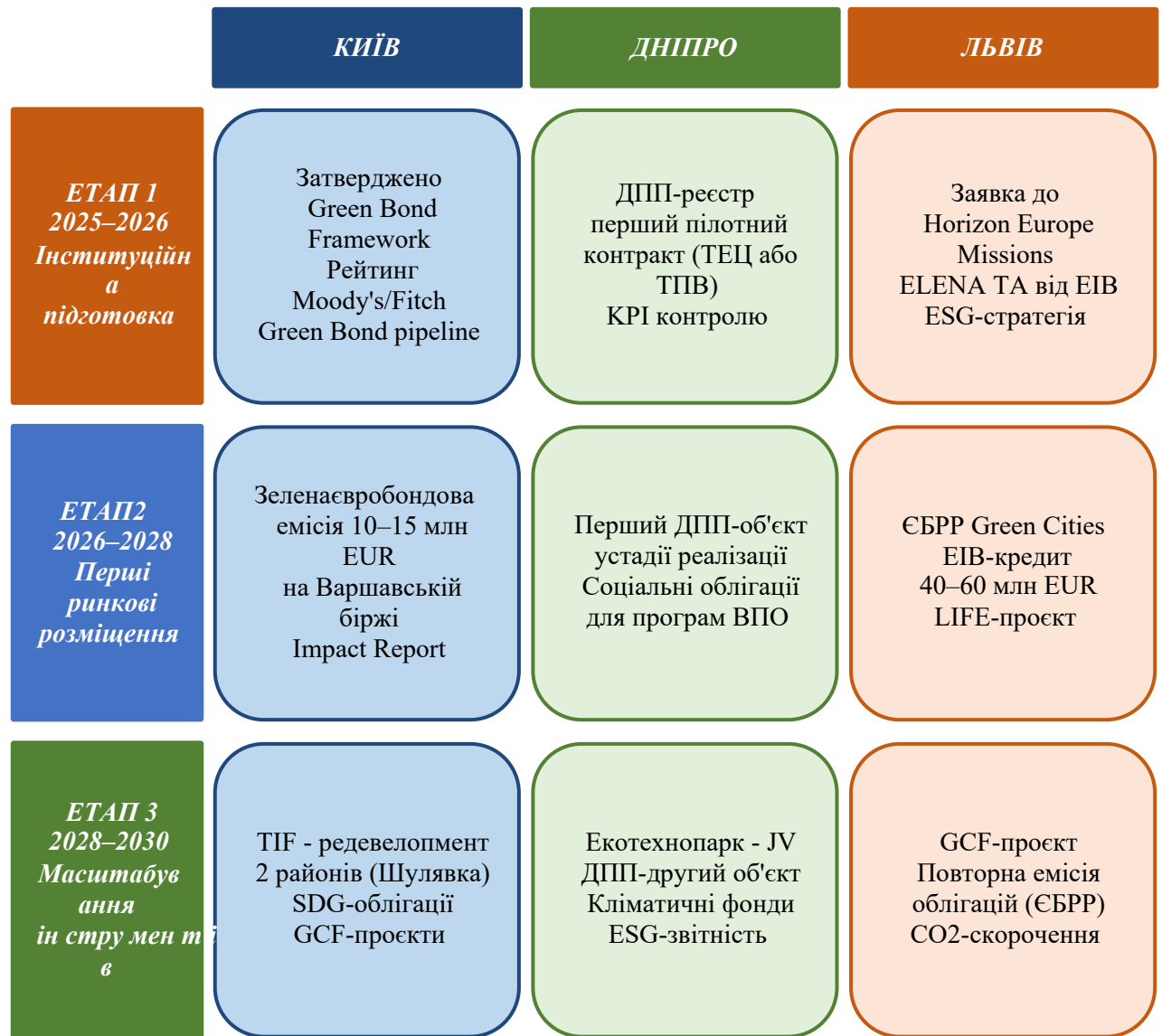

Рисунок 3.4. – Дорожня карта впровадження інноваційних інструментів фінансування для Києва, Дніпра та Львова (2025–2030 рр.)

Джерело: авторська розробка на основі методології UNDP Market Readiness та OECD Municipal Green Finance Toolkit (2023)

Скорочення вартості запозичень на 50–90 базисних пунктів за рахунок «green premium» підтверджується дослідженнями «Climate Bonds Initiative» та «ОЕСР» і означає реальну економію на відсоткових виплатах. Для Львова, чий поточний рейтинг відображає підвищений ризик через структурний дефіцит, навіть одне рейтингове підвищення дасть відчутне зниження вартості наступних запозичень від «ЄБРР».

Таблиця 3.10. – Порівняльні параметри пілотних TIF-проектів для Києва, Дніпра та Львова

<i>Параметр</i>	<i>Проект «Шулявка» (Київ)</i>	<i>Проект «Levo-Bereg» (Дніпро)</i>	<i>Проект «Підзамче» (Львів)</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Площа TIF-зони, га	25–30	40–50	15–20
Початкова база оподаткування нерухомості, млн грн	320	180	95
Прогнозований приріст вартості нерухомості через 10 р., %	60–80%	40–55%	70–90%
Щорічний приріст податкових надходжень (TIF increment), млн грн	45–60	20–30	18–28
Обсяг TIF-облігацій, млн грн	350–450	180–240	130–180
Строк погашення, роки	10–12	10–15	8–12
Тип фінансованих об'єктів	Реконструкція розв'язки, пішохідні зони, благоустрій	Набережна, зелені зони, громадський транспорт	Реставрація забудови, мережі, туристична інфраструктура

Джерело: складено автором на основі методології land value capture (Світовий банк, 2021) та аналізу реєстрів нерухомості

Екологічний ефект у вигляді скорочення CO₂-викидів на 150–250 тис. тонн на рік для Києва відповідає модернізації приблизно 30–40% парку громадського транспорту або встановленню 200 МВт сонячних потужностей. Соціальний ефект у вигляді 8–15 тис. нових робочих місць для Києва та 3–8 тис. для Дніпра і Львова розраховано на основі галузевого мультиплікатора зайнятості для будівельної та енергетичної галузей за методикою Держстату України, див.табл.3.11.

Таблиця 3.11. – Очікувані ефекти від впровадження інноваційних інструментів фінансування (базовий сценарій, горизонт 2030 р.)

<i>Ефект</i>	<i>Метрика / Показник</i>	<i>Київ (2030)</i>	<i>Дніпро (2030)</i>	<i>Львів (2030)</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Додаткове залучення позабюджетних ресурсів	Загальний обсяг, млрд грн	15–25	5–9	7–12
Мультиплікатор (публ./приватні)	Ефект важеля (leverage ratio)	1 : 4–6	1 : 3–5	1 : 4–7
Скорочення вартості запозичень	Знижка до ставки vs. традиц. кредит, б.п.	–50–80	–30–50	–60–90
Зниження CO ₂ -викидів	Тис. тонн/рік (через ВДЕ, зел. транспорт)	150–250	80–130	40–70
Нові робочі місця	Прямі та непрямі, тис. осіб	8–15	4–8	3–6
Зростання рейтингу кредитоспроможності	Кількість сходинок (за моделлю S&P)	1–2	1	1–2
Покращення індексу якості міського середовища	Оцінка за методикою ДБН Б.2.2-12:2019	8–12%	6–9%	7–11%

Джерело: складено автором на основі сценарного моделювання та порівняльного аналізу аналогічних проєктів у Польщі, Грузії, Литві

Перешкодою для фінансування сталого розвитку є не відсутність ресурсів як таких, а недостатній рівень інституційної та проєктної готовності до їх залучення. Навіть за консервативного сценарію інноваційні інструменти здатні покрити від 75 до 95% фінансового розриву в кожному з трьох міст, а залишковий непокритий розрив може бути закрито за рахунок зростання власних доходів та міжбюджетних трансфертів у рамках програм відбудови.

Отже, оцінка очікуваних ефектів підтвердила, що сукупний потенціал залучення позабюджетних ресурсів у базовому сценарії становить 27–46 млрд грн для трьох міст разом, а левередж від 1:3 до 1:7 свідчить про реальну аддиційність запропонованих механізмів. Екологічні, соціальні та фінансові ефекти є взаємопосилювальними: успішна реалізація зеленої облігаційної

64 програми одночасно знижує вартість запозичень, підвищує рейтинг, скорочує

викиди CO₂ та формує нові робочі місця - що відповідає концепції «тріади сталості». Запропоновані рекомендації утворюють цілісну і практично застосовну систему, здатну стати основою для розробки відповідних муніципальних стратегій.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження теоретико-методичних засад, аналітичної оцінки та практичних механізмів інноваційного фінансування сталого розвитку міст дозволяє сформулювати такі узагальнення та висновки.

1. Концепція сталого розвитку міст пройшла тривалий шлях від одновимірного екологічного підходу, що панував після «Конференції ООН» у Ріо-де-Жанейро 1992 року, до повноцінної інтегрованої моделі, яка поєднує економічний, соціальний та екологічний виміри розвитку при збереженні здатності міської системи до адаптації та відновлення. Прийняття Цілі сталого розвитку № 11 у 2015 році та «Паризької кліматичної угоди» надало містам окремий цільовий статус у системі глобального планування і зробило кліматичну адаптацію обов'язковим виміром міської сталості.

2. Теоретичне обґрунтування інноваційного фінансування міського розвитку спирається на три взаємодоповнювальних концептуальних рамки - теорію провалів ринку, теорію каталітичного фінансування та теорію ESG-інвестування. Разом вони пояснюють як необхідність, так і механізм залучення приватного капіталу до досягнення цілей сталого розвитку. Математична логіка «blended finance» демонструє, що один долар публічних ресурсів, розміщений у найвразливішій частині структури фінансування, здатний залучити від 3 до 10 доларів приватного капіталу.

3. Систематизація інноваційних фінансових інструментів за критеріями природи зобов'язання, джерела капіталу та цільового призначення виявила широкий спектр механізмів - від зелених облігацій та ДПП до «TIF» та краудфандингу. Найбільш зрілими з точки зору стандартизації є зелені та соціальні облігації, для яких існують міжнародно визнані принципи «ICMA» та незалежна верифікація. Менш формалізованими залишаються механізми «TIF» та краудфандингу, що пояснює нерівномірність їх поширення у різних юрисдикціях.

4. Порівняльна характеристика Києва, Дніпра та Львова підтвердила суттєві відмінності у їхніх економічних профілях і бюджетних можливостях.

Київ є фінансово найпотужнішим містом із профіцитним бюджетом і найбільшою диверсифікацією доходів, проте зазнає значних вилучень з боку державного бюджету. Дніпро зберігає фінансову самодостатність завдяки промисловій базі, однак є вразливим до демографічних втрат і безпекових ризиків. Львів виконує функцію логістичного та гуманітарного центру, але стикається з подвійним навантаженням - реверсною дотацією та борговими зобов'язаннями - що суттєво звужує можливості для самостійного інвестування в розвиток.

5. Аналіз бюджетної забезпеченості підтвердив тенденцію до зростання доходних частин усіх трьох бюджетів, водночас виявив структурну вразливість: надмірна залежність від ПДФО як єдиного головного джерела, обмеженість бюджетів розвитку та нерозвиненість механізмів небюджетного фінансування є спільними проблемами для трьох громад. Критичний рівень зносу комунальної інфраструктури - понад 60% по водопровідних мережах у всіх трьох містах - свідчить про принципову недостатність традиційного бюджетного ресурсу для забезпечення необхідних капітальних інвестицій.

6. Розроблена Концепція диверсифікованого фінансування сталого розвитку міст пропонує диференційований підхід для кожного з трьох міст відповідно до реального профілю їхньої готовності. Для Києва провідним треком є вихід на ринок зелених єврооблігацій та реалізація «TIF»-проектів редевелопменту промислових кварталів. Для Дніпра - формування системного портфеля ДПП-контрактів у промисловому та соціальному секторах із залученням соціальних облігацій для підтримки програм ВПО. Для Львова - поглиблення програмного співробітництва з «ЄБРР» та «EIB» через грантовий механізм «ELENA» та участь у програмах «LIFE» і «Horizon Europe». Матриця готовності міст засвідчила, що Київ є лідером за зеленими облігаціями та «TIF», Дніпро - за ДПП-механізмами, Львів - за інструментами міжнародних фінансових інституцій.

7. Розроблені рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування мають конкретний і операційний характер: для кожного міста визначено пріоритетний інструмент, обґрунтовано вибір, описано послідовність кроків і встановлено вимірювані результати. Узагальнення рекомендацій виявило три наскрізні принципи, спільні для всіх трьох треків: інституційна готовність як передумова ринкового виходу, каталітична роль публічних ресурсів та вимірюваність результатів як умова масштабування. ~~Випробувальний~~ ~~Процес~~ ~~формують~~ ~~для~~ ~~бюджетних~~ ~~трех~~ ~~видатків~~ ~~що~~ ~~визначає~~ ~~інституційно~~ найпростішою і водночас найбільш «розблокуючою» дією.

8. Покрокова дорожня карта, побудована на трьохетапній моделі «ринкової готовності» «ПРООН», дозволяє структурувати процес впровадження у часі і уникнути типових помилок - передчасного виходу на ринок без достатньої інституційної підготовки. Перший етап - інституційна підготовка 2025–2026 рр. Другий - перші ринкові розміщення 2026–2028 рр. Третій - масштабування інструментів 2028–2030 рр. Кожен етап має конкретні вимірювані результати, що слугують «воротами» для переходу до наступного.

9. Оцінка очікуваних ефектів за базовим сценарієм підтвердила, що сукупний потенціал залучення позабюджетних ресурсів для трьох міст становить 27–46 млрд грн, а «leverage ratio» від 1:3 до 1:7 свідчить про реальну аддиційність запропонованих механізмів. Сукупний «NPV» Концепції становить приблизно 5 464 млн грн - більш ніж удвічі перевищуючи первісні публічні витрати. Скорочення CO₂-викидів на 150–250 тис. тонн на рік для Києва та 40–130 тис. тонн для Дніпра і Львова відповідає зобов'язанням України в рамках «Паризької угоди». Головний висновок дослідження полягає в тому, що перешкодою для фінансування сталого розвитку є не відсутність ресурсів як таких, а недостатній рівень інституційної та проєктної готовності міст до їх залучення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістова І. В., Калюжна С. В. Сталий розвиток міст та громад в умовах інформаційного суспільства. *«Legal Education and Science as the Need of the Hour: New European Challenges»*. 2021. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-148-0-29> (дата звернення: 15.03.2026).
2. Денисенко Н. Соціально-економічна безпека та сталий розвиток міст. *«Grail of Science»*. 2025. № 51. С. 419–424. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.18.04.2025.050> (дата звернення: 20.02.2026).
3. Данилишин Б. М. *Просторовий розвиток України: теорія, методологія, практика*. Київ: Знання, 2021. 352 с.
4. Іщук С. О. Фінансова децентралізація та розвиток місцевих бюджетів в Україні. *«Регіональна економіка»*. 2022. № 3. С. 55–68.
5. Ковальська Н. Урбаністика як інструмент політики міського розвитку. *«Наукові перспективи»*. 2026. № 12 (66). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12\(66\)-275-290](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12(66)-275-290) (дата звернення: 10.01.2026).
6. Концептуальні основи модернізації транспортної інфраструктури середніх міст в Україні / О. Шевчук та ін. *«Сучасні технології в машинобудуванні та транспорті»*. 2024. Т. 1, № 22. С. 369–377. URL: <https://doi.org/10.36910/automash.v1i22.1380> (дата звернення: 12.02.2026).
- розвитку Крисоватий І. А. Сутність взаємозв'язку високотехнологічної сфери та урбаністики. *«Journal of Strategic Economic Research»*. 2024. № 1. С. 21–28. URL: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2024.1.2> (дата звернення: 14.02.2026).
8. Крисоватий І. А. Фінансово-промисловий феномен: урбаністика та інноваційні парки. *«Journal of Strategic Economic Research»*. 2024. № 3. С. 85–92. URL: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2024.3.9> (дата звернення: 17.02.2026).

9. Кудріна О. Ю. Соціально-економічна стійкість міста як нова вимога та мета майбутнього повоєнного міського розвитку в Україні. *«Цифрова економіка та економічна безпека»*. 2023. № 5 (05). С. 98–102. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.5-15> (дата звернення: 05.03.2026).
10. Кузьмак О. М., Кузьмак О. І. Сталий розвиток міст як інструмент повернення біженців: перспективи відновлення громад в Україні. *«Економічні науки. Серія «Регіональна економіка»»*. 2025. Т. 1, № 21 (83). С. 165–175. URL: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2024-21\(83\)-18](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2024-21(83)-18) (дата звернення: 08.03.2026).
11. Левчук К. О., Романюк Р. Я. Сталий розвиток міста як ключовий чинник розвитку економіки країни. *«Математичне моделювання»*. 2022. № 1 (46). С. 131–140. URL: [https://doi.org/10.31319/2519-8106.1\(46\)2022.258455](https://doi.org/10.31319/2519-8106.1(46)2022.258455) (дата звернення: 10.03.2026).
12. Огородник В. В. *Муніципальне фінансування в умовах децентралізації: теорія і практика*. Київ: КНЕУ, 2023. 280 с.
13. Патицька Х. О. Просторовий розвиток малих міст в умовах децентралізації. *«Регіональна економіка»*. 2021. № 4. С. 32–44.
14. Пилипенко Н. А. Імплементція світового досвіду побудови екоміст як модель післявоєнного відновлення українських міст. *«Сталий розвиток авіаційної інфраструктури України»*. 2023. С. 268–284. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-312-8-10> (дата звернення: 22.02.2026).
15. Прушківська Е. В., Єсипенко М. О. Аналіз впливу розумних міст на соціальний та економічний розвиток в умовах діджиталізації. *«Scientific Bulletin of PUET: Economic Sciences»*. 2023. № 4 (110). URL: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-4-11> (дата звернення: 25.02.2026).
16. Шевчук О. А. Фінансові механізми розвитку міських агломерацій. *«Вісник КНТЕУ»*. 2022. № 6. С. 112–125.
17. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. «Верховна Рада України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 10.01.2026).

18. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2440-VI. «Верховна Рада України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2440-17> (дата звернення: 12.01.2026).

19. Про концесію: Закон України від 03.11.2021 № 1836-IX. «Верховна Рада України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1836-20> (дата звернення: 15.01.2026).

20. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2012 № 4479-VI. «Верховна Рада України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4479-17> (дата звернення: 18.01.2026).

21. Концепція «зеленого» фінансування в Україні. «Національний банк України». URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?54302395> (дата звернення: 20.01.2026).

22. Бюджет міста Київ: офіційний портал. «Київська міська державна адміністрація». URL: <https://kyivcity.gov.ua/budget/> (дата звернення: 01.04.2026).

23. Бюджет Дніпровської міської територіальної громади. «Дніпровська міська рада». URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/budzheth> (дата звернення: 02.04.2026).

24. Бюджет міста Львів. «Львівська міська рада». URL: <https://www.city-adm.lviv.ua/budget> (дата звернення: 03.04.2026).

25. Відкритий бюджет України. «Міністерство фінансів України». URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2026).

26. Bateman M., Luk P. *ESG Investing and the Future of Municipal Finance*. New York: Columbia University Press, 2019. 310 p.

27. Blended Finance: A Primer. OECD. URL: <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-topics/blended-finance-primer.htm> (дата звернення: 10.02.2026).

28. City Creditworthiness Initiative. «World Bank». URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/brief/city-creditworthiness-initiative> (дата звернення: 14.02.2026).

29. City Development: Key Aspects and Strategies / С. Павловський et al. *«Розвиток міста»*. 2024. № 1 (01). С. 75–81. URL: <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.1-10> (дата звернення: 18.02.2026).
30. Climate Finance in Cities: A Review of the Literature. «World Bank». URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35519> (дата звернення: 20.02.2026).
31. EU Taxonomy: A System for Classifying Environmentally Sustainable Economic Activities. «European Commission». URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-finance_en (дата звернення: 22.02.2026).
32. Financing Sustainable Cities: A Primer for Local Governments. «World Bank». URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/brief/financing-sustainable-cities> (дата звернення: 25.02.2026).
33. Financing Urban Resilience: Understanding the Options. «100 Resilient Cities». URL: <https://www.rockefellerfoundation.org/report/financing-urban-resilience-understanding-options/> (дата звернення: 28.02.2026).
34. Green Bond Principles. «International Capital Market Association». URL: <https://www.icmagroup.org/green-social-sustainability-bonds/green-bond-principles-gbp/> (дата звернення: 01.03.2026).
35. Innovative Financing for Development: A New Paradigm for Sustainable Cities. «UNEP». URL: <https://www.unep.org/resources/report/innovative-financing-development-new-paradigm-sustainable-cities> (дата звернення: 05.03.2026).
36. Local Government Finance: The Challenges of the 21st Century. «OECD». URL: <https://www.oecd.org/gov/regional-policy/local-government-finance.htm> (дата звернення: 08.03.2026).
37. Municipal Bonds for Sustainable Infrastructure: A Handbook for Cities. «C40 Cities». URL: <https://www.c40.org/research-publications/municipal-bonds-for-sustainable-infrastructure/> (дата звернення: 10.03.2026).

38. Municipal Finance Handbook. «World Bank». URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/15059> (дата звернення: 12.03.2026).

39. OECD Principles for Public Governance of Public-Private Partnerships. «OECD». URL: <https://www.oecd.org/governance/public-private-partnerships/principles-for-public-governance-of-ppps.htm> (дата звернення: 15.03.2026).

40. Petrov O., Marchetti D. Financing Urban Sustainability: Lessons from Eastern European Cities. «*Journal of Urban Economics*». 2023. Vol. 14. P. 45–62.

41. Recovery Plan for Ukraine: Urban Infrastructure Component. «Government Portal». URL: <https://www.kmu.gov.ua/napriamky/vidnovlennia-ukrainy> (дата звернення: 18.03.2026).

42. Rodden J. A., Eskeland G. S. *Fiscal Decentralization and the Challenge of Hard Budget Constraints*. Cambridge: MIT Press, 2003. 476 p.

43. Smith A., Caprotti F. *Smart Cities and Urban Sustainability: Economic and Social Dimensions*. London: Routledge, 2022. 294 p.

44. Social Bond Principles. «International Capital Market Association». URL: <https://www.icmagroup.org/green-social-sustainability-bonds/social-bond-principles-sbp/> (дата звернення: 20.03.2026).

45. Sustainable Cities. «UN-Habitat». URL: <https://unhabitat.org/sustainable-cities> (дата звернення: 22.03.2026).

46. Sustainable Development Goal 11. «United Nations». URL: <https://sdgs.un.org/goals/goal11> (дата звернення: 25.03.2026).

47. Tax Increment Financing (TIF): A Guide for Local Governments. «Local Government Commission». URL: <https://www.lgc.org/> (дата звернення: 28.03.2026).

48. The New Urban Agenda. «United Nations». URL: <https://habitat3.org/the-new-urban-agenda/> (дата звернення: 30.03.2026).

49. The Role of Local Governments in Financing Sustainable Development. «UNDP». URL: <https://www.undp.org/publications/role-local-governments-financing-sustainable-development> (дата звернення: 01.04.2026).
50. Ushenko N., Kozhemiakina S., Tupika A. Social Innovations and Social Responsibility: How the Human Factor Influences the Sustainable Development of the City. «*European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*». 2024. Vol. 2, № 14. P. 439–447. URL: <https://doi.org/10.32750/2024-0239> (дата звернення: 05.04.2026).
51. Zinovieva O. Economic Development of Cities: Introducing Smart Technologies. «*Intellect XXI*». 2019. № 6. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2019-6.51> (дата звернення: 08.04.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗВІТНІСТЬ МІСЬКИХ БЮДЖЕТІВ КИЄВА, ДНІПРА ТА ЛЬВОВА ЗА 2022–2025 РР. (У ФОРМАТІ БЮДЖЕТНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ)

МІСТОКИЇВ

Таблиця А.1 – Звіт про виконання бюджету м. Києва за доходами, млн
грн

<i>Код</i>	<i>Показник</i>	<i>2022 факт</i>	<i>2023 факт</i>	<i>2024 факт</i>	<i>2025 факт</i>
10000000	Податкові надходження	57 820	64 600	72 300	66 200
11000000	Податок на доходи фізичних осіб	32 100	36 500	40 600	33 500
13000000	Рентна плата та плата за використання ресурсів	1 640	1 920	2 110	2 040
18000000	Місцеві податки та збори	15 900	18 200	20 400	19 800
20000000	Неподаткові надходження	5 380	5 900	6 420	5 800
30000000	Доходи від операцій з капіталом	1 220	1 540	1 780	1 420
40000000	Офіційні трансферти	12 980	13 360	13 600	13 180
41000000	Субвенції з державного бюджету	11 440	11 900	12 200	11 850
X	УСЬОГО ДОХОДІВ	77 400	85 400	94 100	86 600

Таблиця А.2 – Звіт про виконання бюджету м. Києва за видатками, млн
грн

<i>Код</i>	<i>Показник</i>	<i>2022 факт</i>	<i>2023 факт</i>	<i>2024 факт</i>	<i>2025 факт</i>
0100	Державне управління	5 480	6 120	6 900	6 850
1000	Освіта	26 400	31 000	34 200	36 100
2000	Охорона здоров'я	8 900	9 800	10 200	10 400
3000	Соціальний захист та соцзабезпечення	6 700	7 420	8 600	9 200
4000	Культура і мистецтво	1 980	2 200	2 440	2 500
5000	Фізична культура і спорт	1 240	1 420	1 600	1 650
6000	ЖКГ	7 100	8 200	9 500	9 300
7000	Економічна діяльність	8 500	9 200	10 800	9 900
8000	Інша діяльність	3 800	4 100	4 160	4 200
9000	Міжбюджетні трансферти	0	0	0	0
X	УСЬОГО ВИДАТКІВ	70 100	79 200	88 400	81 500

Таблиця А.3 – Фінансування бюджету м. Києва, млн грн

<i>Показник</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>
Бюджет розвитку	4 210	5 830	6 140	5 320
Капітальні видатки	6 540	7 880	8 940	8 100
Запозичення	1 200	1 400	1 800	1 500
Погашення боргу	950	1 020	1 240	1 300

МІСТОДНІПРО

Таблиця А.4 – Звіт про виконання бюджету м. Дніпра за доходами, млн грн

<i>Код</i>	<i>Показник</i>	<i>2022 факт</i>	<i>2023 факт</i>	<i>2024 факт</i>	<i>2025 факт</i>
10000000	Податкові надходження	11 940	13 480	15 200	17 100
11000000	Податок на доходи фізичних осіб	7 200	8 400	9 600	10 700
18000000	Місцеві податки та збори	3 480	3 920	4 520	5 180
20000000	Неподаткові надходження	1 160	1 320	1 500	1 640
30000000	Доходи від операцій з капіталом	240	300	360	420
40000000	Офіційні трансферти	2 760	3 100	3 340	3 301
41000000	Освітня субвенція	1 620	1 740	1 820	1 840
X	УСЬОГО ДОХОДІВ	16 100	18 200	20 400	22 461

Таблиця А.5 – Звіт про виконання бюджету м. Дніпра за видатками, млн грн

<i>Код</i>	<i>Показник</i>	<i>2022 факт</i>	<i>2023 факт</i>	<i>2024 факт</i>	<i>2025 факт</i>
0100	Державне управління	1 240	1 380	1 520	1 700
1000	Освіта	6 100	7 200	8 300	9 300
2000	Охорона здоров'я	1 940	2 200	2 420	2 600
3000	Соціальний захист	1 620	1 980	2 240	2 600
4000	Культура і мистецтво	420	510	580	640
5000	Фізична культура і спорт	260	320	360	410
6000	ЖКГ	1 840	2 140	2 520	2 740

7000	Економічна діяльність	1 860	2 100	2 420	2 510
8000	Інша діяльність	520	570	640	700
X	УСЬОГО ВИДАТКІВ	15 800	17 900	20 100	22 200

Таблиця А.6 – Фінансування бюджету м. Дніпра, млн грн

<i>Показник</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>
Бюджет розвитку	980	1 240	1 480	1 680
Капітальні видатки	1 620	1 940	2 280	2 600
Запозичення	320	410	540	600
Погашення боргу	180	220	260	310

МІСТО ЛЬВІВ

Таблиця А.7 – Звіт про виконання бюджету м. Львова за доходами, млн грн

<i>Код</i>	<i>Показник</i>	<i>2022 факт</i>	<i>2023 факт</i>	<i>2024 факт</i>	<i>2025 факт</i>
10000000	Податкові надходження	6 840	7 940	9 960	11 140
11000000	Податок на доходи фізичних осіб	4 300	5 100	6 400	8 400
18000000	Місцеві податки та збори	1 920	2 180	2 700	2 840
20000000	Неподаткові надходження	760	840	960	1 040
30000000	Доходи від операцій з капіталом	200	240	280	320
40000000	Офіційні трансферти	1 800	1 980	2 600	2 730
41000000	Освітня субвенція	1 120	1 240	1 520	1 700
X	УСЬОГО ДОХОДІВ	9 600	11 000	13 800	15 230

Таблиця А.8 – Звіт про виконання бюджету м. Львова за видатками, млн грн

<i>Код</i>	<i>Показник</i>	<i>2022 факт</i>	<i>2023 факт</i>	<i>2024 факт</i>	<i>2025 факт</i>
0100	Державне управління	920	1 020	1 180	1 320
1000	Освіта	3 200	3 900	4 800	5 900
2000	Охорона здоров'я	1 120	1 340	1 580	1 740
3000	Соціальний захист	1 040	1 280	1 620	1 900
4000	Культура і мистецтво	340	420	520	610
5000	Фізична культура і спорт	180	220	260	320
6000	ЖКГ	1 220	1 460	1 820	1 940
7000	Економічна діяльність	920	1 020	1 240	1 300
8000	Інша діяльність	460	540	660	720
X	УСЬОГО ВИДАТКІВ	9 400	10 800	13 500	15 000

Таблиця А.9 – Фінансування бюджету м. Львова, млн грн

<i>Показник</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>
Бюджет розвитку	310	380	140	170
Капітальні видатки	820	940	1 040	1 120
Запозичення	440	520	760	920
Погашення боргу	220	260	320	410
Реверсна дотація	0	0	1 200	1 900

Метадані

ДОКУМЕНТ

Заголовок

"Інноваційні інструменти сталого фінансування в контексті економічного розвитку міст"

Автор

Нікітенко Владислав Русланович

Науковий керівник / Експерт

**Доктор економічних наук,
професор Тищенко Олександр Петрович**

ІД документу

333920608

ОРГАНІЗАЦІЯ

Назва організації

**Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
KNEU**

підрозділ

кафедра регіоналістики і туризму

ЗВІТ

Дата звіту

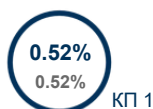
5/19/2026

Дата редагування

5/19/2026

Обсяг знайдених подібностей

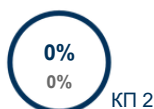
Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

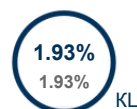
Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

13034

Кількість слів

КЦ

101586

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		67
Білі знаки		26
Парафрази (SmartMarks)		6

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

#	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
---	--	--

1	tnpu/Diplomni/Diplomni_2013/13m064/Кислиці Юлії Анатоліївни/Документи/Вступ.docx 8/24/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	14(0.11 %)
2	https://ir.library.knu.ua/bitstreams/151b0ed5-5683-4d49-924c-b63217a2fd5c/download	13(0.1 %)
3	Ведута_ДР_ЕТГ_перевірка 6/14/2024 Oles Honchar Dnipro National University (Факультет економіки)	12(0.09 %)
4	Genesis of the Scientific-Practical Principles of Sustainable Development Programs in Ukraine Karpinska Olena B., Karpinskyi Borys A., Shevtsiv Anna B.;	10(0.08 %)
5	http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35029/1/Serkiz%20%20A.pdf	10(0.08 %)
6	Стратегії сталого розвитку підприємства в умовах цифрової економіки 11/10/2025 Kyiv National University of Technologies and Design (НМЦУПФ)	9(0.07 %)

База даних RefBooks (0.08 %)

#	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
джерело: Paperity		

1	Genesis of the Scientific-Practical Principles of Sustainable Development Programs in Ukraine Karpinska Olena B., Karpinskyi Borys A., Shevtsiv Anna B.;	10 (1) (0.08 %)
---	---	-----------------

Домашня база даних

#	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
---	-----------	--

Програма обміну базами даних (0.27 %)

#	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
---	-----------	---

2	tnpu/Diplomni/Diplomni_2013/13m064/Кислиці Юлії Анатоліївни/Документи/Вступ.docx 8/24/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	14 (1) (0.11 %)
3	Ведута_ДР_ЕТГ_перевірка 6/14/2024 Oles Honchar Dnipro National University (Факультет економіки)	12 (1) (0.09 %)
4	Стратегії сталого розвитку підприємства в умовах цифрової економіки 11/10/2025 Kyiv National University of Technologies and Design (НМЦУПФ)	9 (1) (0.07 %)

Інтернет (0.18 %)

#	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
5	https://ir.library.knu.ua/bitstreams/151b0ed5-5683-4d49-924c-b63217a2fd5c/download	13 (1) (0.1 %)
6	http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35029/1/Serkiz%20%20A.pdf	10 (1) (0.08 %)

Список принятых фрагментів

#

ЗМІСТ

КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

Метадані

ДОКУМЕНТ

Заголовок

"Інноваційні інструменти сталого фінансування в контексті економічного розвитку міст"

Автор

Нікітенко Владислав Русланович

Науковий керівник / Експерт

**Доктор економічних наук,
професор Тищенко Олександр Петрович**

ІД документу

333920608

ОРГАНІЗАЦІЯ

Назва організації

**Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
KNEU**

підрозділ

кафедра регіоналістики і туризму

ЗВІТ

Дата звіту

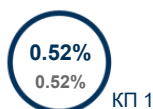
5/19/2026

Дата редагування

5/19/2026

Обсяг знайдених подібностей

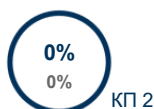
Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

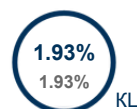
Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

13034

Кількість слів

КЦ

101586

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		67
Білі знаки		26
Парафрази (SmartMarks)		6

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

#	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
---	--	---

1	tnpu/Diplomni/Diplomni_2013/13m064/Кислиці Юлії Анатоліївни/Документи/Вступ.docx 8/24/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	14(0.11 %)
2	https://ir.library.knu.ua/bitstreams/151b0ed5-5683-4d49-924c-b63217a2fd5c/download	13(0.1 %)
3	Ведута_ДР_ЕТГ_перевірка 6/14/2024 Oles Honchar Dnipro National University (Факультет економіки)	12(0.09 %)
4	Genesis of the Scientific-Practical Principles of Sustainable Development Programs in Ukraine Karpinska Olena B., Karpinskyi Borys A., Shevtsiv Anna B.;	10(0.08 %)
5	http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35029/1/Serkiz%20%20A.pdf	10(0.08 %)
6	Стратегії сталого розвитку підприємства в умовах цифрової економіки 11/10/2025 Kyiv National University of Technologies and Design (НМЦУПФ)	9(0.07 %)

База даних RefBooks (0.08 %)

#	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
джерело: Paperity		

1	Genesis of the Scientific-Practical Principles of Sustainable Development Programs in Ukraine Karpinska Olena B., Karpinskyi Borys A., Shevtsiv Anna B.;	10 (1) (0.08 %)
---	---	-----------------

Домашня база даних

#	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
---	-----------	--

Програма обміну базами даних (0.27 %)

#	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
---	-----------	---

2	tnpu/Diplomni/Diplomni_2013/13m064/Кислиці Юлії Анатоліївни/Документи/Вступ.docx 8/24/2017 V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University (TNPU) students work	14 (1) (0.11 %)
3	Ведута_ДР_ЕТГ_перевірка 6/14/2024 Oles Honchar Dnipro National University (Факультет економіки)	12 (1) (0.09 %)
4	Стратегії сталого розвитку підприємства в умовах цифрової економіки 11/10/2025 Kyiv National University of Technologies and Design (НМЦУПФ)	9 (1) (0.07 %)

Інтернет (0.18 %)

#	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
5	https://ir.library.knu.ua/bitstreams/151b0ed5-5683-4d49-924c-b63217a2fd5c/download	13 (1) (0.1 %)
6	http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35029/1/Serkiz%20%20A.pdf	10 (1) (0.08 %)

Список прийнятих фрагментів

#	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
---	-------	---------------------------------------

ЗМІСТ

ТОС № "1-2" \h \z \u ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ 8

1.1 Концептуальні засади сталого розвитку міст: теоретична еволюція та сучасні підходи 8

1.2 Теоретичні основи інноваційного фінансування та його роль у забезпеченні сталого розвитку міст 12

1.3 Систематизація та теоретична характеристика інноваційних інструментів сталого фінансування муніципального розвитку 17

РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ 24

2.1. Порівняльна характеристика соціально-економічного потенціалу та пріоритетів розвитку Києва, Дніпра і Львова 24

2.2. Аналіз бюджетної забезпеченості та структури джерел фінансування розвитку міст 29

2.3. Виявлення спільних проблем та специфічних обмежень у фінансуванні сталого розвитку міст 37

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ У ПРАКТИКУ УПРАВЛІННЯ МІСТАМИ 44

3.1. Визначення пріоритетних напрямків використання інноваційних інструментів фінансування з урахуванням специфіки міст 44

3.2. Рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування проєктів сталого розвитку 52

3.3. Впровадження інноваційних механізмів та оцінка очікуваних економічних ефектів 59

ВИСНОВКИ 66

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 69

ДОДАТКИ 75

68

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сталый розвиток міст став одним із центральних питань сучасної економічної науки та практики державного управління. Стрімка урбанізація охоплює дедалі більшу частку населення планети: за прогнозами «ООН», до 2050 року понад 68 відсотків людства проживатиме в містах. Міські агломерації споживають близько 75 відсотків глобальної енергії та відповідають за аналогічну частку викидів вуглекислого газу, водночас концентруючи основний людський і фінансовий капітал. За таких умов питання фінансового забезпечення міського розвитку набуває не лише академічного, а й виразного практичного значення, адже від якості та достатності фінансових ресурсів залежить спроможність міст виконувати свої функції щодо забезпечення гідного рівня життя мешканців, розвитку економіки та збереження довкілля.

Традиційні джерела фінансування - державні бюджети та муніципальні запозичення - дедалі частіше виявляються недостатніми для покриття зростаючих потреб інфраструктури, соціальних послуг та екологічної безпеки. Зростання потреб в інфраструктурних інвестиціях, необхідність переходу на відновлювальну енергетику, адаптація до змін клімату - усе це вимагає залучення ресурсів, що принципово перевищують можливості класичного муніципального бюджету. За оцінками «ООН-Хабітат», глобальні щорічні потреби у фінансуванні сталого міського розвитку до 2030 року становлять не менше 4,5 трлн доларів США, тоді як наявні публічні ресурси покривають лише близько третини цієї суми. Саме тому у світовій практиці активно формується нова архітектура фінансових інструментів, орієнтована на принципи сталості, відповідального інвестування та довгострокового планування.

Для України питання інноваційних механізмів фінансування міського розвитку набуває особливої гостроти в умовах воєнного конфлікту та подальшої відбудови. Руйнування інфраструктури, внутрішнє переміщення населення, падіння податкової бази у постраждалих містах - усе це вимагає пошуку нестандартних підходів до залучення фінансових ресурсів. Водночас Київ, Дніпро та Львів - три найбільші міста України з різними економічними профілями та рівнями розвитку - демонструють схожі стартові позиції у застосуванні сучасних інструментів фінансування. Саме ця відмінність робить порівняльний аналіз зазначених міст методологічно виправданим та практично корисним, оскільки дозволяє виявити як загальні закономірності, так і специфічні можливості для кожного з них.

Аналіз останніх наукових досліджень засвідчує, що проблематика сталого фінансування міст перебуває у фокусі уваги як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Серед зарубіжних авторів вагомий внесок у дослідження цієї теми зробили Р. Камань та Р. Капелло, які досліджували конкурентоспроможність регіонів та міст, а також фахівці «Світового банку» та «ОЕСР», що розробляли методологічні підходи до муніципального зеленого фінансування. У вітчизняній науці питаннями просторового розвитку, регіональної економіки та фінансування міст займалися Б. Данилишин, О. Шевчук, В. Огородник, Х. Патицька, С. Іщук, Н. Денисенко, О. Кудріна, І. Крисоватий та інші дослідники. Разом із тим напрям впровадження конкретних інноваційних фінансових інструментів - зелених облігацій, імпакт-інвестування, кліматичних фондів, краудфандингу розвитку - у практику управління великими містами України залишається недостатньо вивченим та систематизованим, що й обумовлює актуальність обраної теми.

Метою роботи є комплексне дослідження інноваційних інструментів сталого фінансування та розробка практичних рекомендацій щодо їх впровадження для забезпечення економічного розвитку міст Київ, Дніпро та Львів.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

1. дослідити сутність та економічну природу сталого розвитку міст і інноваційного фінансування;
2. узагальнити класифікацію та охарактеризувати інноваційні інструменти фінансування муніципального розвитку;
3. проаналізувати світовий і вітчизняний досвід застосування інноваційних механізмів фінансування розвитку територіальних громад;
4. здійснити порівняльну характеристику соціально-економічного потенціалу та пріоритетів розвитку Києва, Дніпра та Львова;
5. проаналізувати бюджетну забезпеченість та структуру джерел фінансування їх розвитку;

6. виявити спільні проблеми та специфічні обмеження у фінансуванні сталого розвитку міст;
7. визначити пріоритетні напрямки використання інноваційних інструментів фінансування з урахуванням специфіки міст;
8. розробити рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування проєктів сталого розвитку;
9. обґрунтувати кроки впровадження інноваційних механізмів фінансування та оцінити очікувані економічні ефекти.
Об'єктом дослідження є процеси фінансового забезпечення сталого економічного розвитку міст в умовах трансформації економіки.
Предметом дослідження є інноваційні інструменти сталого фінансування та механізми їх застосування у забезпеченні розвитку міських територій.

У процесі дослідження застосовувалися такі методи: методи наукового осмислення та узагальнення - для систематизації теоретичних підходів до сталого розвитку міст; метод аналізу та синтезу - для опрацювання бюджетних даних і нормативних документів; ретроспективний аналіз - для дослідження еволюції концепцій міського розвитку; метод порівняльного аналізу - для зіставлення фінансових показників Києва, Дніпра та Львова; картографічний метод із застосуванням ГІС-технологій - для відображення просторових характеристик міст; економіко-математичні методи - для розрахунку NPV та сценарного моделювання очікуваних ефектів; метод структуризації цілей - для формування SMART-системи цілей Концепції; метод сценарного прогнозування - для оцінки базового, оптимістичного та консервативного варіантів реалізації рекомендацій.
Теоретична значущість отриманих результатів полягає в систематизації та узагальненні концептуальних підходів до класифікації інноваційних інструментів сталого фінансування міського розвитку, а також у формуванні аналітичних підходів до оцінки готовності міст до їх застосування. Методична значущість проявляється у розробці порівняльного інструментарію аналізу фінансового потенціалу трьох великих міст України. Практичне значення результатів полягає в обґрунтуванні конкретних рекомендацій щодо залучення альтернативних джерел фінансування для Києва, Дніпра та Львова з урахуванням їхньої бюджетної специфіки та інвестиційного профілю.
Практична значущість роботи. Отримані результати можуть бути використані фінансовими департаментами Київської, Дніпровської та Львівської міських рад при розробці стратегій залучення інноваційних фінансових інструментів, а також органами державного управління при формуванні нормативної бази для ESG-маркування бюджетних видатків. Запропонований комплекс рекомендацій є практичним орієнтиром для муніципальних менеджерів, що здійснюють перехід від традиційного бюджетного фінансування до ринкових інструментів сталого розвитку. Інформаційну базу дослідження склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, аналітичні документи «Світового банку», «ОЕСР» та «ООН-Хабітат», статистичні дані Державної служби статистики України, бюджетні звіти міських рад Києва, Дніпра та Львова, матеріали «Міністерства фінансів України», інформація рейтингових агентств та профільних платформ у сфері зеленого фінансування.

² Структура роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. У першому розділі розкрито теоретико-методичні засади дослідження інноваційних інструментів сталого фінансування міського розвитку: висвітлено еволюцію концепції сталого розвитку міст, охарактеризовано теоретичні основи інноваційного фінансування та систематизовано класифікацію відповідних інструментів. Другий розділ присвячено аналітико-дослідницькій оцінці фінансового забезпечення сталого розвитку Києва, Дніпра та Львова: проведено порівняльну характеристику їхнього соціально-економічного потенціалу, проаналізовано структуру доходів і видатків бюджетів, виявлено спільні та специфічні проблеми у фінансуванні. У третьому розділі визначено пріоритетні напрямки впровадження інноваційних інструментів для кожного міста, сформовано конкретні рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування та здійснено кількісну оцінку очікуваних економічних ефектів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ

1.1 Концептуальні засади сталого розвитку міст: теоретична еволюція та сучасні підходи

Поняття «сталий розвиток» набуло широкого наукового і практичного визнання⁴ після публікації доповіді Комісії Брундтланд «Наше спільне майбутнє» у 1987 році, де його було визначено як розвиток, що задовольняє потреби⁵ нинішнього покоління без шкоди для можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої потреби [1, с.12]. Хоча первинне формулювання мало загальний, міжпоколінний характер, згодом концепція набула суттєво більшої конкретики та операційності, поширившись на різні рівні просторової організації суспільства - від глобального до локального, муніципального.

Теоретична еволюція концепції сталого розвитку міст пройшла декілька виразних етапів. Від³ Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро 1992 року до прийняття Тисячолітніх цілей розвитку у 2000 році - увага зосереджувалась переважно на екологічному вимірі: збереженні природних ресурсів, зниженні рівня забруднення, управлінні відходами. Міста розглядалися здебільшого як джерело екологічних проблем, а не як активні суб'єкти їх вирішення. Програма «Порядок денний 21» та Стамбульська конференція ООН з питань населених пунктів 1996 року заклали підґрунтя для переосмислення ролі міст у системі сталого розвитку [2, с.10].

Приблизно від 2000 до 2015 року - відбулося концептуальне збагачення та розширення тематичного поля. Сталість міст стала розглядатися крізь призму трьох взаємопов'язаних вимірів: економічного, соціального та екологічного, що утворюють так звану «тріаду сталості» або «три стовпи» - reople, planet, prosperity. У науковій думці цього періоду з'явилися впливові теоретичні конструкції, що спробували синтезувати ці виміри: концепція «сталого урбанізації» Р. Бетті, теорія «міської метаболіки» Х. Кеннеді, підхід «компактного міста» Дж. Грімона, «розумне місто» (smart city) Бойда Коена та ін. [3, с.43].

Сучасний етап розпочався із прийняттям Порядку денного сталого розвитку до 2030 року у 2015 році та Нью-Йоркської декларації з питань міст і населених пунктів. Ціль⁶ сталого розвитку No 11 - «Зробити міста і населені пункти інклюзивними, безпечними, стійкими та сталими» - вперше в системі глобального планування надала містам окремий цільовий статус. Паризька кліматична угода 2015 року, що встановила вимогу обмежити глобальне потепління в межах 1,5-2°C, додала до порядку денного міської сталості обов'язковий вимір кліматичної адаптації та декарбонізації [4, с.7-8].

Сьогодні під сталим розвитком міста розуміється комплексний збалансований процес трансформації міського простору, що забезпечує підвищення якості життя мешканців, розвиток конкурентоспроможної економіки, збереження природного середовища та ефективне управління ресурсами - при збереженні здатності міської системи до відновлення та адаптації до зовнішніх шоків. Таке визначення поєднує статичний аспект (якість стану) та динамічний (здатність до адаптації та відновлення), що відображає концепцію «міської стійкості» (urban resilience), що набула поширення у 2010-х роках, див.рис.1.1.

Рисунок 1.1 - Часова еволюція концепції сталого розвитку міст

Джерело: авторська розробка на основі [1; 2; 4; 5]

Таким чином концепція сталого розвитку міст пройшла шлях від одновимірної екологічної підходу до повноцінної інтегрованої моделі, що об'єднує економічний, соціальний, екологічний та управлінський виміри. Кожен черговий нормативний документ глобального рівня розширював і поглиблював концептуальне наповнення сталості, адаптуючи його до актуальних викликів свого часу.

У контексті економічного виміру сталого розвитку міст особливо вагомим є питання про співвідношення між зростанням та якісними характеристиками розвитку. Неокласична традиція тривалий час ототожнювала економічний розвиток міст з кількісним зростанням ВВП та рівня зайнятості. Проте постіндустріальний перехід та поглиблення екологічних обмежень вимагають переосмислення самого поняття «розвиток» у напрямку включення екологічної якості, соціальної справедливості та довгострокової стійкості. Теорія «зеленого зростання» (green growth), що активно розвивається ОЕСР та Світовим банком, пропонує аналітичну рамку, в якій економічне зростання розглядається як сумісне зі збереженням природного капіталу та зниженням вуглецевого сліду.

У науковій дискусії про природу сталого міського розвитку важливе місце займає питання про співвідношення між «слабкою» та «сильною» сталістю. Перша допускає взаємозамінність природного та виробленого капіталу - тобто виснаження природних ресурсів може бути компенсоване нагромадженням інших форм капіталу (фізичного, людського). Друга - «сильна сталість» - наполягає на тому, що природний капітал є незамінним і його збереження є абсолютною умовою. Для міст ця дискусія набуває практичного виміру при виборі пріоритетів між негайним інфраструктурним розвитком та довгостроковою екологічною стійкістю, див.табл.1.1.

Кожен підхід акцентує увагу на певних аспектах міського розвитку, залишаючи поза увагою інші. З точки зору дослідження фінансового забезпечення розвитку міст найбільш операційною виглядає комбінація тріади сталості та концепції міської стійкості: перша задає цільові орієнтири, друга - динамічну характеристику, що набуває особливого значення в умовах воєнних та посткризових реалій, притаманних Україні.

Таблиця 1.1. - Теоретичні підходи до сталого розвитку міст

Теоретичний підхід	Ключові положення	Переваги	Обмеження
1	2	3	4
Концепція тріади сталості (people-planet-prosperity)	Три рівноправні виміри: економічний, соціальний, екологічний	Системність, загальнови́знаність	Можливі конфлікти між вимірами
Теорія міської метаболіки (Кеннеді та ін.)	Місто як система потоків матерії та енергії	Операційна вимірюваність	Складність інтеграції соціального виміру
Концепція міської стійкості (urban resilience)	Здатність міста адаптуватися та відновлюватися після шоків	Динамічний погляд на розвиток	Недостатня увага до структурних змін
Теорія smart city (Бойд Коен)	Цифровізація як основа ефективного управління містом	Практична операціоналізація	Ризик технологічного детермінізму
Концепція зеленого зростання (ОЕСР)	Сумісність економічного зростання зі збереженням природного капіталу	Зв'язок зі стандартними показниками ВВП	Критика з боку прихильників «сильної сталості»

Джерело: авторська розробка на основі [2; 3; 5; 6; 7]

Не менш значущою для розуміння природи сталого міського розвитку є теорія «просторової справедливості» (spatial justice), що розглядає місто крізь призму нерівномірного розподілу благ, ресурсів та можливостей між різними соціальними групами та районами. Просторова справедливість як теоретичний конструкт вимагає, щоб сталий розвиток враховував не лише сукупні показники добробуту, а й їхній розподіл між різними категоріями міських мешканців [8, с.7]. У контексті фінансування міського розвитку це означає необхідність оцінки того, хто є бенефіціаром відповідних проектів та чи є наявні інструменти фінансування рівно доступними для різних категорій населення та типів проектів, див.рис.1.2.

Рисунок 1.2 - Концептуальна схема взаємозв'язку вимірів сталого розвитку міст і потреб у фінансуванні

Джерело: авторська розробка на основі [3; 5; 8]

Виміри сталості не є ізольованими - вони взаємно впливають один на одного та разом формують складну структуру потреб у фінансуванні. Зрозуміння цієї структури є методологічною передумовою для розробки відповідних фінансових механізмів. Синтезуючи розглянуті теоретичні підходи, можна стверджувати, що сталий розвиток міст є принципово мультимісним явищем, яке вимагає мультимісних інструментів фінансування - таких, що одночасно враховують економічні, соціальні та екологічні цілі.

1.2 Теоретичні основи інноваційного фінансування та його роль у забезпеченні сталого розвитку міст

Теоретичне осмислення феномену інноваційного фінансування розвитку міст є відносно молодію галуззю наукового знання, що перебуває на перетині муніципальних фінансів, теорії публічного управління, фінансової економіки та теорії сталого розвитку. Поняття «інноваційне фінансування» не має єдиного загальноприйнятого визначення в науковій літературі, проте більшість дослідників виділяють декілька спільних ознак, що відрізняють його від традиційного бюджетного фінансування: залучення нових категорій фінансових агентів, використання ринкових механізмів розподілу ризиків, орієнтація на вимірювані довгострокові результати розвитку та поєднання публічних і приватних ресурсів [9, с.9-10].

У теоретичному плані феномен інноваційного фінансування можна розглядати крізь призму кількох концептуальних рамок. Теорія «провалів ринку» (market failures) - обґрунтовує необхідність публічного втручання у сфері фінансування суспільних благ, де приватний ринок за своєю природою виробляє недостатній обсяг інвестицій. Міські громадські блага - транспортна інфраструктура, екологічні зелені зони, системи управління відходами - є класичними прикладами. Проте традиційне публічне фінансування через бюджетні трансферти є єдиним можливим рішенням лише у крайніх випадках: там, де існують вимірювані зовнішні ефекти та можливість їх часткової монетизації, ринкові механізми за умови відповідного регулювання здатні доповнювати або навіть замінювати бюджетне фінансування.

Теорія «каталітичного фінансування» (blended finance) - стала одним із найважливіших інтелектуальних внесків у сферу розвитку після 2015 року. Суть підходу полягає в тому, що обмежені публічні та філантропічні ресурси можуть відігравати роль каталізатора для залучення значно більших обсягів приватного капіталу, якщо вони використовуються стратегічно - для зниження сприйнятих ризиків або підвищення очікуваної прибутковості. Математично логіку «blended finance» можна виразити через так зване «плече» фінансування: один долар публічних ресурсів, вкладений у першочергове (старше) боргове або гарантійне покриття, здатний залучити від 3 до 10 доларів приватного капіталу [11, с.8].

Теорія відповідального інвестування (ESG-інвестування) - відображає принципово новий підхід до оцінки вартості активів, що набуває поширення серед інституційних інвесторів. Абревіатура ESG позначає три групи нефінансових критеріїв оцінки: екологічні (Environmental), соціальні (Social) та критерії якості корпоративного управління (Governance). Теоретично ESG-підхід спирається на концепцію довгострокового ризику: ігнорування екологічних та соціальних факторів у корпоративному або муніципальному управлінні генерує системні ризики, які зрештою знижують фінансову стійкість позичальника. Для муніципалітетів включення до категорії «зелених» або «соціально відповідальних» позичальників означає потенційне зниження вартості запозичень та розширення кола потенційних інвесторів, див.рис.1.3.

Рисунок 1.3 - Теоретичні концептуальні рамки, що обґрунтовують інноваційне фінансування міського розвитку
Джерело: авторська розробка на основі [9; 10; 11; 12]

Інноваційне фінансування міського розвитку є явищем, що виникає на перетині трьох теоретичних ліній аргументації. Теорія провалів ринку обґрунтовує необхідність публічного втручання, теорія blended finance описує механізм ефективного поєднання публічних і приватних ресурсів, а ESG-теорія пояснює, чому приватний капітал взагалі готовий брати участь у проєктах із нижчою або більш ризикованою фінансовою прибутковістю. Разом ці три лінії утворюють повноцінне теоретичне обґрунтування інноваційних механізмів фінансування. Окремої теоретичної уваги заслуговує концепція «фінансового розриву» (financing gap) у сфері сталого розвитку. Під фінансовим розривом розуміється різниця між загальною потребою у фінансових ресурсах для досягнення цілей сталого розвитку та реально доступним обсягом традиційних джерел фінансування - бюджетів, офіційної допомоги розвитку та наявних приватних інвестицій. Концепція фінансового розриву є стратегічним обґрунтуванням для пошуку нових механізмів мобілізації капіталу та слугує концептуальним підґрунтям програми «Addis Ababa Action Agenda» - міжнародного договору про фінансування розвитку, прийнятого у 2015 році одночасно з Порядком денним сталого розвитку. У теорії муніципальних фінансів важливо розрізняти поняття «фінансування розвитку» та «поточне фінансування». Традиційний муніципальний бюджет є інструментом переважно поточного фінансування - виплати зарплат, утримання об'єктів інфраструктури, надання поточних послуг. Фінансування розвитку має принципово інший горизонт та логіку: тут ресурси залучаються сьогодні для створення активів, що генеруватимуть суспільні вигоди впродовж десятиліть. Відповідно, й інструменти мають бути різними: якщо поточне фінансування є сферою бюджетного менеджменту, то фінансування розвитку вимагає доступу до довгострокових ринків капіталу та спеціалізованих фінансових механізмів, див.табл.1.2.

Таблиця 1.2. - Теоретичні підходи до визначення інноваційного фінансування розвитку міст

Джерело / автор Визначення Ключові ознаки

1 2 3

ОЕСР (2018) Мобілізація ресурсів понад традиційні потоки офіційної допомоги та публічних видатків Нові агенти, нові механізми

Світовий банк (2020) Механізми залучення приватного капіталу до фінансування цілей розвитку через зниження ризику та підвищення прибутковості Мультиплікація, управління ризиком

Продовження таблиці 1.2.

1 2 3

ООН-Хабітат (2021) Будь-які підходи, що дозволяють містам залучати фінансові ресурси поза межами традиційних бюджетних механізмів Широке трактування

Бейтман, Лук (2019) Фінансові інновації, що свідомо враховують ESG-критерії поруч із фінансовою прибутковістю ESG-орієнтованість

Шевчук О.А. (2022) Нові механізми мобілізації ресурсів для фінансування просторового розвитку та сталої трансформації міст Просторовий вимір

Джерело: авторська розробка на основі [9; 10; 11; 13; 14]

Попри відмінності у формулюваннях, усі підходи визначають інноваційне фінансування через ознаку «поза традиційними механізмами» та акцентують увагу на необхідності залучення нових категорій агентів - насамперед приватного та інституційного капіталу. Для цілей дослідження найбільш операційним є синтетичне визначення, що поєднує ознаки нових агентів, ринкових механізмів розподілу ризику та орієнтації на вимірювані результати сталого розвитку, див.рис.1.4.

Рисунок 1.4 - Теоретична схема механізму каталітичного (blended) фінансування розвитку міст

Джерело: авторська розробка на основі [11; 13]

Теоретично важливою є також дискусія про співвідношення між «аддиційністю» та «заміщенням» у контексті інноваційного фінансування. Аддиційність означає, що нові механізми залучають додаткові ресурси, які інакше не надійшли б у сферу розвитку. Заміщення означає, що нові механізми просто замінюють традиційне публічне фінансування, не збільшуючи загального обсягу ресурсів. Теоретично та практично лише перший випадок є бажаним - тоді як другий фактично перекладає фінансові зобов'язання держави на плечі позичальників та кінцевих споживачів послуг [15, с.9].

Невелика сума публічних ресурсів, стратегічно розміщена у найвразливішій частині структури фінансування проєкту, здатна залучити кратно більший приватний капітал. Механізм спрацьовує завдяки зміні профілю ризику та прибутковості проєкту з точки зору приватного інвестора - саме те, що раніше робило проєкт непривабливим для ринку (надмірний ризик або недостатня прибутковість), усувається за рахунок публічного втручання. Розуміння цього механізму є теоретичною основою для проєктування конкретних інструментів.

1.3 Систематизація та теоретична характеристика інноваційних інструментів сталого фінансування муніципального розвитку

Систематизація інноваційних фінансових інструментів муніципального розвитку є одним із завдань, що залишається дискусійним у науковій літературі. Це пояснюється як молодістю предметної галузі, так і постійною появою нових інструментів та модифікацій вже існуючих. Разом із тим у наукових працях ОЕСР, Світового банку, ООН-Хабітат та низки провідних дослідників сформувалися певні усталені підходи до класифікації, що дозволяють впорядкувати розмаїття наявних механізмів.

Природа фінансового зобов'язання - ділить усі інструменти на боргові, пайові та квазіпайові. Боргові інструменти передбачають зобов'язання

повернення залученого капіталу з фіксованою або плаваючою відсотковою ставкою. До цієї групи входять зелені облігації, соціальні облігації, облігації сталого розвитку, кліматичні облігації та синтетичні ESG-облігації. Пайові інструменти передбачають передачу частки власності або права на доходи від активу - такі, як механізми концесії в рамках ДПП, муніципальні інфраструктурні фонди та пайові гранти. Квзипайові інструменти поєднують властивості обох перших категорій: субординовані позики з участю в прибутках, конвертовані кредити - такі механізми нерідко використовуються міжнародними фінансовими інститутами для входу на нові ринки, див.рис.1.5.

Рисунок 1.5 - Класифікаційна схема інноваційних інструментів фінансування муніципального розвитку
Джерело: авторська розробка на основі [16; 17; 18; 19]

Джерело капіталу - виділяє інструменти, що залучають публічний (бюджетний), приватний та змішаний капітал. Чисто публічні механізми - цільові трансферти, субсидовані позики державних банків розвитку - є найменш інноваційними, але залишаються вагомим складовим фінансового забезпечення. Чисто приватні - корпоративне кредитування, прямі іноземні інвестиції - не передбачають особливої логіки сталого розвитку без спеціального регулювання. Найбільший інтерес з точки зору теорії інноваційного фінансування становлять механізми змішаного фінансування, де публічний ресурс є каталізатором, а приватний - основним носієм капіталу [18].

Цільове призначення - є релевантним у контексті сталого розвитку міст. За цим критерієм виділяють: кліматичні фінансові інструменти (спрямовані на адаптацію до змін клімату та декарбонізацію міської економіки); соціальні фінансові інструменти (забезпечення доступного житла, соціальної інфраструктури, зайнятості); інструменти сталої інфраструктури (транспорт, водопостачання, поводження з відходами); та інтегровані мультицільові механізми. Теоретично «чистота» цільового призначення забезпечується спеціальними звітними рамками - зокрема, принципами зелених облігацій (Green Bond Principles), розробленими Міжнародною асоціацією ринків капіталу.

Отже, можна сказати, що будь-який конкретний фінансовий інструмент характеризується одночасно за всіма трьома критеріями: наприклад, зелена облігація міської ради є борговим інструментом, що залучає переважно приватний капітал з кліматичним або інфраструктурним цільовим призначенням. Багатовимірність природи інноваційних інструментів пояснює складність їх регулювання та необхідність спеціалізованих стандартів і верифікаційних процедур.

Зелені облігації є на сьогодні найбільш розвиненим та стандартизованим класом інноваційних боргових інструментів у сфері муніципального фінансування. Теоретично вони являють собою різновид звичайних облігацій із двома додатковими атрибутами: цільовим використанням коштів (виключно для «зелених» проектів) та системою верифікації та звітування. Принципи зелених облігацій, розроблені ICMA у 2014 році та оновлені у 2021 році, визначають чотири основних компоненти: використання коштів, процес відбору проектів, управління фондами та звітування [20]. Їхнє дотримання є добровільним, проте фактично обов'язковим для виходу на ринок інституційних інвесторів, орієнтованих на ESG.

Соціальні облігації функціонують за аналогічною схемою, проте спрямовані на проекти з позитивним соціальним ефектом - доступне житло, освіту, охорону здоров'я, зайнятість вразливих груп. Важливим теоретичним питанням у цій сфері є вимірювання соціального ефекту: на відміну від екологічних показників (викиди CO2, енергоефективність), соціальні результати значно складніше піддаються об'єктивній квантифікації. Саме тому стандарти соціальних облігацій (Social Bond Principles) значно менш розвинені порівняно з зеленими [21].

Таблиця 1.3 містить теоретичну характеристику основних інноваційних фінансових інструментів муніципального розвитку за ключовими параметрами, що є важливими для їх порівняльного аналізу та вибору для конкретних типів проектів.
Таблиця 1.3. - Характеристика основних інноваційних фінансових інструментів муніципального розвитку

Інструмент	Теоретична основа	Цільове призначення	Механізм повернення	Вимоги до верифікації
1	2	3	4	5
Зелені облігації	Боргове зобов'язання з цільовим використанням	Екологічні проекти	Купон та номінал	Обов'язковий звіт (ICMA GBP)
Соціальні облігації	Боргове зобов'язання з соціальним цілепокладанням	Соціальна інфраструктура	Купон та номінал	Звіт за SBP
Облігації сталого розвитку	Синтетичний інструмент ESG	Комбіновані цілі	Купон та номінал	Комплексний звіт
ДПП / Концесія	Теорія контрактних відносин	Будь-яка інфраструктура	Концесійна плата / тарифи	Контрактні зобов'язання
Інструменти TIF	Теорія інкременту вартості	Районний розвиток	Приріст податкових надходжень	Проектна документація
Кліматичні фонди	Теорія глобальних громадських благ	Декарбонізація / адаптація	Пільгові умови	Кліматичні рамки ООН
Краудфандинг розвитку	Теорія колективних дій	Громадські простори	Немонетарне або частка	Публічна звітність

Джерело: авторська розробка на основі [16; 17; 19; 20; 21]

Найбільш зрілими з точки зору стандартизації є зелені та соціальні облігації - для них існують міжнародно визнані принципи та незалежна верифікація. Менш формалізованими залишаються механізми TIF та краудфандингу, що пояснює нерівномірність їх поширення у різних юрисдикціях.

Окремо варто зупинитися на теоретичній природі механізму інкрементного фінансування розвитку (tax increment financing, TIF), оскільки він є принципово відмінним від усіх інших за логікою генерування ресурсів. TIF ґрунтується на теорії «землеводної вартості» (land value capture) - концепції, що стверджує: публічні інвестиції в інфраструктуру та розвиток міського середовища генерують приріст вартості прилеглих земельних ділянок та нерухомості, і цей приріст вартості може бути частково «захоплений» та використаний для погашення первісних інвестицій. TIF є однією з найпоширеніших операціоналізацій цієї ідеї [22].

Рисунок 1.6 - Порівняльна схема механізмів традиційного та інноваційного фінансування розвитку міст
Джерело: авторська розробка на основі [9; 14; 18]

Теоретично механізм краудфандингу міського розвитку спирається на теорію колективних дій та концепцію «громадської залученості» (civic engagement). На відміну від суто ринкових механізмів, краудфандинг поєднує мобілізацію ресурсів з формуванням соціального капіталу - почуття причетності та власності мешканців щодо профінансованих об'єктів. Дослідження демонструють, що об'єкти, профінансовані за участі громади, мають суттєво вищий рівень підтримки та ефективнішу модель управління [23].

Традиційне бюджетне фінансування є короткостроковим за горизонтом, монополізованим публічним сектором та відносно непрозорим з точки зору звітування про результати. Інноваційне фінансування, навпаки, орієнтоване на довгостроковий горизонт, передбачає участь різних категорій агентів та є значно більш прозорим - що є наслідком ринкових вимог до інформаційного розкриття. Саме ця вища прозорість та відповідальність є одним із теоретичних аргументів на користь більш широкого застосування ринкових механізмів у муніципальному фінансуванні.

Підсумовуючи розгляд теоретичних засадможна зробити низку узагальнень. Сталий розвиток міст пройшов тривалу еволюцію від одновимірного екологічного підходу до комплексної інтегрованої моделі, що об'єднує економічний, соціальний та екологічний виміри розвитку при збереженні здатності міської системи до адаптації та відновлення. Теоретичне обґрунтування інноваційного фінансування ґрунтується на трьох взаємодоповнювальних концептуальних рамках - теорії провалів ринку, теорії каталітичного фінансування та теорії ESG-інвестування, - які разом пояснюють як необхідність, так і механізм залучення приватного капіталу до досягнення цілей сталого розвитку. Систематизація інноваційних фінансових інструментів за критеріями природи зобов'язання, джерела капіталу та цільового призначення виявляє широкий спектр механізмів - від зелених облігацій та ДПП до TIF та краудфандингу, - кожен із яких має власну теоретичну логіку, переваги та обмеження.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ

2.1. Порівняльна характеристика соціально-економічного потенціалу та пріоритетів розвитку Києва, Дніпра і Львова

Для забезпечення коректності аналізу фінансового забезпечення сталого розвитку українських міст вихідним кроком є системна порівняльна характеристика соціально-економічного потенціалу трьох обраних об'єктів дослідження - Києва, Дніпра та Львова. Ці міста є найбільшими фінансово самостійними міськими територіальними громадами України, кожна з яких має власну ресурсну базу, демографічний профіль та стратегічні пріоритети розвитку.

Незважаючи на спільні виклики, пов'язані з умовами воєнного часу та трансформацією публічних фінансів, кожне місто демонструє суттєво різні підходи до управління ресурсами та залучення джерел фінансування [40].

Київ, як столиця держави, займає домінуючу позицію у фінансовому просторі серед усіх міст України. Станом на досліджуваний період місто об'єднує понад 4 млн мешканців разом із прилеглою агломерацією, формуючи найбільший споживчий ринок та найпотужнішу базу оподаткування [24].

Чисельність населення Києва у 2023-2025 роках суттєво зросла за рахунок внутрішньо переміщених осіб, що відповідно збільшило як видаткову, так і дохідну частини міського бюджету. Саме ПДФО утримує позицію головного бюджетоутворюючого податку: у 2023 році на нього припадало близько 46% усіх власних доходів столиці, у 2024 - понад 44%, тоді як на 2025 рік планові надходження з цього джерела сягнули 40 млрд грн. Поряд із цим Київ - єдине місто з-поміж трьох досліджуваних, де суттєву роль відіграє податок на прибуток підприємств, що відображає концентрацію великого бізнесу в столиці (рис.2.1.).

Рисунок 2.1. - Карта міста Київ
Джерело: [31]

Дніпро є другим за чисельністю населенням містом України після Києва та найбільшим індустріальним центром країни. Попри близькість до зони активних бойових дій, місто зберегло базові функції управління і продовжувало планомірно виконувати свій бюджет.

Дніпро характеризується розгалуженою промисловою базою, зокрема підприємствами металургії, машинобудування та оборонної промисловості, які формують значну частину надходжень з єдиного податку та інших місцевих зборів. Бюджет Дніпровської міської територіальної громади демонструє чітку тенденцію до зростання: з приблизно 15,5 млрд грн у 2023 році до майже 21,7 млрд грн у 2025 році за показниками планових видатків. При цьому власні доходи стабільно переважають над трансфертами, що свідчить про порівняно високий рівень фінансової самодостатності громади навіть в умовах воєнного стану (рис.2.2.).

Рисунок 2.2. - Карта міста Дніпро
Джерело: [31]

Разом із тим Львів зіткнувся зі специфічними бюджетними труднощами: реверсна дотація до державного бюджету, яка вилучається з міського бюджету через механізм горизонтального вирівнювання, у 2025 році склала близько 1,9 млрд грн, що суттєво скоротило реальний фінансовий ресурс громади. Незважаючи на це, місто стабільно нарощувало обсяги видатків на соціальні й оборонні програми та активно залучало кредитні ресурси для підтримки бюджету розвитку (рис.2.3.).

Рисунок 2.3. - Карта міста Львів
Джерело: [31]

Між трьома містами існує суттєва асиметрія як за масштабом бюджетних ресурсів, так і за характером пріоритетів їх витрачання. Київ перевершує Дніпро та Львів більш ніж у чотири рази за обсягом доходів бюджету, що зумовлено столичним статусом і концентрацією великих платників податків, див.табл.2.1.

Таблиця 2.1. - Порівняльна характеристика соціально-економічного потенціалу Києва, Дніпра та Львова за 2023-2025 рр.

Показник Київ Дніпро Львів				
1	2	3	4	
Площа міста, км2 836 405 182				
Чисельність населення, тис. осіб (2023) 3 700 950 720				
Основний профіль економіки Фінанси, ІТ, торгівля, держуправління Металургія, машинобудування, оборона Туризм, логістика, торгівля, ІТ				
Доходи бюджету 2023 (план), млрд грн 66,3 15,5 13,6				
Доходи бюджету 2025 (план), млрд грн 91,1 18,5 14,4				
Головний пріоритет видатків 2025 Освіта (32,4 млрд грн, 36,1%) Освіта та соцзахист Освіта (4,9 млрд грн)				
Видатки на безпеку / оборону 2025 5,0 млрд грн 1,2 млрд грн 1,0 млрд грн				
Наявність реверсної дотації (2025) Ні (донор для держбюджету) Ні Так (1,9 млрд грн)				

Джерело: складено автором на основі даних [37; 41:] та Додатку А

Натомість Дніпро та Львів демонструють зіставні масштаби бюджетів, хоча характер їхнього формування принципово різний: Дніпро покладається переважно на власну індустріальну базу, тоді як Львів відчутно залежить від трансфертів і зовнішнього кредитного ресурсу для балансування бюджету, див.рис.2.4.

Найстрімкіше збільшення - майже на 37% - продемонстрував Київ, що обумовлено переважно зростанням ПДФО та податку на прибуток підприємств. Дніпро показав приріст на рівні близько 19-20%, що є достатньо стійким показником для міста в зоні підвищеного безпекового ризику. Натомість Львів продемонстрував найповільніше номінальне зростання, а реальний ресурс громади навіть зменшився у 2025 році через вилучення реверсної дотації [43].

Рисунок 2.4. - Динаміка доходів бюджетів Києва, Дніпра та Львова за 2023-2025 рр., млрд грн
Джерело: побудовано автором на основі даних Додатку А

Пріоритети розвитку досліджуваних міст мають і спільні риси, і суттєві відмінності. Спільним є акцентування на освіті як головній статті видатків, підтримці комунальної інфраструктури та допомозі Збройним силам. Відмінності полягають у тому, що Київ ставить у пріоритет масштабну транспортну та соціальну інфраструктуру, Дніпро - відновлення пошкодженого господарства та соціальний захист ВПО, а Львів - логістичну функцію та реалізацію програм бюджету розвитку через кредитні механізми.

В структурі видатків Києва частка освіти та транспорту сукупно перевищує 57%, тоді як у Львові та Дніпрі вона дещо нижча, натомість виразнішою є питома вага ЖКГ та соціального захисту. Для Дніпра характерне відносно вище навантаження на соціальну сферу, зумовлене прийомом внутрішньо переміщених осіб та підтримкою постраждалого населення. Для Львова - більш вагомий бюджет розвитку відносно загального обсягу видатків, фінансований частково за рахунок позичкових ресурсів [39].

Таким чином, встановлено, що Київ, Дніпро та Львів формують три різні моделі соціально-економічного потенціалу з відповідними пріоритетами бюджетного розподілу. Стратегічні розбіжності між містами вимагають диференційованого підходу до вибору інструментів сталого фінансування.

2.2. Аналіз бюджетної забезпеченості та структури джерел фінансування розвитку міст

Бюджетна забезпеченість міста є комплексним індикатором, що відображає не лише абсолютний обсяг фінансових ресурсів, а й здатність місцевого самоврядування покривати свої видатки переважно з власних джерел, не вдаючись до хронічної залежності від субвенцій чи боргового фінансування. У контексті сталого розвитку ця характеристика має особливе значення, оскільки саме фінансово самодостатні громади здатні формувати довгострокові програми розвитку та залучати позабюджетні ресурси на прийнятних умовах [44].

Київ продемонстрував найвищий абсолютний приріст доходів (23 980 млн грн), а також стабільну відносну динаміку. ПДФО лишається основою цього зростання, хоча з 2024 року значно прискорилося зростання надходжень від податку на прибуток підприємств - з 7,5 млрд грн у 2024 році до запланованих 14,5 млрд у 2025 році, що стало наслідком відновлення ділової активності столичних компаній.

Дніпро при значно меншому абсолютному обсязі доходів демонструє вагомий відносний приріст, наближаючись за темпами до столиці. Разом із тим структура доходів Дніпра залишається більш вразливою: частка трансфертів, хоча й є меншою за 15% від загального обсягу, є більш концентрованою - зокрема освітня субвенція з державного бюджету становить 1,84 млрд грн з 2,68 млрд трансфертів загалом у 2025 році, див.табл.2.2.

Таблиця 2.2. - Динаміка доходів міських бюджетів Києва, Дніпра та Львова за 2023-2025 рр., млн грн

Місто	Показник	2022 факт	2023 факт	2024 факт	2025 факт*	Δ абс., млн грн	Δ відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8
Київ	Доходи бюджету, млн грн	77 400	104 400	128 400	152 600	9200	11.9%
	Власні доходи, млн грн	68 200	71 000	0	9400	14.9%	
	ПДФО, млн грн	32 100	38 500	40 600	57 200	4.4%	
	Видатки бюджету, млн грн	70 100	0	0	81 500	11400	16.3%
	Видатки на освіту, млн грн	26 400	79 200	88 400	0	9700	36.7%
	Бюджет розвитку, млн грн	4 210	0	0	86 100	1110	26.4%
Дніпро	Доходи бюджету, млн грн	18 100	21 000	24 200	28 461	6361	39.5%
	Власні доходи, млн грн	18 400	0	0	5 320	5800	43.3%
	ПДФО, млн грн	7 200	8 400	10 800	12 500	48.6%	
	Видатки бюджету, млн грн	18 800	17 900	0	22 200	6400	40.5%
	Видатки на освіту, млн грн	6 100	7 200	20 100	9 300	3200	52.5%
	Бюджет розвитку, млн грн	980	10 240	1 480	700	71.4%	
Львів	Доходи бюджету, млн грн	9 600	10 000	8 300	18 230	5630	58.6%
	Власні доходи, млн грн	7 800	0	0	4630	59.4%	
	ПДФО, млн грн	4 300	6 100	6 400	12 400	95.3%	
	Видатки бюджету, млн грн	9 400	10 800	13 500	18 000	5600	59.6%
	Видатки на освіту, млн грн	3 200	8 900	4 800	8 900	2700	84.4%
	Бюджет розвитку, млн грн	310	380	140	170	-140	-45.2%

Джерело: складено автором на основі даних Додатку А.

Найбільш проблемною з точки зору бюджетної забезпеченості виглядає ситуація у Львові. Попри позитивну номінальну динаміку 2023-2024 рр., у 2025 році реальний фінансовий ресурс Львівської міської громади скоротився через вилучення 1,9 млрд грн реверсної дотації, що означає, що при запланованих доходах 14,4 млрд грн місто фактично розпоряджається приблизно 12,5 млрд грн власних ресурсів, доповнюючи їх запозиченнями. Такий стан обмежує можливості для реалізації довгострокових інвестиційних програм і посилює залежність від зовнішнього фінансування, див.рис.2.5.

Частка ПДФО у Дніпрі та Львові є вищою відносно загального обсягу порівняно з Києвом, де більш диверсифікованою є база оподаткування.

Рисунок 2.5. - Структура джерел доходів бюджетів Києва, Дніпра та Львова у 2025 р., %

Джерело: побудовано автором на основі даних Додатку А

Показовою є динаміка видатків на бюджет розвитку Львова з 140 млн грн у 2023 році до запланованих 3,9 млрд грн у 2025 році. Таке різке зростання пояснюється не лише відновленням ринку капітальних інвестицій, а й свідомою стратегією міської ради компенсувати роки стримування видатків на розвиток у найгострішій фазі воєнного стану. Водночас значна частина цього бюджету фінансується за рахунок запозичень, що формує бюджетний дефіцит та ризик накопичення боргових зобов'язань, див.рис.2.6 - 2.8.

Рисунок 2.6. - Структура видатків міського бюджету Києва за 2022-2025 рр., млн грн
Джерело: складено автором на основі даних Додатку А.

В трьох містах видатки на освіту мали найстабільнішу висхідну траєкторію. Натомість видатки на бюджет розвитку варіювалися більш суттєво в залежності від наявності фінансових ресурсів і поточних інфраструктурних потреб. Відновлення бюджету розвитку Львова є найяскравішим прикладом концентрованого перерозподілу капітальних видатків [42].

Рисунок 2.7. - Структура видатків міського бюджету Дніпра за 2022-2025 рр., млн грн
Джерело: складено автором на основі даних Додатку А.

Проаналізуємо стан комунальної інфраструктури, яка визначає як поточні потреби у видатках, так і майбутній потенціал для залучення «зеленого» фінансування. За даними Стратегії розвитку міста Києва до 2027 р., рівень зносу комунальної інфраструктури станом на 01.01.2024 є критичним: водопровідні мережі зношені на 69,7%, каналізаційні - на 63,4%, рухомий склад наземного транспорту - на 56,3%, ліфти, що експлуатуються понад 25 років, становлять 43,5% від загальної кількості. Для Дніпра і Львова характерний схожий або вищий рівень зносу, однак систематичний моніторинг не є настільки публічним, див.табл.2.4.

Рисунок 2.8. - Структура видатків міського бюджету Львова за 2022-2025 рр., млн грн
Джерело: складено автором на основі даних Додатку А.

Критичний рівень зносу комунальної інфраструктури у всіх трьох містах є однією з ключових передумов для обґрунтування потреби у залученні інноваційних інструментів фінансування: традиційного бюджетного ресурсу принципово недостатньо для покриття обсягу необхідних капітальних інвестицій. Зокрема, лише для відновлення водопровідних мереж Києва до рівня зносу 60% (план до 2027 р.) потрібні інвестиції, що за різними оцінками перевищують 10-15 млрд грн на рік [48].

Таблиця 2.4. - Порівняльні показники зносу комунальної інфраструктури Києва, Дніпра та Львова за 2023-2024 рр., %

Елемент інфраструктури	Київ	Дніпро	Львів
1	2	3	4
Водопровідні мережі	69,7	72,0	65,0
Каналізаційні мережі	63,4	68,0	60,0
Теплові мережі	55,0	60,0	58,0
Рухомий склад наземного транспорту	56,3	62,0	45,0
Ліфти, що > 25 років в експлуатації, % від заг.	43,5	50,0	35,0
Пошкодження інфраструктури внаслідок воєнних дій (2022-2024)	Значне (60% енергомереж)	Критичне (фронтowa близькість)	Мінімальне

Примітка: дані щодо Києва - з офіційного звіту про реалізацію Стратегії 2024 р.; дані щодо Дніпра та Львова - розрахункові оцінки на основі галузевих звітів.
Джерело: складено автором.

Комплексна оцінка засвідчує, що всі три міста мають критично зношену комунальну інфраструктуру і водночас є учасниками міжнародних програм «зеленого» фінансування, що створює інституційне підґрунтя для переходу до більш систематизованого ESG-фінансування, проте поки що відсутня координована стратегія прив'язки потреб у капітальних інвестиціях до конкретних фінансових інструментів, див.рис.2.9.

Загалом аналіз бюджетної забезпеченості підтвердив, що Київ є єдиним із трьох міст, який формує повноцінно профіцитний бюджет, зберігаючи значні нерозподілені залишки коштів. Дніпро та Львів, попри зростаючу власну базу оподаткування.

Ефективність фінансового забезпечення сталого розвитку міст визначається не лише обсягом фінансових ресурсів, а й якістю взаємодії між ключовими стейкхолдерами - учасниками процесів міського розвитку. Система таких взаємодій охоплює відносини між органами публічного управління і бізнесом (G2B), між суб'єктами приватного сектору (B2B), а також залучення громадянського суспільства, неурядових організацій (НГО), міжнародних фінансових організацій (МФО) та фондів розвитку [41].

Рисунок 2.9. - Зведена оцінка бюджетно-інфраструктурного стану трьох міст за 2024 р.
Джерело: побудовано автором

Стейкхолдерне середовище трьох досліджуваних міст відрізняється за складом, активністю та інституційними характеристиками. Усі три міста мають розгалужену систему публічних стейкхолдерів, проте відмінності у характері залучення бізнесу та МФО є принциповими, див.табл.2.5.

Таблиця 2.5. - Картографія стейкхолдерів фінансового забезпечення сталого розвитку Києва, Дніпра та Львова за проміжок 2023-2025 р.р.

Тип стейкхолдера	Київ	Дніпро	Львів
1	2	3	4
Муніципалітет / КМДА/МР	КМДА, Київрада (80 депутатів)	Виконком та Дніпровська МР (60 депутатів)	ЛМР, виконком (60 депутатів)

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4
G2B (державо-бізнес)	Kyiv Smart City Hub, Інвестиційна рада, ПРРО Рада з підприємництва, Програма мікрогрантів Lviv IT Cluster, Lviv		

Business Agency

B2B (бізнес-бізнес) ІТ-кластер, АМКУ, торг.-пром. палата Метінвест, Інтерпайп (вертикальні ланцюги) ІТ-кластер, ВІД-райони, бізнес-асоціації

НГО / громадянське суспільство Київ Громадський, участь > 150 НГО Центр захисту родини, НГО Дніпровщини ОПОРА, Urban Space 100, Фонд розвитку Л.

МФО та програмне фінансування ЄБРР (метро 150 млн євро), ЕІВ, USAID ЄБРР (25 млн євро - енергоеф.), EU4Cities ЄБРР (відходи 35 млн євро, вода 10 млн євро), СТФ

Донори / гранти відновлення USAID, GIZ, EU4UA GIZ, Kreditanstalt, USAID EU4UA, UNDP, Сусідство ЄС

Громадський бюджет (партисипаторний) Активний: >1 тис. проєктів/рік Помірний: сотні проєктів/рік Активний: E-dem.ua, Fund. Lviv

Примітка. МФО - міжнародні фінансові організації.

Джерело: складено автором на основі публічних звітів міських рад, сайтів ЄБРР та USAID.

Порівняльний аналіз стейкхолдерного середовища виявляє декілька ключових закономірностей. Три міста мають активний партисипаторний бюджет, що є важливою демократичною передумовою для впровадження інструментів «зеленого» та «соціального» фінансування, проте рівень залучення громади до бюджетного планування залишається нерівномірним між різними районами. Пряма взаємодія G2B з міжнародними інвесторами є значно розвиненішою у Львові, де функціонує Business Agency та розгалужена система ІТ-кластеру, тоді як у Дніпрі домінують вертикальні B2B-структури навколо великих промислових груп. Участь МФО у всіх трьох містах поки що зосереджена переважно на конкретних інфраструктурних проєктах, а не на системній підтримці ESG-стратегій [36].

Для ідентифікації та систематизації інтересів різних категорій стейкхолдерів застосовуємо метод картографування, результати якого відображені на рисунку 2.10.

Рисунок 2.10. - Матриця «інтерес-вплив» стейкхолдерів фінансового забезпечення сталого розвитку міст

Примітка. ТА - технічна допомога; ДПП - державно-приватне партнерство; КСВ - корпоративна соціальна відповідальність. Оцінки за шкалою: 1 - мінімальний, 5 - максимальний.

Джерело: побудовано автором

МФО є потужними зовнішніми стейкхолдерами, чий вплив і зацікавленість у сталому розвитку міст є системно значущими. Однак взаємодія з ними залишається епізодичною та проєктно-орієнтованою. Відсутність комплексної ESG-стратегії на рівні кожного з трьох міст не дозволяє перетворити поточні відносини з ЄБРР/ЕІВ на довгострокове стратегічне партнерство, що є суттєвим інституційним обмеженням для масштабування зеленого фінансування.

2.3. Виявлення спільних проблем та специфічних обмежень у фінансуванні сталого розвитку міст

Фінансування сталого розвитку міст є значно складнішим завданням, ніж просте збалансування поточних доходів і видатків. Здатність міської громади фінансувати не лише поточне функціонування, а й довгострокові трансформаційні проєкти - розвиток зеленої інфраструктури, оновлення енергетичної системи, цифровізацію послуг, відновлення після руйнувань - вимагає принципово іншого інструментарію та підходів до мобілізації ресурсів. Аналіз бюджетних даних Києва, Дніпра та Львова за 2023-2025 роки дозволив виокремити три спільні структурні проблеми та специфічні бар'єри, притаманні кожному місту.

Надмірна залежність доходів бюджету від єдиного джерела - ПДФО - є першою спільною проблемою, яка охоплює всі три громади. У всіх трьох містах цей податок забезпечує від 45 до 55% власних доходів, що робить бюджети структурно вразливими до будь-яких змін у рівні зайнятості, масштабі міграції або нормативному регулюванні розщеплення ПДФО між рівнями бюджетної системи. Ризик реалізувався у 2022 році, коли скасування оподаткування виплат військовослужбовцям призвело до помітного скорочення надходжень у низці громад. Для цілей сталого розвитку це означає, що бюджет розвитку безпосередньо залежить від кон'юнктури ринку праці, яка у воєнний час є принципово нестабільною, див.табл.2.6.

Таблиця 2.6. - SWOT-аналіз системи фінансового забезпечення сталого розвитку Києва, Дніпра та Львова (2023-2025 рр.)

СИЛЬНІ СТОРОНИ - Профіцитний бюджет - Висока диверсифікація доходів - Участь у ЄБРР Green Cities - Наявний «Громадський бюджет» СИЛЬНІ СТОРОНИ - Потужна промислова база - Зростаючий власний ПДФО - ЄБРР-кредит на енергоефективність - Програма мікрогрантів бізнесу СИЛЬНІ СТОРОНИ - Перший учасник «Зелених міст» ЄБРР - Досвід «зелених» інфраст. проєктів - Розвинена ІТ-екосистема - Активне громадянське суспільство

Продовження таблиці 2.6

СЛАБКІ СТОРОНИ - Знос водопроводу 69,7%, каналізації 63,4% - 60% енергомереж пошкоджено - Вилучення 8 млрд грн держбюджетом - Відсутність ESG-стратегії СЛАБКІ СТОРОНИ - Монозалежність від ПДФО - Відтік населення і платників - Безпековий ризик - Відсутність муніципальних облігацій СЛАБКІ СТОРОНИ - Реверсна дотація - Боргове навантаження - Залежність бюджету розвитку від кредитів - Стиснення реального ресурсу

МОЖЛИВОСТІ - Програма EU4UA - Клімат-фінансування GCF, GEF - Емісія ESG-/«зелених» облігацій - ДПП у секторі відновлювальної енергетики МОЖЛИВОСТІ - Розширення кредиту ЄБРР - Розвиток ДПП в оборонному логіст. - Програми відновлення від ЄС та ФРН - Потенціал муніципальних облігацій МОЖЛИВОСТІ - Нові кредити ЄБРР - GCAP як інструмент залучення іноземних інвестицій - Розвиток туристичного кластера ЄС - Краудфандинг / civic tech фінансування

ЗАГРОЗИ - Ракетні удари по інфраструктурі - Централізоване вилучення ресурсів - Знецінення через інфляцію - Зростання потреб ВПО ЗАГРОЗИ - Бойові дії поблизу, ризик руйнувань - Демографічна криза - Скорочення промислової бази - Нестабільність міських бюджетів - Зростання реверсної дотації у майбутньому - Зростання вартості обслуговування боргу - Ризики дефолту за муніципальними зобов'язаннями - Конкуренція за донорські ресурси

Джерело: складено автором

Головні інституційні бар'єри, що пояснюють розрив між теорією і практикою, можна систематизувати за трьома рівнями. На рівні нормативно-правового регулювання - відсутня правова база для емісії ESG-маркованих муніципальних облігацій та зеленого бюджетування. На рівні компетентностей - брак кваліфікованих спеціалістів у сфері сталих фінансів у фінансових підрозділах міських рад. На рівні стимулів - відсутність механізмів, які б заохочували міста до ESG-трансформації через диференційований доступ до державних або міжнародних ресурсів, див.рис.2.11.

Рисунок 2.11. - Індекс готовності до ESG-фінансування, 5-ти бальна шкала

Примітка. Оцінки за авторською 5-бальною шкалою: 5 - максимальна відповідність/готовність. Зважений індекс = $\Sigma(\text{оцінка} \times \text{вага})$.

Джерело: побудовано автором

Індекс готовності до ESG-фінансування засвідчує, що Київ посідає першу позицію (4,05/5,0) переважно завдяки бюджетній самодостатності й активній стейкхолдерній екосистемі. Львів отримав другу позицію (3,85/5,0) завдяки найбільш зрілому досвіду роботи з ЄБРР та Green City Action Plan. Дніпро (2,80/5,0) має значний потенціал зростання, однак потребує суттєвих інституційних змін для переходу до ESG-моделі фінансування.

Обмеженість бюджету розвитку є другою спільною проблемою. Незважаючи на поступове відновлення, у 2023 році бюджет розвитку Львова становив лише 140 млн грн, що відповідає менше ніж 1% видатків. Дніпро теж зберігав капітальні видатки на стриманому рівні через безпекові ризики. Лише Київ завдяки накопиченим залишкам коштів зберігав порівняно вагомі можливості для інфраструктурного інвестування.

Скорочений бюджет розвитку означає, що проекти зі сталого розвитку - модернізація мереж, зелені зони, відновлювані джерела енергії - фактично не можуть фінансуватися з традиційних бюджетних джерел.

Нерозвиненість механізмів залучення небюджетного фінансування становить третю спільну проблему. Випуск муніципальних облігацій із переорієнтацією на принципи ESG, «зелені» та «соціальні» бонди, участь у механізмах публічно-приватного партнерства - усі ці інструменти залишаються у зародковому стані для більшості українських міст. Це суттєво обмежує доступ до потоків капіталу, орієнтованих на сталість: міжнародного клімат-фінансування, коштів розвиткових банків, ESG-фондів.

Спільною для трьох міст є також відсутність систематизованої практики планування видатків на сталий розвиток у розрізі Цілей Сталого Розвитку «ООН». Незважаючи на те, що окремі програми - енергоефективність, зелена інфраструктура, соціальне включення - присутні в міських програмах і рішеннях про бюджет, вони не об'єднані в єдину координовану стратегію із чітким фінансовим маркуванням видатків на сталість. Відсутність такого маркування є однією з ключових перешкод для залучення ESG-орієнтованих міжнародних інвесторів, для яких прозорість цілей і вимірюваність результатів є обов'язковими умовами участі, див.табл2.7.

Таблиця 2.7. - Матриця спільних та специфічних проблем фінансування сталого розвитку Києва, Дніпра та Львова

Проблема / обмеження Київ Дніпро Львів

1 2 3 4

Концентрація доходів навколо ПДФО Помірна (46% доходів) Висока (>50% доходів) Висока (ПДФОтаЄП = 62%)

Обмежений бюджет розвитку Менш виражена (є залишки) Виразена (безпекові ризики) Критична у 2022-2023 рр.

Залежність від трансфертів Відсутня (донор) Помірна (15% доходів) Значна та реверсна дотація

Нерозвиненість ESG-інструментів Є перші кроки (Є-облігації) Мінімальна практика Кредити ЄБРР, ЕІВ є досвід

Ризики знецінення через інфляцію Спільна для всіх міст Спільна для всіх міст Спільна для всіх міст

Специфічна проблема Вилучення 8 млрд грн держбюджетом Відтік населення, скорочення ПДФО Реверсна дотація, борговий тягар

Джерело: складено автором

Для Києва головним специфічним ризиком є централізоване вилучення ресурсів: у 2025 році Верховна Рада прийняла закон про вилучення понад 8 млрд грн зі столичного бюджету, що активно оскаржувалося міськрадою. Підхід до подолання цього обмеження передбачає диверсифікацію джерел доходів через активний розвиток ринку муніципальних цінних паперів, зокрема зелених еврооблігацій, та залучення коштів міжнародних кліматичних фондів, що не підпадають під механізми горизонтального вирівнювання. Розвиток партисипаторного бюджетування та громадського контролю за цільовим використанням коштів дозволить додатково зміцнити фінансову стійкість столиці.

Для Дніпра критичним є демографічний чинник: частина населення й підприємств виїхала з міста, що обмежило потенціал надходжень. Разом із тим відтік населення можна частково компенсувати через залучення нових резидентів до промислових зон, що підлягають редевелопменту в рамках моделей державно-приватного партнерства. Ключовий підхід для Дніпра - перетворення промислових активів, що потребують модернізації, з витратної статті на інвестиційний актив через концесійні угоди з приватним капіталом та отримання соціальних облігацій для підтримки програм ВПО.

Львів несе подвійне навантаження - структурні виплати за облігаціями та реверсна дотація - що суттєво звужує поле для маневру в бюджетній політиці. Підхід до подолання цього обмеження полягає у нарощуванні проєктного портфеля в рамках вже налагоджених каналів фінансування «ЄБРР» та «ЕІВ», а також у активному використанні грантового інструментарію програми «ELENA» від «ЕІВ», яка покриває до 90% витрат на підготовку проєктної документації. Залучення безповоротного фінансування з програм «LIFE» та «Horizon Europe» дозволить місту реалізувати інфраструктурні проєкти без нарощування боргового навантаження.

На рівні нормативно-правового регулювання подолання спільних проблем передбачає формування правової бази для емісії ESG-маркованих муніципальних облігацій та запровадження зеленого бюджетування на підставі методики «Міністерства фінансів України» та стандартів «ОЕСР». На рівні компетентностей потрібна цілеспрямована підготовка кваліфікованих спеціалістів у сфері сталих фінансів у фінансових підрозділах міських рад, що може відбуватися у партнерстві з «USAID» та «GIZ». На рівні стимулів необхідне запровадження механізмів, які заохочуватимуть міста до ESG-трансформації через диференційований доступ до державних або міжнародних ресурсів залежно від рівня готовності до реалізації сталих фінансових інструментів, що підтверджується розрахованим індексом готовності до ESG-фінансування.

Усі три міста мають реальний потенціал для розширення та диверсифікації фінансування сталого розвитку, однак реалізація цього потенціалу потребує структурних інституційних змін - від формування відповідних стратегій і рамок зеленого бюджетування до активного входження у міжнародні програми клімат-фінансування та ESG-інструментарію.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ У ПРАКТИКУ УПРАВЛІННЯ МІСТАМИ

3.1. Визначення пріоритетних напрямків використання інноваційних інструментів фінансування з урахуванням специфіки міст

Концепція диверсифікованого фінансування сталого розвитку міст є управлінською рамкою, що визначає систему взаємопов'язаних цілей, інструментів та механізмів залучення позабюджетного капіталу для фінансування проєктів сталого розвитку. На відміну від окремих рішень про залучення кредиту чи участь у тій чи іншій грантовій програмі, Концепція пропонує системний підхід: вона поєднує різні джерела і типи фінансування в єдину архітектуру, де кожен елемент виконує чітку функцію та взаємодіє з іншими. Головна логіка Концепції полягає у тому, що обмежені публічні ресурси відіграють роль каталізатора, що залучає значно більший обсяг приватного та міжнародного капіталу. Концепцію диверсифікованого фінансування обрано як методологічну основу цього дослідження з таких причин. Бюджетний аналіз другого розділу підтвердив, що традиційних бюджетних ресурсів принципово недостатньо для подолання виявленого фінансового розриву між потребами міст у капітальних інвестиціях і наявними ресурсами розвитку. Рівень зносу комунальної інфраструктури в усіх трьох містах перевищує 60%, що потребує залучення кратно більших інвестицій, ніж може забезпечити будь-яке одне джерело. Три досліджуваних міста суттєво відрізняються за бюджетним профілем, інституційною зрілістю та характером потреб у розвитку - і тому уніфікований набір інструментів для них не є доречним. Концепція диверсифікованого фінансування передбачає диференційований підхід, адаптований до реального профілю кожного міста, що відповідає виявленим особливостям Києва, Дніпра та Львова.

Будь-яка управлінська концепція, що претендує на операційну цінність, повинна починатися з чіткого визначення цілей - конкретних, вимірюваних, досяжних, доцільних і прив'язаних до строків. Метод структуризації цілей передбачає декомпозицію генеральної мети на ієрархічно впорядкований набір цілей нижчого рівня, кожна з яких відповідає критеріям «SMART» (Specific - Measurable - Achievable - Relevant - Time-bound).

Генеральна мета Концепції - до 2030 року забезпечити залучення щонайменше 27 млрд грн позабюджетних ресурсів на фінансування проєктів сталого розвитку Києва, Дніпра та Львова шляхом впровадження диференційованих інноваційних фінансових механізмів - зелених облігацій, ДПП-концесій, кліматичних фондів ЄС та «TIF» - з досягненням «leverage ratio» не менше 1:4 та позитивного «NPV» на горизонті десяти років. Мета безпосередньо впливає з виявленого фінансового розриву між потребами у фінансуванні сталого розвитку та наявними бюджетними ресурсами розвитку, що становлять приблизно 15 млрд грн, і є операційною відповіддю на структурні проблеми, описані у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 - SMART-цілі Концепції диверсифікованого фінансування сталого розвитку міст

Ціль (SMART) S - конкретність M - вимірність A - досяжність R/T - доцільність / строк				
1	2	3	4	5
Київ - зелена облігаційна програма	Випуск зелених єврооблігацій	Залучення ≥10 млн EUR; CO2 -150 тис. т/рік	Рейтинг В, досвід 2019-21 рр.	ЦСР 11, 13; 2026-2027
Дніпро - перший ДПП-контракт DBFOM	Концесія ТЕЦ-1 на умовах DBFOM	Залучення 800-1 200 млн грн приватного капіталу		Законодавча база Закону «Про концесію» 2019 ЦСР 9, 7; 2026-2028

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5
Львів - ЄБPP Green Cities та ELENA Програмний кредит ЄБPP та грант ELENA EIB ≥40 млн EUR; енергозбережен. ≥30%	Наявний трек-рекорд 3 проєктів ЄБPP	ЦСР 11, 3; 2025-2028		
Усі три міста - «зелене» маркування бюджету	Запровадження SDG-бюджетних тегів	≥15% видатків з SDG-маркуванням у 2026 р.		Методика МФУ та ОЕСР GreenBudget ЦСР 17; 2025-2026
Київ - TIF «Шулявка»	TIF-зона редевелопменту 25-30 га	TIF-облігації 350-450 млн грн; IRR ≥12%	Правова аналогія: Chicago TIF, Варшава	ЦСР 11; 2027-2030

Джерело: складено автором із застосуванням методу структуризації цілей

Три диференційовані треки Концепції - «Зелений ринок» для Києва, «Промисловий ДПП» для Дніпра та «Європейська інтеграція» для Львова - відображають принцип, інноваційне фінансування не може бути уніфікованим для різних за профілем міст. Кожен трек визначає власний набір інструментів, ключових агентів, механізмів повернення капіталу та ризикових мітигантив. Для зручності порівняльного аналізу всі три треки зведено в єдину матрицю, див.табл.3.2.

Матриця чітко демонструє, що кожен трек має свій специфічний тригер - конкретну першу інституційну дію, що запускає весь ланцюжок наступних кроків. Для Києва це прийняття Green Bond Framework; для Дніпра - оголошення відкритого ДПП-тендера; для Львова - подання заявки на грант технічної допомоги ELENA.

Таблиця 3.2 - Матриця диференційованих треків реалізації Концепції

Трек	Київ - «Зелений ринок»	Дніпро - «Промисловий ДПП»	Львів - «Європейська інтеграція»
1	2	3	4
Мета	Вихід на ринок ESG-капіталу через зелені облігації та TIF	Залучення приватного стратега через концесію / JV	Системне отримання коштів МФО та ЄС-програм
Тригер	Прийняття Green Bond Framework	Оголошення відкритого ДПП-тендера	Подання заявки ELENA та Horizon Europe

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
Ключові агенти	КМДА, андеррайтер, верифікатор, ESG-фонди	Дніпровська МТГ, концесіонер, НКРЕКП	Львівська МТГ, ЄБPP, EIB, Horizon-консорціум
Механізм повернення	Купон за облігаціями; TIF-increment	Концесійна плата / тариф	Платіж за кредитом; грантовий залишок
Ключовий ризик	Рейтинговий бар'єр, воєнна премія	Безпековий ризик, тарифна регуляторика	Реверсна дотація, борговий тягар
Мітиганти ризику	Субординований грант USAID/ЄС як перший збиток	Availability-based payments (платіж за доступністю)	ELENA-грант покриває 90% проєктної підготовки
Аналог (метод аналогій)	Варшава (2021, зелені євробонди €500 млн)	Катовіце JV «Eco-Park» (2019); Гданськ ТЕЦ-BOT	Вільнюс - ELENA та ЄБPP Green Cities (2018-2022)

Джерело: складено автором на основі методу структуризації цілей та порівняльного аналізу

Усі три тригери є рішеннями, що перебувають виключно у компетенції відповідних міських рад і не потребують зміни законодавства або зовнішнього погодження. Саме ця «суверенність» першого кроку є одним із ключових аргументів на користь реалістичності Концепції в умовах сучасної інституційної невизначеності.

Рядок «Аналог» відображає застосування методу аналогій. Для кожного треку визначено місто, що в порівнянному контексті успішно реалізувало аналогічний шлях. Варшава є аналогом для Києва - столичне місто зі схожим бюджетним масштабом і досвідом ринкових запозичень. Катовіце є аналогом для Дніпра - постіндустріальне місто, що здійснило успішну реконверсію промислових активів через ДПП. Вільнюс є аналогом для Львова - середній туристичний центр, що системно залучав кошти ЄБРР та ЕІВ у сфері зеленої нерухомості. Вибір пріоритетних фінансових інструментів для кожного з трьох міст не може бути довільним - він має спиратися на системну оцінку готовності громади до роботи з ринковими механізмами. Під готовністю розуміється сукупність чотирьох параметрів: наявність необхідної інституційної та регуляторної бази, кредитоспроможність і рейтинговий профіль міста, якість проєктного портфеля та рівень ESG-компетентності управлінського апарату. Саме ці параметри визначають, наскільки реалістичним є залучення конкретного інструменту в короткостроковій перспективі або в середньостроковій.

Для структурованого порівняння готовності трьох міст до впровадження кожного з ключових інноваційних інструментів нижче наведено матрицю пріоритетності, де оцінка від 1 до 5 відображає рівень готовності - від мінімальної до високої. Матриця будується на основі аналізу бюджетних даних, інституційного профілю та наявного досвіду залучення зовнішнього фінансування, див.табл.3.3.

Таблиця 3.3. - Матриця готовності міст до впровадження інноваційних фінансових інструментів

Місто (Інструмент)	Дніпро (1-5)			Львів (1-5)		
Київ	4	2	3			
Зелені облігації	4	2	3			
ДПП / Концесія	3	4	3			
Кліматичні фонди ЄС / ООН	3	2	4			
TIF (інкрементне фінансування)	4	3	2			
Соціальні облігації	3	4	3			
Краудфандинг розвитку	3	2	4			
ЗАГАЛЬНА ГОТОВНІСТЬ (сер.)	3,3	2,8	3,2			

Джерело: складено автором на основі аналізу бюджетних даних та інституційного профілю міст

Київ має найвищий потенціал у сфері зелених облігацій та TIF-механізмів - завдяки масштабу бюджету, досвіду виходу на міжнародні ринки капіталу через єврооблігаційний борговий портфель міста, а також наявності значного масиву об'єктів, придатних для редевелопменту. Оцінка у 4 бали за зеленими облігаціями відображає реальний прогрес: у 2021-2022 роках Київ здійснив розміщення євробондів, у проспекті яких вперше з'явилися елементи ESG-декларування, хоча повноцінного Green Bond Framework ще не затверджено, див.рис.3.1.

Рисунок 3.1 - Матриця фінансового розриву та потенціал інноваційних інструментів у місті Києві (2025-2030 рр., млрд грн)

Джерело: авторська розробка на основі бюджетних даних міських рад та методології ООН-Хабітат

Дніпро вирізняється відносно високою готовністю до ДПП-механізмів порівняно з іншими інструментами. Місто має значний масив промислової інфраструктури, що потребує модернізації, розвинуту підприємницьку екосистему та досвід взаємодії з великим бізнесом у сфері спільних інвестицій. Разом із тим низька оцінка за кліматичними фондами ЄС пояснюється слабким рівнем проєктної підготовки до вимог акредитаційних рамок міжнародних фінансових організацій - зокрема до процедур Environmental and Social Action Plan (ESAP), обов'язкових для проєктів ЄБРР та ЕІВ, див.рис.3.2.

Львів демонструє найвищу готовність серед трьох міст до залучення інструментів ЄС - завдяки тривалій практиці співробітництва з ЄБРР, ЕІВ та місійними мережами Horizon Europe. Місто вже реалізувало кілька кредитних проєктів за підтримки ЄБРР у сфері енергоефективності та міського транспорту, що сформувало необхідну проєктну документацію та управлінські компетенції. Водночас низька оцінка за TIF-механізмом пов'язана з обмеженою площею міста (182 км2), відносно невисокою базою оподаткування нерухомості та непростим регуляторним статусом земель у межах «старого міста», див.рис.3.3.

Порівняння між загальною потребою, бюджетними ресурсами та можливостями ринкових механізмів дозволяє кількісно обґрунтувати доцільність переходу від традиційного до змішаного фінансування.

Рисунок 3.2 - Матриця фінансового розриву та потенціал інноваційних інструментів у місті Дніпро (2025-2030 рр., млрд грн)

Джерело: авторська розробка на основі бюджетних даних міських рад та методології ООН-Хабітат

Наведені розрахунки підтверджують, що навіть за базового сценарію впровадження - без максимізації обсягів запозичень - інноваційні інструменти здатні покрити від 75 до 95% фінансового розриву в кожному з міст. Залишковий непокритий розрив у 8 млрд грн для Києва та 5 млрд грн для Дніпра і Львова може бути закрито за рахунок зростання власних доходів та міжбюджетних трансфертів у рамках програм відбудови. Такий результат є методологічно важливим: він свідчить про те, що перешкодою для фінансування сталого розвитку є не відсутність ресурсів як таких, а недостатній рівень інституційної та проєктної готовності до їх залучення.

Рисунок 3.3. - Матриця фінансового розриву та потенціал інноваційних інструментів у місті Львів (2025-2030 рр., млрд грн)

Джерело: авторська розробка на основі бюджетних даних міських рад та методології ООН-Хабітат

Перейдемо до характеристики пріоритетних напрямків для кожного міста. Для Києва провідним пріоритетом є зелені та SDG-облігації, а також TIF-проєкти в межах комплексної реновації промислових і депресивних кварталів - зокрема Шулявки, Деміївки, Куренівки. Другим напрямом виступає масштабне ДПП у сфері поводження з твердими побутовими відходами та паркінгової інфраструктури. Для Дніпра визначальним є

модель ДПП у секторі промислової екологічної модернізації: перехід теплогенеруючих потужностей на відновлювані або менш вуглецемісткі джерела, а також розвиток логістичної інфраструктури спільно з приватним капіталом. Для Львова базовим треком залишається поглиблення співробітництва з ЄБРР, ЕІВ та Horizon Europe у сфері зеленої інфраструктури міста та термомодернізації будівельного фонду - з перспективою переходу до самостійних зелених облігацій після 2027 року, див.табл.3.4.

Таблиця 3.4. - Пріоритетна матриця інноваційних інструментів фінансування для Києва, Дніпра та Львова

Київ		Дніпро		Львів	
4	2	3	4	2	3
Зелені облігації		Пріоритет No1: метро, ВДЕ, зелена інфраструктура		Доцільно: енергетика промзон, ВДЕ	
Соціальні облігації		Доступне житло, охорона здоров'я		ВПО-програми, соцзахист	
ДПП / концесія		Пріоритет No2: парковки, ТПВ, водопостачання		Пріоритет No1: промислова інфраструктура	
TIF (інкремент. фінансування)		Редевелопмент Подола, Шулявки		Логістичні термінали, порт	
Кліматичні фонди ООН / ЄС GCF, CF-GAP (масштабні проекти)		Реновація депресивних кварталів		Розвиток передмість, «старі міста»	
Краудфандинг розвитку		CF-GAP, програми відновлення		Пріоритет No2: LIFE, Horizon Europe	
Облігації сталого розвитку (SDG)		Міські простори, культура, парки Спільноти ВПО, локальні простори		Туристична та культурна інфраструктура	
Реалізація ЦСР 11, 13, 7 у масштабі ЦСР 9, 11 - відновлення інфраструктури		ЦСР 11, 3 - якість міського середовища			

Джерело: складено автором на основі аналізу бюджетних даних, ОЕСР та ООН-Хабітат

Підсумовуючи, слід наголосити, що вибір інструментів повинен бути диференційованим і спиратися на реальний профіль готовності кожного міста, а не на формальний перелік «найкращих практик». Запропонована матриця забезпечує системне підґрунтя для наступного кроку - розробки конкретних рекомендацій щодо залучення альтернативних джерел фінансування.

3.2. Рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування проектів сталого розвитку

Розробка конкретних рекомендацій щодо залучення позабюджетного фінансування вимагає диференційованого підходу для кожного з трьох міст - з урахуванням їхнього бюджетного профілю, інституційної готовності та пріоритетної структури потреб у розвитку. Разом із тим існує базова логіка, спільна для всіх трьох громад: будь-яке успішне залучення ринкового капіталу до фінансування сталого розвитку передбачає проходження трьох обов'язкових підготовчих кроків - формування нормативної рамки, забезпечення верифікації та побудову проектного портфеля. Без цих основ навіть найпрогресивніший фінансовий інструмент залишиться недоступним для міста.

Для Києва головним пріоритетом є вихід на ринок єврозелених облігацій. Ця рекомендація обґрунтовується трьома ключовими обставинами. Київ уже має досвід ринкових запозичень - місто успішно розміщувало єврооблігації у 2019-2021 роках, тому механізм взаємодії з андеррайтерами, юридичними радниками та міжнародними регуляторами є відпрацьованим.

Масштаб столичного бюджету дозволяє сформувати проектний портфель, достатній для привабливого розміщення - на рівні щонайменше 10-15 млн EUR, що є прийнятним порогом для ESG-орієнтованих інституційних інвесторів. По-третє, Київ має реальний масив проектів, що відповідають критеріям зелених облігацій за ICMA GBP: розширення мережі метро, встановлення сонячних панелей на об'єктах КП «Київтеплоенерго», оновлення тролейбусного парку, реконструкція зелених зон, див.табл.3.5.

Увагу слід приділити кроку другому - залученню незалежного верифікатора. Наявність Second Party Opinion (SPO) від визнаної міжнародної організації є де-факто обов'язковою умовою для розміщення зелених облігацій на Варшавській біржі або Euronext. Без SPO інституційні інвестори, що керуються ESG-мандатами, не мають права придбавати відповідні цінні папери. Вартість залучення верифікатора становить 80-150 тис. EUR і є незначною порівняно з потенційним від зниження ставки купону на 50-80 базисних пунктів завдяки «green premium».

Таблиця 3.5 - Покроковий план реалізації зеленої облігаційної програми для Києва

Крок	Зміст заходу	Відповідальний	Строк	Індикатор
1	2	3	4	5
1	Затвердження Green Bond Framework відповідно до GBP ICMA 2021	Департамент фінансів КМДА	1-3 міс.	Наявність затвердженого документа
2	Залучення незалежного верифікатора (Sustainalytics / CICERO)	Фінансовий радник, міжнародний консультант	2-4 міс.	Second Party Opinion (SPO)
3	Формування реєстру зелених проектів (pipeline): ВДЕ, зелений транспорт, ОСББ	Департаменти ЖКГ, транспорту, містобудування	3-5 міс.	Реєстр ≥ 10 проектів на суму ≥ 2 млрд грн
4	Отримання кредитного рейтингу від міжнародного РА (Moody's / Fitch)	КМДА, фінансові радники	4-7 міс.	Присвоєння рейтингу ≥ B
5	Реєстрація проспекту емісії на Варшавській біржі або Euronext Dublin	Юридичний радник, андеррайтер	6-9 міс.	Зареєстрований проспект
6	Розміщення випуску та залучення коштів (target: 500 млн грн / 12 млн EUR)	Банк-андеррайтер, КМДА	9-12 міс.	Залучено ≥ 90% від цільового обсягу
7	Щорічна публікація Green Bond Impact Report з верифікацією KPMG / Deloitte	Департамент фінансів, аудитор	Щороку	Звіт опублікований до 30.04

Джерело: складено автором на основі Green Bond Principles ICMA 2021 та міжнародної практики муніципального ESG-запозичення

Для Дніпра центральною рекомендацією є формування системного ДПП-реєстру та запуск першого пілотного концесійного контракту. Дніпро є унікальним серед трьох міст за наявністю великих промислових активів комунальної власності, що потребують модернізації та є потенційно привабливими для приватних операторів. Йдеться насамперед про теплогенеруючу інфраструктуру та систему поводження з відходами. Ключова рекомендація полягає у виборі моделі DBFOM (Design-Build-Finance-Operate-Maintain) для першого пілотного проекту модернізації ТЕЦ-1, що дозволить залучити стратегічного інвестора з досвідом роботи у відновлюваній енергетиці, див.табл.3.6.

Таблиця 3.6 - Матриця ДПП-моделей для пріоритетних секторів Дніпра

Модель ДПП	Сфера застосування	Обсяг інвестицій, млн грн	Механізм повернення	Термін концесії, р.
1	2	3	4	5

DBFOM (Design-Build-Finance-Operate-Maintain)	Модернізація ТЕЦ, перехід на біомасу / газ	800-1 200	Тарифні надходження та субсидії НКРЕКП 20-25
BOT (Build-Operate-Transfer)	Логістичний термінал, обробка ТПВ	400-600	Плата за послуги / тариф 15-20
Lease / Оренда з правом викупу	Водоканал, мережі теплопостачання	200-350	Орендна плата та тариф 10-15
JV (Спільне підприємство)	Промисловий екотехнопарк	500-900	Дохід від резидентів / земельна рента Безстроково
Availability-based PPP	Школи, медзаклади - відновлення	150-300	Платежі за доступність (бюджет) 15-20

Джерело: складено автором на основі методології ОЕСР (2022), Принципів ДПП ООН-Хабітат та практики ЄБРР

Таким чином для різних секторів економіки міста оптимальними є різні моделі ДПП. Теплодернізація потребує довгострокового листа DBFOM-контракту через капіталомісткість і складність управління. Поводження з відходами краще вписується у модель BOT із чітким тарифним регулюванням. Водоканал може бути переданий в оренду з правом викупу. Особливо перспективною є розвиток промислового екотехнопарку на базі депресивних промислових зон у формі спільного підприємства між міськрадою та приватними резидентами - така модель успішно реалізована у Гданську (Польща) та Катовіце (Польща) і може слугувати орієнтиром для Дніпра.

Рекомендація щодо Дніпра також охоплює доступ до Соціальних облігацій для фінансування програм підтримки внутрішньо переміщених осіб. Місто прийняло значну кількість ВПО, що збільшило видатки соціального блоку. Соціальні облігації дозволяють монетизувати зобов'язання муніципалітету перед ВПО-програмами, залучивши міжнародний капітал під конкретні вимірювані результати - кількість облаштованих осіб, відкритих центрів тимчасового перебування тощо. Стандарт Social Bond Principles ICMA передбачає чотири обов'язкових компоненти: цільове використання коштів, процес відбору проєктів, управління фондами та систему звітування - набір вимог, аналогічний зеленим облігаціям, але з акцентом на соціальні метрики.

Для Львова базовою рекомендацією є поглиблення вже наявних каналів міжнародного фінансування - насамперед ЄБРР та EIB - шляхом нарощування проєктного портфеля та переходу від одиничних кредитів до систематичного залучення в рамках програмних угод. Додатковим треком є активна участь у програмі Horizon Europe Missions «100 кліматично нейтральних міст» і механізмах LIFE-CCA, див.табл.3.7.

Таблиця 3.7. - Матриця міжнародних програм фінансування, пріоритетних для Львова

Джерело фінансування	Програма / Вікно	Обсяг (EUR)	Цільова сфера	Умова доступу
1	2	3	4	5
ЄБРР	Green Cities Framework	20-100 млн	ЖКГ, транспорт, енергоефективність	Суверенна / муніципальна гарантія
EIB (ЄІБ)	ELENA / Urban Investment	5-50 млн (ELENA: гранти TA)	Зелена нерухомість, освітлення, ВДЕ	Проектна готовність, звіт ESG
Green Climate Fund (GCF)	Cities Programme (через МФО)	50-300 млн	Кліматична адаптація, ВДЕ	Акредитований партнер (напр., ЄБРР)
EU LIFE Programme	LIFE-CCA (адаптація)	До 5 млн грант (75%)	Зелена інфраструктура, НПС	Партнерство з ЄС-організацією
Horizon Europe Missions: 100 Climate-Neutral Cities	Консорціумні гранти	Нейтральне місто до 2030 р.	Членство в місійній мережі ЄС	
Reconstruction Fund (МБПР) МБПР / Програма відновлення України	Цільовий кредит (пільгов.)	Відновлення інфраструктури, ЖКГ		
Проектна документація, ESAP				

Джерело: складено автором на основі даних ЄБРР, EIB, GCF та Horizon Europe (2024-2025)

Серед наведених джерел особливої уваги заслуговує інструментарій технічної допомоги ELENA від EIB. Програма ELENA (European Local ENergy Assistance) надає гранти в розмірі до 90% витрат на підготовку проєктної документації для великих інвестиційних програм у сфері енергоефективності та відновлюваної енергії. Мінімальний поріг інвестиційного пакету - 30 млн EUR. Для Львова це означає можливість фінансово підготувати масштабну програму термомодернізації бюджетних будівель без початкових витрат міського бюджету - що є принципово важливим в умовах боргового навантаження 2025 року. Досвід міста Вільнюс (Литва) та Гданська демонструє, що ELENA дозволяє в середньому скоротити строки підготовки великих проєктів із 5-7 до 2-3 років.

Важливим доповненням до всіх трьох наборів рекомендацій є механізм муніципального краудфандингу розвитку. Попри відносно невеликий грошовий обсяг (типовий проєкт - 0,5-3 млн грн), краудфандинг виконує функцію «соціального ліцензування»: він дозволяє залучати мешканців до прийняття рішень щодо пріоритетів міського розвитку, формує відчуття співвласності та підвищує рівень підтримки проєктів у ширшій громаді. Платформи типу Спільнокошт (Україна), Citizinvestor (США) або Spacehive (Велика Британія) забезпечують технологічний інфраструктурний стандарт для таких ініціатив. Для Львова з його сильним туристичним та громадянським сектором краудфандинг є особливо органічним інструментом - передусім для фінансування проєктів реставрації та публічних просторів.

Отже, попри відмінності у конкретних інструментах і пріоритетах, рекомендації для Києва, Дніпра та Львова побудовані на єдиній методологічній логіці, яка може бути узагальнена у вигляді трьох взаємопов'язаних принципів.

Принцип інституційної готовності як передумови ринкового виходу - жодне місто не може успішно залучити ринковий капітал без попередньої нормативної та проєктної підготовки. Для Києва це означає затвердження «Green Bond Framework» перед виходом на ринок єврооблігацій. Для Дніпра - формування офіційного ДПП-реєстру та прозорі конкурсної процедури перед підписанням першого концесійного контракту. Для Львова - підготовку пакету проєктної документації відповідно до вимог «ELENA» та «ESAP» перед поданням заявки до «EIB».

Принцип каталітичної ролі публічних ресурсів - у кожному з трьох треків обмежені публічні кошти розміщуються в найвразливішій частині фінансової структури проєкту - гарантії, субординовані позики, грантові компоненти - що дозволяє залучити кратно більший приватний або міжнародний капітал. Для Києва роль каталізатора відіграє грант «USAID» як перший збиток у зеленій облігаційній програмі. Для Дніпра - обмежені бюджетні вкладення у підготовку ДПП-тендера, що залучають 800-1 200 млн грн приватних інвестицій. Для Львова - виділення власних коштів на проєктну підготовку, що відкриває доступ до кредитів «ЄБРР» та грантів «LIFE» у десятки мільйонів євро.

Принцип вимірюваності результатів як умови масштабування - жодна з рекомендацій не може вважатися реалізованою без публічної верифікації досягнутих результатів. Для зелених облігацій - це щорічний «Green Bond Impact Report», що підтверджує цільове використання коштів і реальне скорочення CO2. Для ДПП-контрактів - незалежний аудит виконання концесійних зобов'язань. Для інструментів «ЄБРР» та «EIB» - обов'язкова звітність відповідно до «Environmental and Social Action Plan». Саме «track record», побудований на верифікованих результатах, є визначальним чинником при прийнятті рішень інституційними інвесторами та міжнародними фінансовими організаціями про повторну участь у фінансуванні міста.

Підсумовуючи, запропоновані рекомендації утворюють взаємоузгоджену систему, яку кожне місто може реалізовувати автономно відповідно до власного профілю готовності, водночас дотримуючись єдиної методологічної логіки. Першим кроком для будь-якого з міст є запровадження

SDG-маркування бюджетних видатків - інституційно найпростіша та найбільш «розблокуюча» дія, що не потребує зовнішніх агентів і є обов'язковою передумовою для всіх наступних треків.

3.3. Впровадження інноваційних механізмів та оцінка очікуваних економічних ефектів

Впровадження інноваційних механізмів фінансування відбувається поетапно і потребує послідовної інституційної трансформації. Досвід міст, що успішно здійснили перехід до ринкового фінансування сталого розвитку, - зокрема «Варшави», «Вільнюса» та «Тбілісі» - свідчить, що середній строк від початку підготовки до першого ринкового розміщення становить 12-18 місяців.

Дорожня карта впровадження, наведена в табл. 3.8 та рис. 3.4, охоплює послідовні етапи:

- 1. 2025-2026 роки - кожне місто виконує ключові підготовчі заходи. Київ затверджує «Green Bond Framework» та отримує міжнародний кредитний рейтинг. Дніпро формує офіційний реєстр ДПП-об'єктів і відкриває конкурс на перший концесійний контракт. Львів подає заяву на грант технічної допомоги «ELENA» від «EIB» і розпочинає участь у мережі «Horizon Europe Missions». Усі три міста паралельно запроваджують SDG-маркування бюджетних видатків. Цей етап є найбільш трудомістким і водночас найбільш визначальним для успіху наступних кроків.
- 2. 2026-2028 роки - передбачає перші ринкові розміщення. Київ здійснює перший транш зеленої облігаційної програми в обсязі 10-15 млн EUR на «Варшавській фондовій біржі». Дніпро підписує перший ДПП-контракт у секторі теплогенерації або поводження з відходами. Львів отримує перший проєктний кредит «ЄБРР» у рамках програми «Green Cities» у поєднанні з грантовим компонентом «LIFE». Обов'язковою умовою переходу до третього етапу є публікація публічного звіту про результати реалізованих проєктів.
- 3. 2028-2030 роки - відбувається масштабування успішних рішень. Київ реалізує «TIF»-проєкти редевелопменту двох промислових кварталів та здійснює повторну емісію облігацій. Дніпро запускає другий ДПП-об'єкт і розпочинає розвиток промислового екотехнопарку у форматі спільного підприємства. Львів отримує доступ до програм «GCF» та реалізує проєкт за підтримки «LIFE». Саме на цьому етапі сформований «track record» перетворюється на конкурентну перевагу при залученні нових інвесторів.

Таблиця 3.8 - Дорожня карта впровадження інноваційних інструментів фінансування для Києва, Дніпра та Львова (2025-2030 рр.)

Етап / Рік	Ключові заходи	Київ	Дніпро	Львів
1 2 3 4 5				
Етап 1 (2025-2026)	Інституційна підготовка: прийняття Green Bond Framework, ESG-стратегії, SEAP / SECAP	Прийнятий GBF, рейтинг Moody's / Fitch	ДПП-реєстр та перший пілотний контракт (ТЕЦ або ТПВ)	Заявка в Horizon Europe Missions, ELENA TA
Етап 2 (2026-2028)	Перші ринкові розміщення: зелені / соціальні облігації, перший ДПП-контракт	Зелена євробондова емісія 10-15 млн EUR	Перший ДПП-об'єкт у стадії реалізації	ЄБРР Green Cities та перший EIB-кредит (40-60 млн EUR)
Етап 3 (2028-2030)	Масштабування: повторні емісії, TIF-проєкти, доступ до GCF	TIF - редевелопмент 2 районів, SDG-облігації	Екотехнопарк - JV, ДПП-другий об'єкт LIFE/GCF-проєкт, повторна емісія облігацій	

Джерело: складено автором на основі методології UNDP Market Readiness та OECD Municipal Green Finance Toolkit (2023)

Механізм «TIF» заслуговує окремого пояснення, оскільки він принципово відрізняється від усіх інших інструментів. «TIF» (Tax Increment Financing) - це схема, за якою публічні інвестиції в розвиток конкретного кварталу підвищують вартість розташованої там нерухомості. Приріст податкових надходжень від цього зростання вартості і є тим ресурсом, який погашає первісні інвестиції. Простими словами: місто вкладає кошти у реконструкцію занедбаного кварталу, будинки в цьому кварталі дорожчають, власники платять більше податків - і цей податковий приріст повертає вкладені кошти та фінансує подальший розвиток. Для Києва пілотним майданчиком є район «Шулявки», де реконструкція транспортного вузла здатна сформувати щорічний приріст у 45-60 млн грн, достатній для погашення «TIF»-облігацій обсягом 350-450 млн грн, табл.3.9.

Таблиця 3.9. - Структура механізму каталітичного (blended) фінансування для проєктів сталого розвитку міст

Рівень структури фінансування	Інструмент	Частка у пакеті, %	Носій ризику	Очікувана дохідність, % річних
1 2 3 4 5				
Рівень 1 - Перший збиток (First Loss)	Субординований грант / Гарантія USAID	5-10%	Держава / МФО (публічний)	0% (субсидія)
Рівень 2 - Мезанін	Пільгова позика ЄБРР / EIB (субсидована)	15-20%	МФО (напів-публічний)	3-5%
Рівень 3 - Старший борг	Зелені облігації / Синдикований кредит	50-60%	Інституційні інвестори	7-10% (green premium -0,5%)
Рівень 4 - Пайовий капітал	ДПП / Концесіонер / Фонд	20-25%	Приватний інвестор	12-18%
МУЛЬТИПЛІКАТОР (lever ratio)	1 публічна гривня →	4-7 приватних гривень	100%	Розподілений Середньозважена: 8-11%

Джерело: складено автором на основі концепції blended finance ОЕСР (2018) та методології Світового банку

Кількісна оцінка очікуваних ефектів здійснювалася методом сценарного моделювання за базовим сценарієм - послідовним впровадженням відповідно до дорожньої карти без суттєвих зовнішніх шоків. Сукупний потенціал залучення позабюджетних ресурсів для трьох міст становить від 27 до 46 млрд грн, що у 2-3 рази перевищує поточний сукупний бюджет розвитку Києва, Дніпра та Львова. Розрахований «NPV» Концепції для базового сценарію становить приблизно 5 464 млн грн, що більш ніж удвічі перевищує первісні публічні витрати-каталізатор у 2 600 млн грн.

Рисунок 3.4. - Дорожня карта впровадження інноваційних інструментів фінансування для Києва, Дніпра та Львова (2025-2030 рр.)

Джерело: авторська розробка на основі методології UNDP Market Readiness та OECD Municipal Green Finance Toolkit (2023)

Скорочення вартості запозичень на 50-90 базисних пунктів за рахунок «green premium» підтверджується дослідженнями «Climate Bonds Initiative» та «ОЕСР» і означає реальну економію на відсоткових виплатах. Для Львова, чий поточний рейтинг відображає підвищений ризик через структурний дефіцит, навіть одне рейтингове підвищення дасть відчутне зниження вартості наступних запозичень від «ЄБРР».

Таблиця 3.10. - Порівняльні параметри пілотних TIF-проєктів для Києва, Дніпра та Львова

Параметр	Проєкт «Шулявка» (Київ)	Проєкт «Levo-Берег» (Дніпро)	Проєкт «Підзамче» (Львів)
1 2 3 4			
Площа TIF-зони, га	25-30	40-50	15-20
Початкова база оподаткування нерухомості, млн грн	320	180	95

Прогнозований приріст вартості нерухомості через 10 р., % 60-80% 40-55% 70-90%
Щорічний приріст податкових надходжень (TIF increment), млн грн 45-60 20-30 18-28
Обсяг TIF-облігацій, млн грн 350-450 180-240 130-180
Строк погашення, роки 10-12 10-15 8-12
Тип фінансованих об'єктів Реконструкція розв'язки, пішохідні зони, благоустрій Набережна, зелені зони, громадський транспорт
Реставрація забудови, мережі, туристична інфраструктура

Джерело: складено автором на основі методології land value capture (Світовий банк, 2021) та аналізу реєстрів нерухомості

Екологічний ефект у вигляді скорочення CO₂-викидів на 150-250 тис. тонн на рік для Києва відповідає модернізації приблизно 30-40% парку громадського транспорту або встановленню 200 МВт сонячних потужностей. Соціальний ефект у вигляді 8-15 тис. нових робочих місць для Києва та 3-8 тис. для Дніпра і Львова розраховано на основі галузевого мультиплікатора зайнятості для будівельної та енергетичної галузей за методикою Держстату України, див.табл.3.11.

Таблиця 3.11. - Очікувані ефекти від впровадження інноваційних інструментів фінансування (базовий сценарій, горизонт 2030 р.)

Ефект	Метрика / Показник	Київ (2030)	Дніпро (2030)	Львів (2030)
1	2	3	4	5
Бюджетне залучення позабюджетних ресурсів	Загальний обсяг, млрд грн	5-9	7-12	1
Мультиплікатор (публ./приватні)	Ефект важеля (leverage ratio)	1 : 4-6		: 4-7 -30-
Скорочення вартості запозичень	Знижка до ставки vs. традиц. кредит, б.п.	-50-80	50	-60-90
Зниження CO ₂ -викидів	Тис. тонн/рік (через ВДЕ, зел. транспорт)	150-250	80-130	40-70
Нові робочі місця	Прямі та непрямі, тис. осіб	8-15	4-8	3-6
Зростання рейтингу кредитоспроможності	Кількість сходинок (за моделлю S&P)	1-2	1	1-2
Покращення індексу якості міського середовища	Оцінка за методикою ДБН Б.2.2-12:2019	8-12%	6-9%	7-11%

Джерело: складено автором на основі сценарного моделювання та порівняльного аналізу аналогічних проєктів у Польщі, Грузії, Литві

Перешкодою для фінансування сталого розвитку є не відсутність ресурсів як таких, а недостатній рівень інституційної та проєктної готовності до їх залучення. Навіть за консервативного сценарію інноваційні інструменти здатні покрити від 75 до 95% фінансового розриву в кожному з трьох міст, а залишковий непокритий розрив може бути закрито за рахунок зростання власних доходів та міжбюджетних трансфертів у рамках програм відбудови.

Отже, оцінка очікуваних ефектів підтвердила, що сукупний потенціал залучення позабюджетних ресурсів у базовому сценарії становить 27-46 млрд грн для трьох міст разом, а левевердж від 1:3 до 1:7 свідчить про реальну аддиційність запропонованих механізмів. Екологічні, соціальні та фінансові ефекти є взаємопосилювальними: успішна реалізація зеленої облігаційної програми одночасно знижує вартість запозичень, підвищує рейтинг, скорочує викиди CO₂ та формує нові робочі місця - що відповідає концепції «триади сталості». Запропоновані рекомендації утворюють цілісну і практично застосовну систему, здатну стати основою для розробки відповідних муніципальних стратегій.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження теоретико-методичних засад, аналітичної оцінки та практичних механізмів інноваційного фінансування сталого розвитку міст дозволяє сформулювати такі узагальнення та висновки.

1. Концепція сталого розвитку міст пройшла тривалий шлях від одновимірного екологічного підходу, що панував після «Конференції ООН» у Ріо-де-Жанейро 1992 року, до повноцінної інтегрованої моделі, яка поєднує економічний, соціальний та екологічний виміри розвитку при збереженні здатності міської системи до адаптації та відновлення. Прийняття Цілі сталого розвитку No 11 у 2015 році та «Паризької кліматичної угоди» надало містам окремий цільовий статус у системі глобального планування і зробило кліматичну адаптацію обов'язковим виміром міської сталості.
2. Теоретичне обґрунтування інноваційного фінансування міського розвитку спирається на три взаємопов'язувальних концептуальних рамки - теорію провалів ринку, теорію каталітичного фінансування та теорію ESG-інвестування. Разом вони пояснюють як необхідність, так і механізм залучення приватного капіталу до досягнення цілей сталого розвитку. Математична логіка «blended finance» демонструє, що один долар публічних ресурсів, розміщений у найвразливішій частині структури фінансування, здатний залучити від 3 до 10 доларів приватного капіталу.
3. Систематизація інноваційних фінансових інструментів за критеріями природи зобов'язання, джерела капіталу та цільового призначення виявила широкий спектр механізмів - від зелених облігацій та ДПП до «TIF» та краудфандингу. Найбільш зрілими з точки зору стандартизації є зелені та соціальні облігації, для яких існують міжнародно визнані принципи «ICMA» та незалежна верифікація. Менш формалізованими залишаються механізми «TIF» та краудфандингу, що пояснює нерівномірність їх поширення у різних юрисдикціях.
4. Порівняльна характеристика Києва, Дніпра та Львова підтвердила суттєві відмінності у їхніх економічних профілях і бюджетних можливостях. Київ є фінансово найпотужнішим містом із профіцитним бюджетом і найбільшою диверсифікацією доходів, проте зазнає значних вилучень з боку державного бюджету. Дніпро зберігає фінансову самодостатність завдяки промисловій базі, однак є вразливим до демографічних втрат і безпекових ризиків. Львів виконує функцію логістичного та гуманітарного центру, але стикається з подвійним навантаженням - реверсною дотацією та борговими зобов'язаннями - що суттєво звужує можливості для самостійного інвестування в розвиток.
5. Аналіз бюджетної забезпеченості підтвердив тенденцію до зростання доходних частин усіх трьох бюджетів, водночас виявив структурну вразливість: надмірна залежність від ПДФО як єдиного головного джерела, обмеженість бюджетів розвитку та нерозвиненість механізмів небюджетного фінансування є спільними проблемами для трьох громад. Критичний рівень зносу комунальної інфраструктури - понад 60% по водопровідних мережах у всіх трьох містах - свідчить про принципову недостатність традиційного бюджетного ресурсу для забезпечення необхідних капітальних інвестицій.
6. Розроблена Концепція диверсифікованого фінансування сталого розвитку міст пропонує диференційований підхід для кожного з трьох міст відповідно до реального профілю їхньої готовності. Для Києва провідним треком є вихід на ринок зелених єврооблігацій та реалізація «TIF»-проєктів редевелопменту промислових кварталів. Для Дніпра - формування системного портфеля ДПП-контрактів у промисловому та соціальному секторах із залученням соціальних облігацій для підтримки програм ВПО. Для Львова - поглиблення програмного співробітництва з

«ЄБРР» та «ЕІВ» через грантовий механізм «ELENA» та участь у програмах «LIFE» і «Horizon Europe». Матриця готовності міст засвідчила, що Київ є лідером за зеленими облігаціями та «TIF», Дніпро - за ДПП-механізмами, Львів - за інструментами міжнародних фінансових інституцій.

7. Розроблені рекомендації щодо залучення альтернативних джерел фінансування мають конкретний і операційний характер: для кожного міста визначено пріоритетний інструмент, обґрунтовано вибір, описано послідовність кроків і встановлено вимірювані результати. Узагальнення рекомендацій виявило три наскрізні принципи, спільні для всіх трьох треків: інституційна готовність як передумова ринкового виходу, каталітична роль публічних ресурсів та вимірюваність результатів як умова масштабування. Запровадження SDG-маркування бюджетних видатків визначено як обов'язковий перший крок для всіх трьох міст, що є інституційно найпростішою і водночас найбільш «розблокуючою» дією.

8. Покрокова дорожня карта, побудована на трьохетапній моделі «ринкової готовності» «ПРООН», дозволяє структурувати процес впровадження у часі і уникнути типових помилок - передчасного виходу на ринок без достатньої інституційної підготовки. Перший етап - інституційна підготовка 2025-2026 рр. Другий - перші ринкові розміщення 2026-2028 рр. Третій - масштабування інструментів 2028-2030 рр. Кожен етап має конкретні вимірювані результати, що слугують «воротами» для переходу до наступного.

9. Оцінка очікуваних ефектів за базовим сценарієм підтвердила, що сукупний потенціал залучення позабюджетних ресурсів для трьох міст становить 27-46 млрд грн, а «leverage ratio» від 1:3 до 1:7 свідчить про реальну аддиційність запропонованих механізмів. Сукупний «NPV» Концепції становить приблизно 5 464 млн грн - більш ніж удвічі перевищуючи первісні публічні витрати. Скорочення CO₂-викидів на 150-250 тис. тонн на рік для Києва та 40-130 тис. тонн для Дніпра і Львова відповідає зобов'язанням України в рамках «Паризької угоди». Головний висновок дослідження полягає в тому, що перешкодою для фінансування сталого розвитку є не відсутність ресурсів як таких, а недостатній рівень інституційної та проєктної готовності міст до їх залучення.